

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

**ÜLKEMİZDEN SON ON YIL İÇİNDE YURT DIŞINA
ÇIKARILAN ESERLER
(GREK VE ROMA ESERLERİ)**

Hüseyin KAMALAK

Danışman
Doç. Dr. Asuman BALDIRAN

Konya - 2009

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	v
Tez Kabul Formu	
Önsöz	vi
Özet.....	vii
Summary.....	viii
Kısaltmalar.....	ix
Tablolar Listesi	xi
Resimler Listesi	xii
Giriş	xiv
Amaç ve Kapsam.....	xvi
TARİHSEL SÜREÇ	1
1.1. Osmanlı Dönemi	2
1.1.1. 1869 Tarihli Asar – Atika Nizamnamesi	2
1.1.2. 1874 Tarihli Asar – Atika Nizamnamesi	3
1.1.3. 1884 Tarihli Asar – Atika Nizamnamesi	5
1.1.4. 1906 Tarihli Asar – Atika Nizamnamesi	6
1.2. Türkiye Cumhuriyeti Dönemi	7
1.2.1. 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu	8
1.2.2. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	10
1.2.3. 2863 Sayılı Kanunda Değişiklik Kanunları	12
1.2.3.1. 3386 Sayılı Kanun	12
1.2.3.2. 5226 Sayılı Kanun	13
1.2.3.3. 5728 Sayılı Kanun	13
KÜLTÜR VARLIĞI KAÇAKÇILIĞI MEVZUATI	15

2.1. Kültür Varlığı Tanımı	15
2.2. Kültür Varlığı Mevzuatının İrdelenmesi.....	17
2.2.1. 2863 / 23. Madde	17
2.2.2. Etnografik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmeliği	17
2.2.3. Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkındaki Yönetmelik.....	18
2.2.4. Bedii Vasfı Haiz Eserler Tanımı.....	19
2.3. Uluslar arası Anlaşmalar.....	19
2.3.1. Kültür Varlıklarının Yasa Dışı İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin �nlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle 1970 UNESCO Sözleşmesi.....	20
2.3.2. �alınmış veya Yasa Dışı Yollarla İhraç Edilmiş Kültür Varlıkları Hakkında 1995 UNIDROIT Sözleşmesi	25
2.3.3. Kültür Varlıklarının Köken �lkeye İadesini veya Kanunsuz Alıkoyma Durumunda Geri Verilmesinin Teşviki Hükümetlerarası Komitesi	28
2.3.4. İkili Antlaşmalar	33
2.4. AVRUPA BİRLİğİ – Bir �ye Devletin �lkesinden Yasa Dışı Yollarla �ıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi.....	35
KÜLTÜR VARLIğI KAçAKçILIğI KONUSUNDAKİ PROBLEMLERE BAKIŞ.....	40
3.1. Kültür Varlıklarının Envanter Sistemi'nin �nemi.....	40
3.2. Müzeler ve Depo Problemi	43
3.3. Koleksiyonerler.....	45
3.4. Eğitim ve Yanlış Yönlendirme	47
TEDBİRLER.....	49
4.1. Yurtiçi Kaçakçılığı �nleme Faaliyetleri.....	49
4.1.1. Kültür Varlığı Kaçakçılığı İstatistikleri	51

4.1.1.1. İçişleri Bakanlığı Verileri	51
4.1.1.2. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Verileri	51
4.2. Yurtdışı Kaçakçılığı Önleme Faaliyetleri	52
4.2.1. Yurtdışında Bulunan Eserlerin İadesi	57
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	59
KAYNAKÇA.....	64
TABLolar.....	67
RESİMLER.....	74
ÖZGEÇMİŞ	132

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

ÖNSÖZ

Sadece ülkemizde değil dünyada da dillere pelesenk olmuş kültür mirasının gelecek nesillere aktarılması gereken bir kültür olduğu ifadesi ne yazık ki şu zamana kadar karşılığını bulamamış bir retorik olmanın ötesine geçememiştir.

Bu durum sadece ülkemizde değil, az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere kadar geniş bir yayılım göstermektedir. Önceleri bir hobi, aktivite olarak başlayan antika koleksiyonerliği zaman içerisinde yasa dışı bir faaliyet halini almıştır. Bu durum yasal düzenlemeler hazırlanıncaya kadar kültürel miras bakımından zengin medeniyetlerin yüzyıllar boyunca talan edilmesini doğurmuştur.

Ülkemiz de kültürel miras talanından uzun yıllar boyunca etkilenmiş ülkelere biridir. Kültür varlıklarının yasadışı ticareti halen devam etmekle birlikte ülkelerin ve uluslar arası örgütlerin aldıkları hukuki tedbirler gün geçtikçe etkinliği göstermektedir.

Bizde bu çalışmamızla kültür varlığı kaçakçılığının geçmişi, ülkemize etkileri, alınan tedbirler ve çözüme ilişkin önerilerde bulunacağız.

Çalışmam sırasında halen görevli bulunduğum İçişleri Bakanlığı uzman personellerinin büyük yardımlarını gördüm. Bununla birlikte Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nde görev yapmakta olan Sayın Candemir ZOROĞLU'nun kişisel düşünceleri ve arşivinden faydalandım. Tez konumun değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi hususunda danışamanın Sayın Doç. Dr. Asuman BALDIRAN'ın çok değerli katkıları oldu. Hepsine sonsuz şükranlarımı sunarım.

Hüseyin KAMALAK

ÖZET

Ülkemizde Kültür Varlığı Kaçakçılığı yazılı belgelerden anlaşıldığı kadarıyla 19. yüzyılda başlayan bir harekettir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun bu tarihten önce de özellikle İslami eserler üzerindeki korumacı politikalarından da bahsedilebilir.

Kültür varlığı kaçakçılığının önüne geçilebilmesi için ilk yasal düzenleme 1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi olmuştur. Bu nizamname ile Osmanlı İmparatorluğu topraklarındaki eski eserlerin araştırılmasında bazı düzenlemeler getirildiyse eski eserlerin imparatorluk toprakları dışına çıkarılmasını tam anlamıyla engellememiştir. 1874 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi eski eserlerin devlet malı niteliğini kazandığı ilk düzenlemedir. Ancak bu yasa da koruma politikasını tam anlamıyla hayata geçirememiştir. 1884 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi ise hali hazırda kullanılan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun da nüvesini oluşturmuş, korumacı politikada eserlerin yurt dışına kaçırılmasının önüne geçilmesi fikri ile bağdaşmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu dönemle birlikte ülke topraklarındaki eski eserleri korumakla birlikte, bunların araştırılması konusunda da büyük mesafe kat etmiş, çağdaş bir koruma politikasını gerek toplum gerekse devlet düzeninde yerleştirmeye gayret göstermiştir.

Tüm bu çalışmalara rağmen tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kültür varlığı kaçakçılığı tam anlamıyla durdurulabilmiş değildir. Bu çerçevede Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan İçişleri Bakanlığı, Sivil Toplum Örgütleri ve Uluslar arası organizasyonlar bu talanın önüne geçmek için bazı uygulamalar yürütmektedirler.

Biz bu çalışma ile kültür varlığı kaçakçılığının önüne geçilebilmesi için en önemli problemin eğitim ve bilinçlendirme politikası olduğunu savunmakla birlikte, kamu idaresinin eksiklerinin giderilmesinin de konunun göz ardı edilmemesi gereken sacayaklarından biri olduğunu önerdik.

SUMMARY

According to some documents, Cultural Property Looting is a movement which starts from 19th century. However, we can mention that there were protective politics of Ottoman Empire before that day.

1969 Asar-ı Atika Nizamnamesi (Old Artifacts Act) was the first legal regulation to stop looting of cultural properties. Instead of setting up the researches on the Ottoman Empire land, it could not stop the disqualification of the artifacts outside country. It was 1974 Asar-ı Atika Nizamnamesi that announced the cultural properties are state property. But it was not enough to work the protective politics. 1984 Asar-ı Atika Nizamnamesi was the core of the recent Law of Protecting Cultural and Natural Properties and it was containing the necessary protective politics.

Since the time of foundation of Turkish Republic, cultural objects had been protect and there has been achievements for research topics. It has been tried to put a protective idea both in the government and the people of the country.

However, it was not enough successful to stop smuggling like every other country of the world. In this frame, Ministry of Culture and Tourism, Ministry of Interior Affairs, Civil Organizations and International Organizations still trying to stop the destruction of cultural properties.

Instead of defending that the priority of stopping cultural property smuggling must be education and consciousness, we also believe that struggling with the directing problem of the state is another problem to deal with.

KISALTMALAR CETVELİ

AAMD	: Association of Art Museum Directors (Müze Direktörleri Birliği)
AB	: Avrupa Birliği
age.	: adı geçen eser.
agm.	: adı geçen makale.
bk.	: bakınız.
CPAC	: Cultural Property Advisory Committee (Kültür Varlığı Danışma Komitesi)
CPIA	: Cultural Property Implementation Act (Kültür Varlığı Uygulama Kanunu)
FBI	: Federal Bureau of Investigation (Federal Soruşturma Bürosu)
ICOM	: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)
ICPRCP	: Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation) (Kültür Varlıklarının Ait Olduğu Ülkeye İadesini veya Kanunsuz Alıkoyma Durumunda Geri Verilmesinin Teşviki Hükümetlerarası Komitesi)
INTERPOL	: International Criminal Police Organization (Uluslararası Suçlar Polis Teşkilatı)

KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
m.	: madde
NSPA	: National Stolen Property Act (Ulusal Çalıntı Varlıklar Kanunu)
RG	: Resmi Gazete
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
1970 UNESCO SÖZLEŞMESİ	: Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property. (Kültür Varlıklarının Yasa Dışı İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesine İlişkin Sözleşme)
UNIDROIT	: International Institute for the Unification of Private Law (Özel Hukukun Birleştirilmesi İçin Uluslar arası Enstit)
1995 UNIDROIT SÖZLEŞMESİ	: Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects. (Çalınan veya Yasa Dışı İhraç Edilen Kültürel Objeler Hakkında Sözleşme)
UNGA	: United Nations General Assembly (Birleşmiş Milletler Genel Meclisi)
WCO	: World Customs Organization (Dünya Gümrükler Örgütü)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1- Olay İstatistikleri

Tablo 2- Şüpheli İstatistikleri

Tablo 3- Eser İstatistikleri

Tablo 4- İller Bazında Kaçakçılık Olayları

Tablo 5- Müzelerin Personel Durumu

Tablo 6- Ülkemize İadesi Sağlanan Eserler

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1- Schliemann Kazıları , Hisarlık

Resim 2- Troya Hazinesinden Altın Libasyon Kabı, Hermitage Museum,
Rusya

Resim 3- Boğazköy Sfenksi, Pergamon Museum, Berlin

Resim 4- Euphronios krater – Metropolitan Museum, ABD

Resim 5- İmparatoriçe Sabina, Boston Museum of Fine Arts, ABD

Resim 6- ICOM Object ID Formu

Resim 7- Kanatlı Deniz Atı Broşu

Resim 8- Lidya Hazinesi Gümüş Kap, Uşak Müzesi

Resim 9- Lidya Hazinesi Genel Görünüm

Resim 10- Lidya Hazinesi Genel Görünüm

Resim 11- www.sahibinden.com. Eski Eser Satışı Örneği

Resim 12- Haber Örneği

Resim 13- Chrisitie’s Müzayesinde Satılan Çin Heykelleri

Resim 14- Chrisitie’s Müzayesinde Satılan Çin Heykelleri

Resim 15- Romalı Kadın Heykeli, İzmir Arkeoloji Müzesi (İnterpol
Bülteni)

Resim 16- Elmalı Definesi

Resim 17- Herakles Lahdi , Antalya Müzesi

Resim 18- Herakles Heykeli ,Boston Güzel Sanatlar Müzesi

Resim 19- Hygeia, J.P. Getty Museum, ABD

Resim 20- Roma Portresi , J.P. Getty Museum, ABD

GİRİŞ

Terminolojik anlamda vergi vermeden, düzen kullanarak yasalarca alım satımı yasak edilen nesneleri yurda sokma, yurttan çıkarma, gizlice alıp satma ve bundan bir kazanç sağlama eylemi¹ olarak tanımlanan kaçakçılık fiili kültür varlıkları için 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 6. ve 23. maddelerinde sıralanan kültür ve tabiat varlıklarının yasa dışı olarak ortaya çıkarılarak ticaret metası haline getirilmesi olarak tanımlanabilir.

Güncel anlamını ile tam olarak uyuşmasa da kültür varlığı kaçakçılığını Hititler Dönemine kadar götürmek mümkündür². Kusarsa kentinin kurucusu olan Pithana'nın oğlu Anitta'nın ağzından yazılan ve yaklaşık İ.Ö 2. bine tarihlenen kitabe;

“Bir zaman önce Zalpa Krelı Uhna, tanrımız Şiu'yu (onun heykelini) Neşa'dan Zalpa'ya kaçırmıştı. Fakat ben, büyük kral Anitta, bizim tanrımız Şiu'yu Zalpa'dan Neşa'ya geri getirdim. Zalpa kralı Huzziya'yı ise, canlı olarak Neşa'ya.” şeklindedir³. Muhtemelen bu metin dünya tarihinin en eski kültür varlığı kaçakçılığının kanıtıdır⁴.

Klasik, Helenistik ve Roma Dönemlerinde de yukarıda bahsedilen durum değişmemiş, birer savaş ganimeti sayılan kültür varlıkları bulundukları yerlerden sökülerek başka yerlere taşınmışlardır.

Kültür Varlıklarının yasadışı olarak araştırılması ve kaçakçılığının yapılması günümüze kadar benzer şekilde süre gelmiştir. Özellikle Rönesans'la batıda başlayan sanat ve bilim hareketleri ile ortaya çıkan koleksiyonculuk faaliyetleri kaçakçılıkla paralel olarak ele alınmaktadır⁵. Özellikle 18. yüzyılda başlayarak 20. yüzyılın başlarına kadar süren batılı bilim ve sanat adamlarının doğuyu keşif ve gezi hareketi

¹ Erdoğan, A., Ceza Yargılama Yöntemi Yasası Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1972

² Akurgal, E., Anadolu Uygarlıkları, 1988:268.

³ Neu 1974, Larache 1971

⁴ Zoroğlu 2008

⁵ Yitik Mirasın Dönüş Öyküsü, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul 2003 sf. 13

kültür varlıklarının, anıtların, arkeolojik alanların, kısacası şu an kültürel miras diye anılan endüstrinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bu bağlamda, özellikle ülkemizde batı kültürünü kaçakçılıkla suçlama büyük bir argüman olarak kullanılmakla birlikte, gerek Osmanlı Dönemi gerekse Türkiye Cumhuriyeti Döneminde devlet kurumlarının ve toplumun kültürel mirasa sahip çıkmayışı beylik cümleler ve üstün körü bir zihniyetle geçirtilmiştir.

British Museum, Louvre, Pergamon gibi Avrupa ve dünyanın önemli müzeleri Anadolu kökenli eserlerle doldurulurken ellerinde bulunan saltanat ruhsatı veya yanlarında çalıştırdıkları köylü işçilerin kültür politikası veya düşüncesi konusunda yorumların yükselmemesi ise ülkemizin eğitim ve estetik konusundaki tarihsel geri kalmışlığının sesiz çığlığı olarak değerlendirilebilir.

Kültür varlığı kaçakçılığı sadece ülkemizin baş başa kaldığı sorunlardan biri değildir. Afrika'dan Arabistan'a, Avrupa'dan Amerika, Avustralya'dan Uzak Doğu'ya kadar hemen hemen bütün ülkeler bu yıkıma maruz kalmaktadır⁶.

Bu nedenledir ki Birleşmiş Milletler Eğitim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) bu konuya ilişkin bir bölüm oluşturmuş ve 1970 tarihli "[Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç Ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi Ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme](#)"yi üyelerinin imzasına açmıştır⁷.

Görüldüğü üzere kültür varlığı kaçakçılığı sadece cehalet veya suçla mücadele ile çözüme kavuşturulabilecek bir sorun olmayıp eğitim, kültür, kriminoloji, sosyoloji, tarih, hukuk, diplomasi gibi birçok dinamiği içerisinde bulunduran bir olgu haline gelmiştir.

Bu çalışma kültür varlığı kaçakçılığının nedenleri üzerinde durarak, bu önemli problemin önlenmesi için gerekli tedbirleri tespit etmeye çalışacaktır.

⁶ Brodie 2000

⁷ Türkiye Cumhuriyeti sözleşmeyi 1983 yılında imzalamıştır.

AMAÇ ve KAPSAM

Çalışmamızın amacı ülke çapında gerçekleşen kaçakçılık olaylarının sebepleri ve oluş biçimlerinin tespit edilerek güncel veriler yardımıyla bir durum tespiti yapmaktır. Yapılacak tespitlerin ardından eldeki veriler değerlendirilerek gerek matematiksel gerekse sosyolojik bir yorumlamaya gidilmeye çalışılacaktır.

Bunların yanı sıra gerek 2863 sayılı KTVK Kanunu ve ilgili yönetmelikler, gerekse uluslar arası kanun ve sözleşmeler üzerinde bazı değerlendirmeler yapılacak, böylece kültür varlığı kaçakçılığının yerel unsurları ve dinamiği üzerinde durulurken, sorunun uluslar arası boyutu da elden geldiğince ele alınacaktır.

Yapacağımız çalışmada olaya tarihsel bir perspektiften bakmakla birlikte gerek İçişleri Bakanlığı gerekse Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinden yola çıkılarak bu kurumların kültür ve tabiat varlığı kaçakçılığı ile mücadelesindeki rolleri, doğruları ve yanlışları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Son yıllarda kamuoyu gündemini de meşgul eden Müze soygunları üzerinde de eğilerek bu kapsamda yeni önerilerek getirilmeye çalışılacaktır.

Çalışmamızın bazı bölümlerinde 2863 sayılı yasaya yönetmelikler üzerinde durarak bu çerçevede ortaya çıkan problemleri irdedeceğiz.

TARİHSEL SÜREÇ

Yukarıda da değinildiği üzere kültür varlığı kaçakçılığı ganimet üzerinden değerlendirildiğinde insanoğlunun erken uygarlık tarihlerine kadar götürülebilecek bir geçmişe sahiptir. Bu erken dönemlerden Geç Roma Dönemine kadar arkeolojik verilerin yağma ve mezar soygunculuğunun aralıksız devam ettiği görülmektedir. Örneğin Klasik, Helenistik ve Roma Dönemlerinde özellikle mezar stelleri ve lahitler üzerine mezar soyguncularına karşı lanetler bulunurdu. Büyük ölçüde batıl inanca dayalı bu uygulama yer yer halen devam ediyor olsa da arkeolojik araştırmalardan da anlaşılacağı üzere birçok antik mezarın yine antik dönemde yağma edildiği bilinmektedir.

Mezar soygunculuğu bir yana bırakılırsa özellikle 18 ve 19. yüzyıllardaki sanat, bilim ve kültür hareketleri özellikle batılı entelektüellerin ve zenginlerin geçmiş kültürlerle, sanata ve yaşayışa ilgi duymalarına sebep olmuştur. Bu ilgi doğrultusunda Anadolu, Kıta Yunanistan ve İtalya başta olmak üzere antik medeniyetlerin var olduğu hemen hemen bütün coğrafyalar seyyahların ve koleksiyonerlerin hücumuna uğramıştır. Arkeoloji biliminin de bu hareketler sonucunda ortaya çıktığını kabul etmek yadsınamaz bir gerçektir. Günümüzde dahi bir çok arkeolojik keşif yasa dışı yapılan ve genel itibarı ile “definecilik” olarak adlandırılan kazılar sayesinde gün ışığına çıkmaktadır.

Bu tür kazı faaliyetleri özellikle 18. yüzyılın sonunda hız kazanmış, Homeros’un İlyada Destanı’nda Aka ve Troyalıların savaşının anlatıldığı Troya’yı keşfetmek için kazılar yapan Heinrich Schliemann’ın maceraları halen dahi Türkiye, Almanya ve Rusya arasında halen süren tartışmaların başlangıcı olmuştur⁸. Schliemann rüyaların peşinde koşarken gerçekten önemli keşifler yapmakla birlikte bulunduğu eserleri yasa dışı olarak ülke toprakları dışına çıkararak, belki de Osmanlı Hükümeti’nin korumacı politikaları gündeme almasına sebep olmuştur (Resim 1, 2).

⁸ C.W. Ceram, Tanrılar Mezarlar ve Bilginler, (Çev. Hayrullah Örs), İstanbul 1982, s.53

1.1.Osmanlı Dönemi

Osmanlı Dönemi'nde ilk müze 1846 yılında Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşa'nın öncülüğünde Harbiye Ambarı olarak kullanılan Aya İrini Kilisesi'nde kurulmuştur⁹. Önceleri bir depo niteliğinde kullanılan bu müze daha sonra Müze-i Hümayun adını alır ve Anadolu ve İmparatorluğun diğer coğrafyalarından bulunan eski eserler burada toplanmaya çalışılmıştır¹⁰.

Osmanlı Dönemi'nde büyük oranda kişisel inisiyatiflerle doğrultusunda gelişmeye başlayan koruma politikaları ilk olarak 08.08.1858 tarihli Ceza Kanunnamesi'nin 133. maddesinde atıf bulmuş ve bu madde ile kutsal ve anıtsal yapılara verilecek zararlar cezaya bağlanmıştır¹¹. 19. yüzyılın ikinci yarısında imparatorluk coğrafyasında gerçekleştirilecek olan kazıların bir ruhsata bağlandığı yönünde bilgilere rastlanmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla bu yabancı seyyah ve koleksiyonerlerin bu yoğun ilgisi üzerine imparatorluk bir mevzuat geliştirmek durumunda kalmıştır.

1.1.1. 1869 Tarihli Asar- Atika Nizamnamesi

Osmanlı Devleti'nin kültür varlıklarının korunmasına ilişkin çıkardığı ilk mevzuat 1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi'dir. Bu nizamnamenin (kanun) çıkışında dönemin Aydın Valisi Hekim İsmail Paşa'nın Ayasluğ bölgesinde yani Efes Antik Kenti'nin bulunduğu coğrafyada büyük oranda tahribatın yapıldığına ilişkin tespitlerinin rol oynadığı düşünülmektedir¹².

1869 tarihli Nizamname ile yabancı araştırmacılara tespit edilen alanlarda kazı izni verilmekle birlikte, buldukları eserlerin yarısı imparatorluğa bırakmaları şartı getirilmişti. Gerek 1873 tarihli bir belgeden¹³ ve yurt dışına bu nizamname çerçevesinde çıkarılarak hali hazırda Avrupa'nın önemli müzelerinde sergilen

⁹ Kamil Su. Osman Hamdi'ye kadar Türk müzesi.

¹⁰ Ogan Aziz, Türk Müzeciliği'nin 100. yıldönümü, İstanbul, 1947

¹¹ Mumcu A., "Eski Eserler Hukuku ve Türkiye", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XXVI, sf.3-4, Ankara, 1969

¹² Karaduman 2005, sf. 22

¹³ Su K., 1965, sf. 7

eserlerin nitelik ve sayılarından o dönem kazı ve araştırmaların pek de kanun da geçen hükümler çerçevesinde yürütülmediği görülmektedir.

1.1.2. 1874 Tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi

1874 tarihinde yayınlanan Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1869 tarihli Nizamname arkeolojik araştırmaları bir ruhsata bağlamış, Osmanlı topraklarındaki tüm kültür varlıklarının Devlet malı niteliğinde olduğu belirlemiş ve kültür varlıklarının yurt dışına çıkarılmasını tamamen yasaklayan hükümler getirmiştir¹⁴. Bu nizamnamenin hazırlanmasında ilk Türk arkeologu sayılan önemli kültür adamı Osman Hamdi Bey'in kişisel inisiyatifinin büyük bir rol oynadığı herkes tarafından bilinmekle birlikte, nizamnamedeki hükümler eski eserleri Osmanlı toprakları dışına götüren batılı seyyah ve araştırmacıların büyük eleştirisine ve hışmına uğramıştır¹⁵.

27 Mart 1874 (20 Safer 1291) tarihli "Asar-ı Atika Nizamnamesi" bir mukaddime, dört kısım ve bir sonuç bölümü olmak üzere toplam 36 maddeden oluşuyordu. Bu nizamnamenin aşağıda yer alan maddeleri, dönemin bakış açısını yansıtmaları açısından ilginçtir:

1.md.- Eskiden kalan her türlü yapılmış eşya eski eserden sayılır.

2.md.- Eski eserler, meskukat ve diğer eşyalar olmak üzere ikiye ayrılır.

3.md.- Kazıda bulunacak şeylerin 1/3'ü kazıyı yapanın, 1/3'ü devletin, 1/3'ü mülk sahibininindir. Keşfedilmeyen her tür eski eser nerede olursa olsun devletindir. Kendi mülkünde eski eser bulan 2/3'ne sahiptir.

4.md.- Kazı izni için, doğrudan veya yerel yetkililer aracılığıyla Maarif Nezareti'ne başvurulur.

7.md.- Resmi ruhsat olmadıkça ve arazi sahibi izin vermedikçe kazı yapılamaz. Bu yasağa aykırı davrananların bulacakları eserlere el konur ve yüzlük

¹⁴ Karaduman 2007, sf. 23

¹⁵ Kundakçı, G.E., "19. Yüzyılda Anadolu Arkeolojisine ve Eskiçağ Tarihine Genel Yaklaşım", XIII. Türk Tarih Kongresi, 4-8.10.1999, Ankara, sf. 4

altından beş altına kadar nakdi ceza veya 3 gün ile 1 haftaya kadar hapis cezası verilir.

9.md.- Ruhsat alanların kazı işlemlerini nizama uygun yaptıkları İstanbul'da Zaptiye Nezareti ve vilayetlerde yerel hükümet yetkililerince denetlenir.

11.md.- Eski eser veya define arama ruhsatı en fazla iki yıl için geçerlidir.

13.md.- Araştırma ruhsatı bir köy veya kasaba sınırını aşamaz ve ruhsat isteyen, yerini, sınırını ve gerektiğinde haritasını göstermek zorundadır.

18.md.- Ruhsat sahibi ruhsatını başkasına devredemez ve satamaz.

19.md.- Bir kişiye aynı anda iki arama ruhsatı verilemez.

34.md.-Gümrükten kaçırılırken yakalanan eserlerin tamamı müsadere olunur.

36.md.- Mezatta satılan eski eserlerden % 5 vergi alınır. Bunlar, ruhsat harcı, nakit cezalar, müsadere gibi gelirlerle birlikte müze sandığına ait olur.

Bazı eksik ve sakıncalarına rağmen hiç yoktan iyi sayılan bu nizamname ile arkeolojik kazılarla ilgili konular, belirli esaslara bağlanıyor, buna karşın yabancılara, buldukları eserleri ülkelerine götürmeleri için zorluk çıkaracağına kolaylık sağlıyordu. Nizamnameye göre, kazılarda çıkan eserlerin 1/3'ü kazıyı yapana, 1/3'ü arazi sahibine verilmesi gerekiyordu. Onlar paylarını arttırabilmek ve daha rahat çalışabilmek için 1867 tarihinde çıkartılan yabancılara mülk edinme hakkı verilen yasanın sağladığı kolaylıkla, kazı yaptıkları araziyi satın alıyorlardı¹⁶.

1874 tarihli nizamname ile yasadışı kazıların ve eserlerin yurtdışına çıkarılışının önüne büyük ölçüde geçilmişse bile, Osman Hamdi Bey ve kendisi gibi

¹⁶ Yıldırım R., Martal A., “Osmanlı Yönetiminin Arkeolojik Eserlere Bakış Açısı”, XIII. Türk Tarih Kongresi, 4-8.10.1999, Ankara

aydınların bireysel çabaları imparatorluğun o dönemde bulunduğu siyasi ve ekonomik buhran içinde kaybolmuştur. Bir yandan batılılaşma politikaları çerçevesinde yürütülen işbirlikleri bir yandan da ekonomik darboğazlar nedeni ile imparatorluğun yönetim kademesi batılı elçilerce ikna edilerek kültür varlıklarının padişah izni ile ülke dışına çıkarılması engellenememiştir.

Nizamname’de kaçak kazıları, tahribatı ve eski eserlerin izinsiz yurtdışına çıkarılmasını önlemeye yönelik ceza maddelerine yer verilmiştir. Kaçak kazı yapanlara, buldukları eserlerin zapt edilmesinden başka, bir yüzlük altından beş altına kadar para cezası veya üç günden bir haftaya kadar hapis cezası getirilmiştir. Hafriyat başkasının mülkünde sahibinin rızası olmadan yapılmış ise, bu durumda meydana gelmiş olan hasar da mülk sahibinin iddiası üzerine kazı yapana ödetilmektedir. Gerek tesadüfen gerekse izne bağlı olarak yapılan araştırmalarda bulunan eserler en fazla on gün içinde haber verilmezse, devlet hissesine düşen kısmın haricindeki eserlerin dörtte bir kıymetine eşit nakdi ceza alınmaktadır.

Taşınmaz eski eserleri tahrip edenlere ve zarar verenlerden Ceza Kanununun 130. maddesi gereğince tazminat veya nakdi ceza alınmakla beraber, haklarında bir aydan bir seneye kadar hapis cezası da getirilmiştir. İzinsiz yurt dışına çıkarılmak istenen eski eserlerin tamamı müsadere edilmektedir¹⁷.

Bu nizamname, eski eserlerin korunmasında 1869 nizamnamesine göre daha detaya inen bir düzenleme görünümündedir. Kazılarda ortaya çıkarılan eserler üzerinde devlet payının belirlenmesi, ileride devletçi bir düzenlemeye doğru gidişi de göstermektedir. Yurt dışına çıkarılan eserlerden müzeye lüzumlu görünenleri de özel mülkiyete fazla bir zorlama getirmeden, sahibini rıza ederek almak istemektedir.

1.1.3. 1884 Tarihli Asar- Atika Nizamnamesi

1884 yılında yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi, kültür varlığının tanımını 1874 Nizamnamesine göre daha detaylı vermiş ve bunların neler olduğunu belirtmiştir. Bu tanıma göre, Osmanlı ülkesini oluşturan memleketlerin eski

¹⁷ Karaduman 2007, sf.24

ahalilerinin bıraktıkları eserlerin tamamı eski eser kapsamındadır. Nizamname ile eski eserlere sahip olma hakkına ve tasarrufuna ait hükümlerin tayin edildiği belirtilmiştir. Bu çerçevede , Osmanlı ülkesinde mevcut olan, keşfedilmiş bulunan ve bundan böyle kazı ile ortaya çıkarılacak, deniz, göl, nehir, çay ve derelerde ortaya çıkacak her çeşit eski eserin tamamının devlete ait olduğu vurgulanmıştır. 1874 nizamnamesinde yalnızca “keşfedilmemiş eski eser” devlete aittir ifadesi yer alırken 1884 tarihli nizamname ile devletin sahiplik kapsamı genişletilmiş, kazılarda ortaya çıkan eserlerden arazi sahibine ve hafire verilen pay kaldırılmıştır. Bu özelliği ile 1884 nizamnamesi, 1869 ve 1874 nizamnamelerine oranla daha devletçi bir politika gütmüştür.

1884 nizamnamesi, eski eser korumacılığında devletçi sistemi merkez alan bir anlayıştadır. Hiç kuşkusuz 1884 nizamnamesinin en önemli özelliği kültür varlıklarının yurt dışına çıkarılışına kesin bir yasaklama getiriyor olmasıdır. Kazılarda çıkarılan eserlerin yurt dışına çıkarılması yasaklanırken şahıs arazinde bulunarak devlet müzesinde bir örneği bulunan eserlerin yurt dışına çıkarılması serbest bırakılmıştır¹⁸.

1.1.5. 1906 Tarihli Asar- Atika Nizamnamesi

1906 yılında yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi 1884 tarihli nizamnamenin revize edilmiş bir benzeridir. Bu nizamname ile getirilen önemli bir yenilik eski eserlerin tek tek tanımlarının kanun içerisinde yer almasıdır. Bir diğer düzenleme ise eski eser ticaretini meslek edinenler yani antikacıların uyacakları kurallar hakkındadır.

1906 tarihli nizamnamede eski eserleri tahrip edenlere veya onlara zarar verecek şekilde inşai ve fiziki müdahalede bulunanlara Ceza Kanunu’nun 138. maddesi uyarınca tazminat ve para cezası ile birlikte, bir aydan bir yıla kadar hapis cezası verilmektedir.

¹⁸ Tefik Temelkuran, “1884 Eski Eserler Nizamnamesi ve Türkiye’den Dış Ülkelere Götürelen Eski Eserler IV”, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, S.65, İstanbul1973, sf. 36-40, Belge: XIII-XXI

1906 tarihli nizamname çok az bir değişiklikle 1973 yılına kadar Türkiye Cumhuriyetinde de kullanıla gelmiştir.

Bu bağlamda kaçak kazılar veya kaçakçılık konusunun yukarıda bahsedilen ruhsatlı kazılarla yeğ tutulması konusunda da küçük bir bölüm ayırmak gerekir. Zira halen tartışmaları süren araştırma kazıları ile eserlerin yurt dışına çıkarılması ile adi birer hırsızlık olayı olarak gerçekleşen defneciliğin ayrımın yapılmadığı da görülmektedir. Bu saptamadaki amacımız şudur; Batılı seyyah ve araştırmacıların aldıkları izinler doğrultusunda yaptığı araştırmalarda kimi zaman kötü niyetli (Schliemann Örneği) kimi zamanda eserlere sahip olma duygusuyla davranmışlardır. Ve yahut Osmanlı İmparatorluğu'nun o dönem zafiyetleri kullanılarak ekonomik veya siyasi baskılar sonucu eserleri ülke dışına çıkarmışlardır.

Burada bu tutum savunulmamakla birlikte, bu durumun hali hazırdaki kültür politikalarımızın değerlendirilmesi konusunda da ele alınması gerekmektedir. Batı kültürü yüzyıllardır bitmeyen bir tutkuyla eski eserlere ve kültür varlıklarına sahip çıkarken, gerek Osmanlı Döneminde gerekse halen toplumun ve devletin ilgisizliği üzerinde durup düşünmek gerekir.

1.2. Türkiye Cumhuriyeti Dönemi

I. Dünya Savaşı sırasında süren kültür varlığı kaçakçılığı konusunda pek fazla bilgi bulunmamakla birlikte özellikle Çanakkale Savaşları sırasında tarihi eserlerin yağma edildiğine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

I. Dünya Savaşı'nın ardından Milli Mücadele dönemi hassasiyetlerin kurtuluş savaşına yönelmesine sebep olmuştur.

Bununla birlikte özellikle Atatürk'ün İsmet İnönü'ye 22.03.1921 tarihli mektubu Mustafa Kemal'in kültür konusundaki derin kişiliğinin de anlaşılmasına yardımcı olmaktadır¹⁹.

¹⁹ Türkiye Turing ve Otomobil Klobü Mecmuası, S.9/52, İstanbul 1933, sf. 7-8, Mehmet Önder, "Atatürk ve Müzeler", Müze,S.2-3,Ankara 1990, sf. 17

“Memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ileride tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin muhafazaları için müze müdürlüklerinde ve hafriyat işlerinde kullanmak üzere arkeoloji mütehassıslarına kat’ı lüzum vardır. Bunun için Maarifçe harice tahsile gönderilecek talebeden bir kısmının bu şubeye tahsisi muvafık olacağı fikrindeyim”

22.03.1921

Mustafa Kemal ATATÜRK

Daha milli mücadelenin sonucu bile kestirilemezken Atatürk’ün kültür varlıklarının korunmasındaki hassasiyeti bugün dahi büyük bir hayranlıkla karşılanmalıdır. Zira Atatürk daha henüz Cumhuriyet bile kurulmadan Anakara kalesinde bir müze kurulması fikrini ortaya atarak kültürün bir ulusun kabul görmesindeki yegane sebeplerden biri olduğunu vurgulamıştır²⁰.

Bu tutum onun eğitim politikasında da önemli yer bulmuş, ülke coğrafyasındaki medeniyet ve kalıntıların tetkiki amacıyla birçok genci eğitim almak üzere Avrupa’ya yollamıştır. Cumhuriyet Türkiye’si Arkeolojisi ve Sanat Tarihi’nin temellerini oluşturan bu politika Osmanlı Dönemi hatalarının tekrarını önlediği gibi Türkiye’nin belki de diğer bilim dallarına oranla çok daha öne çıkan bu bilimlerinin batı medeniyetiyle boy ölçüşür seviyede yapılmasını sağlamıştır.

1.2.1. 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu

Osmanlı Devleti’nin 1906 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi Türkiye Cumhuriyet tarafından çok az bir değişiklikle 1973 yılına kadar kullanıla gelmiştir. 1973 tarihinde 14527 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu Cumhuriyet Türkiye’sinin ilk eski eser kanunudur.

Bu Kanuna göre taşınır ve taşınmaz eski eserleri yeniden bulanlar, malik oldukları veya işgal ettikleri arazinin içinde eski eser bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç on gün içinde en yakın müzeye veya köylerde muhtarlara, bucak, ilçe, ve illerde en yüksek mülkiye amirliğine bildirmeye

²⁰ Mehmet Önder, “Atatürk ve Müzeler”, Müze,S.2-3,Ankara 1990, sf. 12-13

mecbur kılınmıştır. Aynı şekilde kamu kurum ve kuruluşları ile özel ve tüzel kişiler satacakları eşya veya terekeler arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan eski eserler ile koleksiyonları ilk önce devlet müzelerine haber vermek ve göstermek zorundadır. Bu çerçevede müzeye bildirilen eski eserler, usulüne uygun şekilde, tasnif ve tescil olunarak, müzelere kaldırılır. Eski eser olmadıkları için tasnif ve tescil dışı bırakılanlar sahiplerine iade edilir.

1710 sayılı Kanun, kaçak kazılarla elde edilen eserlerin koleksiyonculara gidişini yasallaştırmış, ancak bu eserlerin tekrar satışına yasak getirerek eski eserin bir ticari meta haline dönüşmesinin önüne geçmiştir.

Bu Kanun, eski eserlerin yurt dışına çıkarılması konusunda “Yurt içinde eski eserlerle müze, özel ve resmi koleksiyonlarda bulunan eserler değiştirilmek suretiyle dahi olsa, hiçbir surette yurt dışına çıkarılamaz.” Hükümünü getirerek, kesin bir tavır ortaya koymuştur. Ancak, Türkiye’deki kordiplomatik mensupları deklare etmek suretiyle beraberlerinde getirdikleri yabancı menşeli eski eserleri, çıkışlarında da beraberlerinde getirdikleri yabancı menşeli eski eserleri, çıkışlarında da beraberlerinde götürebileceklerdir. Yurt dışından eski eser ithali serbesttir. Yurt dışına eser çıkışının katı bir tavırla yasaklanması, yurt dışında ülkemizi tanıtmak amacıyla açılacak sergileri de engellemiştir.

1710 sayılı kanun, 1906 Nizamnamesi’nin devletçiliğini mantıklı bir temele oturtan ve iç piyasayı denetim altında tutan bir yasadır. İlk kez özel müzeleri ve koleksiyonculuğu telaffuz etmiş olması, bu Kanun’un en belirgin özelliğidir. Bu kanunla kaçak kazılarla ortaya çıkarılan veya tesadüfen bulunan eski eserlerin devlet müzeleri ile birlikte özel müzelere ve koleksiyonculara gidenlerin ise, devlet müzelerinden başka bir yere satışına izin verilmeyerek, eski eserlerin ticari meta haline dönüşmesi engellenmiştir²¹.

²¹ Karaduman 2007, sf. 80-84

1.2.2. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Hali hazırda kullanılan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 1710 sayılı kanunla felsefe açısından farklar bulunmamakla birlikte özellikle uluslar arası tanımlara uymak açısından bir revizyon niteliğindedir²².

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile kanunda geçen eski “eski eser” tanımı “kültür ve tabiat varlığı” gibi daha kapsamlı bir tanımlama getirmiştir. Bununla birlikte kaçak kazılarla ortaya çıkan eserlerin özel müzeler ve koleksiyonlara kalmasının önüne geçmiştir.

2863’ün 4. maddesi haber verme zorunluluğu üzerinde durarak kendi arazileri içerisinde kültür varlığı bulunanlar, sahip oldukları arazi içerisinde kültür varlığı olduğunu bilenler ve bundan bir şekilde haberdar olanların bu durumu mülki mercilere bildirmeleri zorunlu kılınarak vatandaşa da kültür varlıklarının korunması yönünde bir görev yüklenmiştir. Yukarıda bahsedilen şekillerle bir kültür varlığına ilişkin bildirim yapanlara kanunun 64. maddesi ile bir ikramiye verilmesi, haber vermeyenlere ise bir cezai yaptırım getirilmesi kanunun 67. maddesi ile düzenlenmiştir. Buradan kanun koyucunun çok miktarda kültür ve tabiat varlığı bulunan ülkedeki varlıkların korunması için bir vatandaş odaklı bir koruma politikasına başvurduğunu söyleyebiliriz. Bu konunun negatif ve pozitif yönlerine ileride değineceğiz.

Kanun’un 5. Maddesi hali hazırda bulunmuş olan veya bulunması muhtemel tüm kültür varlıklarının Devlet Malı olma niteliğini vurgular. Bu nitelik kanunun tümüne nüfuz etmiş ana fikir olarak da kabul edilebilir.

2863 sayılı kanunun 32. maddesi ile ,kültür varlıklarının devlet malı niteliğinde olması politikasının doğal bir sonucu olarak, kültür varlıklarının yurt dışına çıkarılması yasaklanmıştır. Sergi amacıyla gönderilecek eserler ise belirli şartlara bağlanmış ve bu şartlar [Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yurt Dışına Çıkarılması ve Yurda Sokulması Hakkında Yönetmelik](#)

²² Karaduman 2007, sf. 80

ile düzenlenmiştir. Kanunun 33. maddesi yurtdışından kültür varlığı getirilmesini serbest bırakmaktadır. Bu bağlamda yurt dışından getirilen eserlerin çalıntı olup olmamasının denetimine ilişkin herhangi bir düzenleme olmaması kanunun eksik yönlerinden biridir²³.

2863 sayılı kanunun 50. maddesi Define Arama ile ilgilidir. Define Arama Yönetmeliği çerçevesinde yapılan kazılar gerek kanuni olarak gerekse Türkiye’deki arkeolojik algıya ilişkin ilginç bir düzenlemedir. Yaklaşık 17 yıldır sürdürülen Define kazılarında şu zamana kadar hiçbir define bulunamamış yahut kültür varlığına rastlanmamıştır. Yönetmelikle ilgili önemli bir yanlış anlaşılma da kültür varlığı ile define kavramının özellikle define kazısı yapmak isteyen vatandaşlarca yeterince algılanamamış olmasıdır. Bu nedenledir ki vatandaşların yönetmelikle ilgili memnuniyetsizlikleri artarak devam etmektedir. Diğer taraftan define kazısı gibi bir olgununun müze uzmanlarının asli görevleri arasında yer almamasına rağmen bu alanda görevlendirmeleri müzelerde karşılaşılan problemler arasında sayılabilir. Bu konuya ilişkin Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın ??? de yayınladı genelgeden de konunun idari ve pratik bir problem olarak varlığını sürdürdüğüne ilişkin emareler vardır.

Kanunun ceza müeyyidelerinin belirlendiği maddelerden olan 67. madde kanunun 4. , 27. ve 28. maddelerine uymayanlara verilecek cezalara ilişkinidir. Burada kültür ve tabiat varlığı kaçakçılığı ile ilgili konu 4. madde kapsamında haber verme sorumluluğu bulunanların haber vermemeleri durumunda uygulanacak cezalara yer verilmiştir. Bu uygulamadan kasıt herhangi bir şekilde ortaya çıkan varlığın kanunun 5. kapsamındaki devlet malı niteliği ile bağdaşarak özellikle korunması için tedbirlerin alınmasına yöneliktir.

²³ Buna ilişkin en son örnek 2009 yılı içerisinde gerçekleşmiştir. Yaklaşık 10 yıl önce Fethiye Müzesi Müdürlüğüne bir Alman tarafından bırakılan eser, eserleri bırakan şahıs tarafından geri alınmak istenmiştir. Bu çerçevede gerek müze uzmanlarınca gerekse Prof. Dr. Levent ZOROĞLU, Prof. Dr. Hayat ERKANAL tarafından incelenmiştir. Eserlerin birçoğu sahte olmakla birlikte 2863 sayılı yasa kapsamına giren eserler de mevcuttur. Ancak eserlerin Müze Müdürlüğüne gelişlerinde nereden bulunduklarına dair hiçbir çalışma yapılmamamış dolayısı ile Müze ve Kültür ve Turizm Bakanlığı uluslar arası bağlamda kusurlu bir duruma düşmüştür. Eserlerin çalıntı kaydı olup olmadığına ilişkin incelemeler halen INTERPOL nezrinde yürütülmekte olup bu olay 2863 sayılı kanunun 33. maddesine ilişkin bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunun en önemli kanıtıdır.

Kanunun 68. maddesi ile aynı kanunun 32. maddesinde geçen yurt dışına çıkarma yasağına aykırı hareket edenlere ilişkin cezai müeyyide ortaya konmuştur. Yurtdışına kültür varlığı kaçırmak suretiyle suçlu bulunanlar beş yıldan on yıla kadar ağır hapis, yüz bin liradan üç yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Kanunun 74. maddesi ruhsatsız sondaj ve kazı yapanlara, izinsiz define araştıranlara, izinsiz araştırma yapanlara verilecek cezalara ilişkin müeyyideleri içerir. Ruhsatsız sondaj ve kazı ve define arama suçları aynı kapsamda değerlendirilebilmekle birlikte izinsiz araştırma yapmak konusu kanunun muallakta kalan ifadelerinden biridir. Bu muğlak adli makamlarca yanlış yorumlanarak define arayanların teşebbüse ulaşmayan eylem kapsamından beraat etmelerine ön ayak olmuştur. Kanununda bilimsel yüzey araştırmaları bile ruhsat ve yönetmeliğe bağlanmakla birlikte define araştırma fiilinin cezasız bırakılması kanunun koyucunun yaptığı hata kadar hakim ve savcılarının ilgisizliği olarak ta açıklanabilir.

1.2.3. 2863 Sayılı Kanunda Değişiklik Kanunları

1.2.3.1. 3386 sayılı Kanun

3386 sayılı Kanun ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 23. ve 24. maddelerinde değişikliğe gidilmiştir.

Kanunun 24. maddesinde yapılan değişiklikle etnoğrafik eserlerin yurt içinde alımı, satımı ve devrinin serbest olduğu, bunların yurt dışına çıkışlarında kontrolün Bakanlığa bağlı müzelerce yapılabileceği, yurt içinde alımı ve satımı serbest bırakılan eserlerde devletin rüçhan hakkının saklı tutulduğu belirtilmiştir. Bu madde, hangi devirlere ait etnoğrafik eserlerin yurt içinde alımı ve satımının serbest olacağını açıklamamış, bunun bir yönetmelikle belirleneceğini hükme bağlamıştır. “Etnoğrafik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmelik” ile satışı serbest olan eserlerin belge değeri taşımayan etnoğrafik nitelikteki kültür varlıkları ile son altı Osmanlı padişahına ait ve aynı çağdaki sikkeler olduğu belirlenmiştir.

1.2.3.2. 5226 sayılı Kanun:

“Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 2863 sayılı kanunda bazı değişikliklere gidilmiştir. Kanun ile cezalarda yapılan artırımlar kaçakçılığın önlenmesine ilişkin tedbirler arasında sayılabilir.

1.2.3.3. 5728 sayılı Kanun:

5728 sayılı kanun ile 2863 sayılı kanunun bazı maddelerinde önemli değişikliklere gidilmiştir. Özellikle kültür varlığı kaçakçılığı ile ilgili cezai yaptırımlardaki hafifletme kanunun tümüne sirayet eden koruma politikasına aykırı görünmektedir.

Kanunun 67. maddesinde yapılan değişiklikle kültür varlığı bulan ve yerini bilenlerin haber verme sorumluluğuna ilişkin mazereti olmaksızın ve bilerek aykırı hareket eden kişilerin altı aydan üç yıla kadar cezalandırılmaları, bildirim yapılmamış olan kültür ve tabiat varlığını satışı arz eden, satan, veren, satın alan, kabul eden kişilerin iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılmaları, ticareti yasak olmayan taşınır kültür varlıklarının izinsiz olarak ticaretini yapan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaları hükme bağlanmıştır. Bu değişiklik maddenin eski halinin daha geniş kapsamlı bir tanımı olup cezai yönden bir artırım veya caydırıcılık getirmemiştir.

Kanunun 68. maddesinde yapılan değişiklikle Kültür ve tabiat varlıklarını bu Kanuna aykırı olarak yurt dışına çıkaran kişilerin, beş yıldan oniki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılmaları sağlanmıştır. Burada ceza unsurunda iki yıllık bir artış gözükmemektedir.

2863 sayılı kanunun 74. maddesinde 5728 sayılı kanunla yapılan gerçekten şaşırtıcı bir düzenlemedir. Madde;

“MADDE 74- Kültür varlıkları bulmak amacıyla, izinsiz olarak kazı veya sondaj yapan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Ancak,

kazı veya sondajın yapıldığı yerin, sit alanı veya bu Kanuna göre korunması gerekli başka bir yer olmaması halinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir.

İzinsiz olarak define araştıranlar, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, bu fiillerin yurt dışına kültür varlıklarını kaçırma amacıyla veya kültür varlıklarının korunmasında görevli kişiler tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza iki katına kadar artırılır.

Kişinin bu maddede tanımlanan suçları işlemek suretiyle bulduğu kültür varlığını soruşturma başlamadan önce mahallî mülkî amire teslim etmesi hâlinde, mahkeme verilecek cezada üçte ikisine kadar indirim yapabilir.

İzinsiz olarak define araştıran kişinin, hakkında kovuşturma başlayıncaya kadar, kendisini bu fiili işlemeye gerekli cihazları temin etmek suretiyle sevk eden kişilerin kimliklerini açıklaması ve yakalanmasını sağlaması hâlinde, mahkeme verilecek cezada indirim yapabileceği gibi, ceza verilmesine yer olmadığına da karar verebilir.” şeklindedir.

İzinsiz kazı veya sondaj yapılan alanın sit alanı yahut korunması gerekli başka bir alan olmaması halinde yapılan cezai indirim Türkiye ve Türkiye gibi sayısız medeniyete ev sahipliği yapan ülkeler de gündeme gelmesi büyük problem yaratacak bir düzenlemedir. Zira, hemen her gün yeni bir alan tescil edilerek korunması gerekli alan ilan edilmekte, bu uygulama bile bu alanların korunmasında yeterli olamamaktadır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında da izinsiz define araştıranlara verilen ceza değişiklikten önceki cezai müeyyideye üç yıl azaltılarak kaçak kazıların önlenmesi için caydırıcı bir niteliği bulunan yaptırımın önüne geçilmiştir. Bununla da yetinilmeyip kaçak kazı ile bulunan eserlerin soruşturma başlamadan önce mülki amirlere teslim edilmesi halinde ceza oranında indirime gidilmek gibi akla sığmayan bir hüküm getirilmiştir.

Maddenin son fıkrası tüm bunlara amiyane tabirle tuz-biber ekecek cinstendir. Kaçak kazı yapan kişi kendisini bu yola sevk eden ve kendisine cihaz (?)

sağlayan kişileri ihbar etmesi halinde cezasında indirimle gidilebileceği gibi, ceza verilmesine yer olmadığına da karar verilebilir hükmü getirilmiştir.

Bu düzenleme gerçekten de 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunun korumacı politikası ile bağdaşmamakta, aksine yapanın yanına kar kalır düşüncesine yardımcı unsurlar içermektedir.

Böyle bir düzenlemenin yapılmasındaki sebebin ülkenin genel-geçer durumu ile doğru orantılı olduğu kanaatindeyiz. Gerek yargı mensupları gerekse emniyet kuvvetleri ile yaşanan diyaloglar neticesinde, ülkenin genel sosyo-ekonomik yapısının dar gelirli vatandaşların kültür varlığı kaçakçılığı suçunu işlemelerini sevimli bir kostüme büründürdüğü yönündeki izlenimlerimiz daha sonraki bölümlerde de ele alınacaktır.

KÜLTÜR VARLIĞI KAÇAKÇILIĞI MEVZUATI

2.1. Kültür Varlığı Tanımı:

2863 Sayılı KTVKK’de kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi yada tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş, bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar olarak tanımlanmıştır²⁴. Bu oldukça genel tanımın ardından, korunması gerekli taşınır kültür varlıklarının neleri kapsadığı ise Kanun’un 23. maddesinde teker teker sayılmış; halkın sosyal hayatını yansıtan insan yapısı araç ve gereçler dahil bilim, din ve mihaniki sanatlar ile ilgili taşınır varlıklar da etnoğrafik nitelikteki kültür varlıkları olarak tanımlanmıştır.

Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal Atatürk’e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınırlar da korunması gerekli taşınır kültür varlığı olarak ayrıca belirtilmiştir²⁵.

²⁴ 2863 SK m.3/a (1).

²⁵ 2863 SK m.23/b.

Yeraltında veya su altında taşınır taşınmaz kültür varlıklarının kanun kapsamına alınması ile henüz keşfedilmemiş tüm arkeolojik nitelikteki eserler de güvence altına alınmıştır. Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmeliğin²⁶ 4. maddesinde arkeolojik eser; jeolojik devirlerden itibaren zamanımıza kadar intikal eden ve genellikle kazı ve benzeri çalışmalarda bulunan, sanat ve estetik değerleri veya eskilik ölçüleri bakımından korunması gerekli olan insan yapısı taşınırlar olarak tanımlanmıştır. Böylece 2863 Sayılı KTVKK ile toprak altında bulunan arkeolojik eserler devlet malı olarak nitelendirilmiştir. Özel, henüz keşfedilmemiş yer altındaki tüm arkeolojik objeleri devlet mülkiyetine alan yasaların, devletin henüz zilyet yani sahip olmadığı gerekçesiyle eleştirildiğini ifade etmekte olup, ancak bu eleştirinin hukuki bir dayanağının olmadığını, Anglo-Sakson ve Kıta Avrupası hukukunda zilyetliğin mülkiyet hakkının mutlak şartı olmadığını, dolayısıyla devletin fiziksel olarak nesnelerin zilyedi olmadan da maliki olabileceğini vurgulamıştır²⁷. Nitekim, arkeolojik nitelikteki kültür varlıkları bakımından zengin pek çok ülke de bunların yurt içinde korunup değerlendirilmeleri için devlet mülkiyeti tesis etmiştir.

Kanadoğlu, korunması gerekli kültür varlıklarının mutlaka antik çağlara ait olması gerekmediğine, çağımız yapıtı olmakla beraber özellikleri ve taşıdığı değer nedeniyle, bugünü yarına taşıyacak “miras” olmaya hak kazanmış kültür varlıklarının da koruma kapsamında olduğuna, ancak kültür varlıklarının korunması ve bir dünya mirası olarak gelecek kuşaklara bırakılmasının sağlanması için öncelikle toplumsal hatta evrensel yarar bulunması gerektiğine dikkat çekmektedir²⁸.

Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde, arkeolojik eser tanımının yanı sıra güzel sanat eserlerinin de tanımı yapılarak, bunların neler olduğu belirtilmiştir. Buna göre güzel sanat eserleri; bedii vasfı haiz olan, yağlı boya ve sulu boya tablolar, resimler, desenler, pasteller, gravürler, güzel yazılar ve tezhipler,

²⁶ RG: 13.8.1984-18488.

²⁷ Sibel ÖZEL: age., 143-145.

²⁸ Sabih KANADOĞLU: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Ankara : 1998), 23.

kazma, oyma kakma eserler, heykeller, kabartmalar, mimarlık eserleri, elişleri, küçük sanat eserleri, fotoğraf eserleridir.

2.2. Kültür Varlığı Mevzuatının İrdelenmesi

2863 Sayılı KTVKK gerekse ilgili yönetmeliklerde konuya ilişkin tespit edilen çelişkili veya yanlış yorumlamalara neden olabilecek ifadeler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

2.2.1. 2863 / 23. Madde

Kanunun 23. maddesinde etnoğrafik eser tanımında geçen mihaniki sanatlar ile ne kastedildiği tam olarak anlaşılamamaktadır. Arapça kökenli olan “mihaniki” terimi; düşünmeden ölçülerek değil de yalnızca alışkanlığın verdiği kolaylıkla veya yalnız kasların hareketiyle yapılan (iş, hareket v.b) anlamına gelmektedir²⁹. Bu da mihaniki sanatlar ibaresi ile yılların verdiği alışkanlıkla seri bir şekilde üretilen sanat eserlerinin ifade edildiğini düşündürmektedir. Bu sanat eserlerinin neler olduğu ise belli değildir. 1970 UNESCO Sözleşmesi’nin 1/g maddesinde sanat değeri bulunan her türlü satıh üzerine her türlü malzeme ile ve elle yapılmış tablolar, resimler, desenler kültür varlığı olarak sayılmış, ancak elle süslenmiş imalat ürünleri anlaşma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu nedenle mihaniki terimi ile ne kastedildiğinin mevzuatta açıkça ifade edilmesi gerekmektedir.

2.2.2. Etnoğrafik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmeliği

Etnoğrafik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmeliğin³⁰ 4. maddesinde yurtdışına çıkarılamayacak etnoğrafik nitelikteki kültür varlıkları kategorisine jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan taşınır kültür varlıkları da dahil edilmiştir. Jeolojik, antropolojik, arkeolojik kültür varlıklarının etnoğrafik nitelikte kültür varlıkları olarak değerlendirilmesi özellikle dava konusu

²⁹ bk. <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=227944> , (18.01.2009).

³⁰ RG: 03.05.1988-19803.

olaylarda yasa uygulayıcılarının yanlış kararlar vermesine neden olabilir. Bu nedenle adı geçen yönetmelikte yapılan düzenlemelerin etnoğrafik nitelikteki kültür varlıklarını kapsaması gerekmektedir.

Korunması gerekli taşınır kültür varlıklarına ilişkin kanunda getirilen bu genel tanımlama çok dikkatli bir şekilde değerlendirilmediği sürece, ülkemize gelen ziyaretçilerin beraberlerinde getirdikleri şahsi kültür varlıklarının da kanun kapsamına dahil edilmesine neden olabilecektir³¹. Etnoğrafik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkındaki Yönetmeliğe göre, yurt dışından getirilen kültür varlıklarından müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte görülenlerin satın alma hakkı öncelikle müzelere aittir³². Ancak burada, yurt dışından getirilen kültür varlığının 2863 Sayılı KTVKK kapsamındaki müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte olabilmesi için o eserin ulusal hazinemizin bir parçası olması gerekmektedir. Bu da Osmanlı zamanında yurt dışına çıkarılmış eserler için geçerli olabilir. Bu nedenle yurt dışından ülkemize getirilen kültür varlıklarına ilişkin gerekli açıklamaların da Kanun'da yapılması gerekmektedir. Eğer yabancı bir ulusa ait kültür varlıklarının yurda sokulduğunda kanun kapsamına girebileceği kastediliyorsa bunun da yine açıklığa kavuşturulması gerekecektir.

2.2.3. Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkındaki Yönetmelik

Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkındaki Yönetmeliğin 4. maddesinde yer alan güzel sanat eserlerine ilişkin tanım oldukça genel, kişiden kişiye farklı yorumlanabilecek, belirsiz bir tanımdır. Yönetmelikte yer alan arkeolojik ve etnoğrafik eser tanımında bunların korunması gerekli olan insan yapısı taşınırlar olduğu belirtilirken, güzel sanat eserleri için böyle bir vurgu yapılmamıştır. Korunması gerekli kültür varlıkları devlet malı olarak nitelendirildiğinden ve bunların yurt dışına çıkışı yasak olduğundan vatandaşların mağdur olmaması için tanımda belirtilen kategorilere

³¹ Lyndel V. PROTT; Patrick Joseph O'KEEFE: age., 14-15.

³²Etnoğrafik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkındaki Yönetmeliğin m. 6/c

açıklık getirilmesi, bunlardan hangilerinin korunması gerekli kültür varlığı olduğunun da ayrıca belirtilmesi gerekmektedir.

2.2.4. Bedii Vasfı Haiz Eserler Tanımı

Güzel sanat eserleri tanımında yer alan “bedii vasfı haiz” terimi estetik değere sahip anlamına gelmekle birlikte, terimin günümüzde kullanılmaması ve birçok sözlükte de Türkçe karşılığının yer almaması yanlış anlaşılmalara yol açabilir. Ayrıca estetik değere sahip güzel sanat eserlerinin belirlenmesinde de uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmeler farklı yönde olabilir. Bu nedenle güzel sanat eserleri için estetik değere sahip olma kriterinin yerine eserin yaşı, eskiliği gibi kriterlerin getirilmesi daha uygun olacaktır.

Korunması gerekli taşınır kültür varlıklarına ilişkin kanunda getirilen bu genel tanımlama çok dikkatli bir şekilde değerlendirilmediği sürece, ülkemize gelen ziyaretçilerin beraberlerinde getirdikleri şahsi kültür varlıklarının da kanun kapsamına dahil edilmesine neden olabilecektir³³. Etnoğrafik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkındaki Yönetmeliğe göre, yurt dışından getirilen kültür varlıklarından müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte görülenlerin satın alma hakkı öncelikle müzelere aittir³⁴. Ancak burada, yurt dışından getirilen kültür varlığının 2863 Sayılı KTVKK kapsamındaki müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte olabilmesi için o eserin ulusal hazinemizin bir parçası olması gerekmektedir. Bu da Osmanlı zamanında yurt dışına çıkarılmış eserler için geçerli olabilir. Bu nedenle yurt dışından ülkemize getirilen kültür varlıklarına ilişkin gerekli açıklamaların da Kanun’da yapılması gerekmektedir. Eğer yabancı bir ulusa ait kültür varlıklarının yurda sokulduğunda kanun kapsamına girebileceği kastediliyorsa bunun da yine açıklığa kavuşturulması gerekecektir.

2.3. Uluslararası Anlaşmalar

Kültür varlıklarının evrensel kültürün bir parçası olduğu fikrinden hareketle, her ülkenin başka ülkelerin kültür varlıklarının korunmasına ilişkin de sorumlulukları

³³ Lyndel V. PROTT; Patrick Joseph O’KEEFE: age., 14-15.

³⁴ Etnoğrafik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkındaki Yönetmeliğin m. 6/c

bulunduğuna, ülkelerin kültür varlıklarının korunması için birbirleri ile işbirliği içinde olması gerektiğine dair özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası alanda giderek artan bir bilinç oluşmuştur. Arkeolojik alanlardaki tahribatın, yağmalamaların önüne geçilmesi, kültür varlıklarının yasa dışı ticareti yoluyla dağılması ve bu yolla kültür mirasının giderek yoksullaşmasının engellenmesi isteği uluslararası kurum ve kuruluşların kültür varlıklarının ait olduğu topraklarda korunmasına yönelik çalışmalarda bulunmasında itici güç olmuştur. Bu kapsamda, işgal altında bulunan veya silahlı çatışma halinde olan ülkelere kültür varlıklarının ihraç edilmesinin önlenmesi ve korunmasına yönelik 1954 yılında Hague Sözleşmesi imzalanmıştır. Ancak kültür varlıklarının ticari bir meta olarak görülmesi ve özellikle arkeolojik objelerin sanat piyasasında yüksek fiyatlara alıcı bulması sonucu arkeolojik alanlara yönelik tahribat ve yağmalar 1960'lı yıllarda da devam etmiştir. Kültür varlıklarının yalnız savaş zamanında değil barış zamanında da korunması için UNESCO, 1970 yılında kültür varlıklarının yasa dışı ithal ihraç ve mülkiyet transferinin önlenmesine ilişkin bir sözleşme hazırlamıştır. 1970 UNESCO Sözleşmesi, kültür varlıklarının yasa dışı ithal ve ihracının önlenmesi hususunda ülkelerin alması gerekli tedbirlere ilişkin prensipleri ortaya koymanın yanı sıra yasa dışı yollardan yurt dışına çıkarılan kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesine ilişkin uluslararası işbirliğini etkin kılacak düzenlemeler de getirmiştir. Kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesi ile ilgili günümüzde de en temel ve en kapsamlı anlaşma olan 1970 UNESCO Anlaşmasını müteakip 1995 yılında UNIDROIT tarafından hazırlanan Çalınmış veya Yasa Dışı Yollarla İhraç Edilmiş Kültür Varlıkları Hakkındaki Sözleşme de birçok ülke tarafından onaylanarak kabul edilmiştir. Bu iki temel uluslararası anlaşmanın kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesindeki rolü aşağıda değerlendirilmektedir.

2.3.1. Kültür Varlıklarının Yasa Dışı İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili 1970 UNESCO Sözleşmesi

Kültür varlıklarının yasa dışı ithal, ihraç ve mülkiyet transferinin önlenmesi ve yasaklanması için alınacak tedbirlerle ilgili sözleşme, 14 Kasım 1970 yılında

kabul edilmiş ve 24 Nisan 1972’de yürürlüğe girmiş olup, ülkemiz sözleşmeyi 1981 yılında imzalamıştır³⁵. 2008 yılı sonu itibariyle 116 ülke sözleşmeyi onaylamıştır.

Kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesine ilişkin mevcut uluslararası yasal düzenlemelerle karşılaştırıldığında 1970 UNESCO Sözleşmesi pek çok ülke tarafından imzalanmış en kapsamlı anlaşmadır. Ancak sözleşme yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ve sonrasındaki olayları ilgilendirmekte olup “geriye yürümezlik” prensibi mutlak uluslararası hukuk sisteminden gelmektedir³⁶. Bu çerçevede ülkeler açısından anlaşma, kabul (acceptance), onaylama (ratification) veya katılma (accession) belgelerinin tevdi edilışinden üç ay sonra ve ancak kabul, onaylama veya katılma belgelerini tevdi etmiş bulunan devletler için yürürlüğe girer. Öteki devletler için ise kabul, onaylama veya katılma belgelerini tevdi ediş tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer³⁷. Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce kaçırılan kültürel objeler için ise ülkeler ikili görüşmeleri başlatmaya teşvik edilmektedir³⁸. Bu nedenle, yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılmış kültür varlıklarımızın 1970 UNESCO Sözleşmesi çerçevesinde ülkemize iadesinin talep edilebilmesi için, iade talebinde bulunulan ülkenin sözleşmeyi hangi tarihte kabul ettiğı ve olayın hangi tarihlerde meydana geldiğinin dikkate alınması gerekmektedir.

Bu anlaşmanın en çarpıcı özelliklerinden biri, Vrdoljak’ın da belirttiğı üzere³⁹, taraf ülkelerin ulusal kültürleri, ilgili organları, yasaları ve uygulama prosedürlerinin sözleşmenin her yönüne nüfuz etmiş olmasıdır. Bu bağlamda her ülkenin, belli kültür varlıklarını devir olunamaz olarak tayin etmesinin ve ihracını yasaklamasının o ülkenin vazgeçilmez hakkı olduğı kabul edilmekte⁴⁰, böylelikle ulusal *topraklarda bulunmuş kültür varlıkları her devletin kendi öz kültür varlığı* olarak belirtilmektedir⁴¹.

³⁵ RG: 26.1.1981-17232.

³⁶ Ana Filipa VRDOLJAK: International Law, Museums and the Return of Cultural Objects (Cambridge: 2008), 207.

³⁷ 1970 UNESCO Sözleşmesi m.21.

³⁸ 1970 UNESCO Sözleşmesi m.15.

³⁹ Ana Filipa VRDOLJAK: age., 209

⁴⁰ 1970 UNESCO Sözleşmesi m.13/d.

⁴¹ 1970 UNESCO Sözleşmesi m.4/b.

Her ne kadar kültür varlıklarının taraf devletlerce kabul edilmiş mevzuata aykırı olarak yapılan ithali, ihracı ve mülkiyet transferi sözleşmeye göre kanunsuz⁴² olarak kabul edilmişse de özellikle kültür varlıklarının yasa dışı ithalatının önlenmesine ilişkin ülkelerin farklı düzenlemelere sahip olması sözleşmenin uygulanmasını dolayısı ile yasa dışı yollardan yurt dışına çıkarılan eserlerin kaynak ülkeye iadesini zorlaştırmaktadır.

Konuya ilişkin ulusal yasal düzenlemelerin farklı olmasından kaynaklanan engellerin giderilebilmesi ve uluslararası işbirliğinin sağlanabilmesi amacı ile kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesine ilişkin devletlerin diğer ülkelere karşı sorumlu olduğu hususlar madde 7/b (ii) ile belirlenmiştir. Buna göre ülkeler; sözleşmenin ilgili devletler için yürürlüğe girmesinden sonra çalınıp ithal edilmiş kültür varlıklarını, ilgili taraf devletin başvurusu üzerine el koymak ve bu varlıkları iyi niyetli alıcı sıfatıyla edinmiş olan sahibine hakça bir giderin ödenmesi kaydıyla geri vermek için uygun önlemleri almak ile yükümlüdürler. Ancak, söz konusu maddede geçen “el koyma ve geri vermek için uygun önlemleri almak” ibaresinin oldukça göreceli olduğu, bazı durumlarda talepte bulunulan ülke için uygun önlemleri almanın, talepte bulunan devlete yasal işlem başlatmasını tavsiye etmekten öteye gitmediği, bunun dışında talepte bulunulan ülke tarafından konuya ilişkin herhangi bir işlem yapılmadığı söylenebilir⁴³.

Sözleşmeye göre, kültür varlığını elinde bulunduran iyi niyetli alıcıya hakça bir tazminat ödenmesi yükümlülüğü başvuruyu yapan ülke için getirilmiş olsa da iyi niyetli alıcının hangi kriterlere göre belirleneceği ve adil bir tazminatın nasıl hesaplanacağına ilişkin herhangi bir açıklık getirilmemiştir. İyi niyetli alıcının belirlenmesi her bir olay için tüm belgelerin incelenmesi sonucu adli makamların hükmüne bırakılmış olmaktadır. Örneğin; İngiltere’deki bir davada mahkeme, 1986 yılında çalınmış iki adet ünik şamdanı alanların iyi niyetli alıcı olarak

⁴²1970 UNESCO Sözleşmesi m.3.

⁴³ Patrick Joseph O’KEEFE: Commentary on the 1970 UNESCO Convention (Institute of Art and Law: 2007), 60.

değerlendirilemeyeceğine, alıcının kültür varlığı ticareti konusunda tecrübeli olduğuna karar vermiştir.⁴⁴

El koyma ve geri vermek talebinde bulunan ülke ise başvurularını diplomatik yoldan yapmak ve el koyma ve geri verme isteğinin haklılığını ispatlayacak delilleri sağlamak ve bunun gerektirdiği masrafları karşılamak ile yükümlüdür⁴⁵. İade talebinde bulunan devletin geri verme isteğinin haklılığını ispatlayacak delilleri sağlaması yükümlülüğü kaçak kazılar yolu ile yurt dışına çıkarılmış dolayısı ile çalıntı kaydı ve envanteri olmayan eserlerin sözleşme kapsamı dışında kalmasına neden olmuştur. Böylelikle, sözleşmeye taraf ülkelerden yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılmış olan envanterlenmiş kültür varlıklarının iadesi ile ilgili işlemler kolaylaştırılmış ancak kaçak kazılar yoluyla yurt dışına çıkarılmış eserlerin yasa dışı ithal, ihracının önlenmesi sorununa bir çözüm getirememiştir.

Yurt dışındaki müzeler veya koleksiyonlarda bulunan pek çok ülkemiz kökenli eser kaçak kazılar yolu ile yurt dışına çıkarıldığından, eserlere ilişkin çalıntı kaydı, envanter bilgileri gibi belgelerin temin edilmesi mümkün olmamakta, bu eserlerin ülkemize aidiyetinin ispatlanması amacı ile bilim adamları ve müze uzmanları tarafından hazırlanan raporlar ise iade girişimlerinde yeterli bir kanıt olarak değerlendirilmemektedir.

1970 UNESCO Sözleşmesi her ne kadar toprak altından kaçak kazılar yolu ile çıkarılarak yurt dışına kaçırılan eserlerin kaynak ülkeye iadesi sorununa bir çözüm getirememişse de, bu tür eserlerin 2863 Sayılı KTVKK kapsamında “devlet malı” niteliğinde yurt dışına çıkışı yasak olduğundan, ülkemize ait olduğuna dair kuşku götürmeyecek önemli delillerin⁴⁶ olması halinde sözleşmenin 13/b ve 4/b maddeleri uyarınca ülkemize iadesi talep edilebilir. Madde 4/b gereği; *ulusal topraklarda bulunmuş kültür varlıkları her ülkenin öz kültür varlığıdır*. Madde 13/b

⁴⁴ Patrick Joseph O’KEEFE: age., 66.

⁴⁵ 1970 UNESCO Sözleşmesi m. 7/b (ii).

⁴⁶ Kaçak kazılar yolu ile yurt dışına çıkarılmış bir kültür varlığı ile aynı analogiyi gösteren başka bir kültür varlığı eğer bilimsel bir makalede yayınlanmış ise veya önceki tarihlere ait fotoğrafları bulunuyor ise, ülkemizde kültür varlığı kaçakçılığı olayına karışmış bir şahıs tarafından yurt dışına çıkarıldığı tespit edilmiş ise bu tür bilgi ve belgeler o kültür varlığının ülkemize aidiyetini ispatlayacak önemli delilleri teşkil etmektedir.

gereği ise ülkeler; *kanunsuz ihraç edilmiş kültür varlıklarının en kısa süreler içerisinde yetkili kimselere iadesini kolaylaştırmak amacı ile ilgili servislerin işbirliği yapabilmelerini sağlayıcı tedbirleri almakla yükümlüdürler.*

Madde 13/b iade işlemleri ile ilgili genel bir prensibi ortaya koymakla birlikte uygulama prosedürünü madde 7/b(ii)'de olduğu gibi her ülkenin kendi inisiyatifine bırakmaktadır. Ancak ülkeler kaybolmuş veya çalınmış kültür varlıklarının gerçek sahiplerinin veya vekillerinin ileri sürecekleri hak iddialarını işleme koymakla yükümlüdür⁴⁷. Sözleşmede yer alan el koyma ve iade hususlarına ilişkin uygun önlemleri almak ibaresi bu kültür varlığını elinde bulunduran ülkelere kendi yöntemlerini seçme hakkı da tanımış olmaktadır. Örneğin Amerika, madde 13/d⁴⁸ kapsamında kültür varlıklarının iade yollarını hukuk davaları olarak belirlemekte ve bu davaların talepte bulunulan ülke yasalarına göre, talepte bulunan ülkenin *gerekli kanıtları sunması* halinde gerçekleşeceğini ortaya koymaktadır⁴⁹. Hukuk davalarının yanı sıra birtakım farklı alternatiflerde mevcuttur. 1970 UNESCO Sözleşmesinin Amerika'daki uygulanmasına ilişkin çıkarılan yasa kapsamında Meksika ve Peru ile yapılan ikili anlaşma sonucu bu ülkelere ait anlaşma kapsamındaki kültür varlıkları ele geçirildiklerinde iade edilmesi mümkün olmaktadır.

Sonuç olarak, 1970 UNESCO Sözleşmesi kapsamında iade talebinde bulunan bir ülkenin, iade talebinde bulunulan ülkenin sözleşmeye ilişkin mevcut ulusal düzenlemelerini ve sözleşmenin o ülkedeki uygulanma prosedürünü iyi değerlendirmesi, böyle bir düzenlemenin gerçekleştirilmediği ülkelerde ise bugüne kadar meydana gelen iade olaylarına ilişkin uygulamaları araştırması gerekmektedir.

Bu sözleşme ile ulusal yükümlülükler belirtilmiş, uluslararası işbirliğinde ülkelere düşen görevler vurgulanmıştır. Kültür varlıklarının uluslararası alandaki

⁴⁷ m.13/c.

⁴⁸ madde 13/d uyarınca; Sözleşmede taraf olan her devlet belirli bazı kültür varlıkları hakkında zaman aşımına uğramazlık hakkına sahip olup, bunları sınıflandırmak ve bunların başkalarına çevrilmezlikleri bulunduğunu ilan ederek ihraç edilmiş bulunmaları halinde ilgili devletler tarafından geri alınmasını kolaylaştırmak ile yükümlüdürler.

⁴⁹ Marina Papa SOKAL: "The U.S Legal Response to the Protection of the World Cultural Heritage" Neil BRODIE (Ed.), Archaeology, Cultural Heritage and the Antiquities Trade, (University Press of Florida: 2006), 49.

yasa dışı trafiğini önlemeyi amaçlayan bu sözleşmeye başlangıçta Bulgaristan, Kuveyt, Irak, Mısır, Meksika, Arjantin gibi kültür varlığı kaçakçılığına maruz kalan ülkeler taraf olmuştur. Yurt dışına kaçırılan eserlerimizin en çok alıcı bulduğu ve kültür varlığı ithal eden ülke konumunda olan Almanya'nın 1970 tarihli bu sözleşmeyi 2007 yılında imzalaması dikkat çekicidir. Ancak buna rağmen sözleşme, kültür varlıklarının uluslararası düzeyde yasa dışı trafiğinin önlenmesinde atılmış en büyük adımdır.

Yurt dışında bulunan eserlerimizin ülkemize iadesine ilişkin yapılan çalışmalar çerçevesinde sözleşme değerlendirilirse, bu sözleşmenin Osmanlı İmparatorluğu zamanında hatta sözleşmenin ülkemiz açısından yürürlüğe girdiği 1981 yılı öncesinde yasa dışı yollardan yurt dışına çıkarılmış pek çok eseri kapsam dışına bıraktığı görülür. İkinci önemli husus ise sözleşmenin kaçak kazılar yolu ile yurt dışına çıkarılmış eserlere ilişkin herhangi bir açıklamaya yer vermemesidir. Ülkemiz kökenli bu tür eserler için sözleşmenin kanunsuz ihracın önlenmesine ilişkin maddelerine başvurulmasında fayda vardır.

2.3.2. Çalınmış veya Yasa Dışı Yollarla İhraç Edilmiş Kültür Varlıkları Hakkında 1995 UNIDROIT Sözleşmesi

UNESCO'nun talebi doğrultusunda 1970 UNESCO Sözleşmesi'nin pratikte uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla UNIDROIT (International Institute for Unification of Private Law) bir sözleşme taslağı hazırlamış ve 1995 yılında Roma'da son şeklini almıştır⁵⁰. 2008 yılı itibarıyla sözleşme 29 ülke tarafından onaylanmış olup ülkemiz bu sözleşmeyi imzalamamıştır. 1995 UNIDROIT Sözleşmesine, iade talebinde bulunan ülke tarafından sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ve sonrasında meydana gelen olaylar için başvurulabilir⁵¹.

1970 UNESCO ve 1995 UNIDROIT Sözleşmeleri kültür varlıklarının yasa dışı trafiği ile mücadelede birbirini tamamlayıcı anlaşmalardır. 1970 UNESCO Sözleşmesi envantere kayıtlı eserlerin iadesi ile ilgili yöntem belirlerken 1995 UNIDROIT Sözleşmesi kaçak kazılar yolu ile yurt dışına çıkarılmış eserleri de

⁵⁰ Karaduman 2007, sf. 120.

⁵¹ Sözleşmenin geriye yürümezliği 10.madde de vurgulanmıştır.

sözleşme kapsamına almıştır. Nitekim, UNESCO Hükümetler arası Komite'nin 12. olağan toplantısında, kaçak kazılar yolu ile çıkarılan ve dolayısıyla envanter bilgileri ve fotoğrafı bulunmayan eserlerin teşhisinde ve kaynak ülkeye iadesinde yaşanan zorluklar tartışılmış, bunun üzerine Komite Sekreteryası; 1970 UNESCO Sözleşmesinin 7. maddesinin kaçak kazılar yolu ile çıkarılan objelere atıfta bulunmadığına ancak 1995 UNIDROIT Sözleşmesinin 3. maddesinin bu tür objeleri çalıntı kategorisine aldığına ve kaynak ülke için iade talebi hakkını garanti altına alarak bu ülkeler için güçlü bir koruma sağladığına dikkat çekmiştir⁵².

Sözleşmenin hedefi, çalıntı yada yasa dışı ihraç edilmiş kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesi için gerekli düzenlemeleri ortaya koymaktır. Buna göre kanunsuz olarak kazısı yapılmış veya kanuni yoldan kazısı yapılmış ancak kanunsuz olarak elde tutulmuş kültürel varlıkları çalıntı olarak ele alınacaktır⁵³. İade işlemleri ise çalınan kültür varlıkları ve yasa dışı ihraç edilmiş kültür varlıkları için ayrı bölümlerde düzenlenmiş olup çalıntı kültür varlığına ilişkin şahıslar tarafından da iade talebinde bulunulabilecek, yasa dışı yollarla ihraç edilmiş kültür varlıklarına ilişkin iade talebi ise sadece sözleşmeye üye ülkeler tarafından yapılabilecektir.

Kültür varlığı yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılmış her taraf devlet iade talebi bulunduğunda, söz konusu objenin kendisi için önemli bir kültürel değere sahip olduğunu veya objenin ülkesinden götürülüşünün, obje veya çevresinin fiziksel korunması, bileşik objenin bütünlüğü, bilimsel veya tarihi karakterdeki bir bilginin korunması, kabile yada ilkel bir topluluk tarafından objenin geleneksel yada ayinsel kullanımı gibi menfaatlerden bir veya birkaçına büyük ölçüde zarar verdiğini göstermelidir⁵⁴. Sözleşme ayrıca iyi niyetli zilyet lehine bir tazminat ödenmesini kabul etmiştir⁵⁵. Ancak bunun için zilyedin objeyi alırken gereken özeni gösterdiğini ve objenin çalıntı olduğunu bilemeyecek durumda olduğunu ispatlaması gerekmektedir⁵⁶.

⁵² bk. Report on the Activities (2002-2003) and the Twelfth Session of the ICPRCP, 32C/REP/15, 4 July 2003. <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001307/130725e.pdf> (22.12.2008)

⁵³ Unidroit Sözleşmesi m. 3/2.

⁵⁴ Unidroit Sözleşmesi m. 5/3.

⁵⁵ Unidroit Sözleşmesi m.4

⁵⁶ Unidroit Sözleşmesi m.4/1.

Ülkemizden yurt dışına kaçırılan kültür varlıklarının çoğunluğunu sit alanlarında yapılan kaçak kazılar yoluyla elde edilen kültür varlıkları oluşturmaktadır. Bu bakımdan sözleşmenin ülkemiz açısından oldukça büyük önem taşıdığını söylemek mümkündür. Nitekim, sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ülkelere baktığımızda, bu ülkelerin İtalya, Peru, Kamboçya, Afganistan, Ekvador, Yunanistan⁵⁷, Macaristan gibi somut kültür mirası açısından zengin ve kültür varlığı kaçakçılığı konusunda önemli sorunlarla karşı karşıya kalan ülkeler olduğunu görürüz. Amerika, İngiltere, Almanya gibi kültür varlığı ithal eden ülke konumunda olan devletlerin de bu sözleşmeye taraf olması halinde, kültür varlıklarının uluslararası alanda yasa dışı trafiğini önlemede, özellikle kaçak kazılar yolu ile yurt dışına çıkarılan arkeolojik nitelikteki eserlerin kaynak ülkeye iade edilmesinde önemli gelişmeler sağlanacaktır.

Ülkemizin 1995 UNIDROIT Sözleşmesini onaylamamasının en önemli nedenlerinden biri ise, yasa dışı yollardan ihraç edilmiş kültür varlıklarının iadesini zaman aşımı süresine bağlamasıdır. Ancak bu süre çalıntı kültür varlıkları için belirginleştirilirken; kamu koleksiyonuna, arkeolojik bir alana veya bir anıta ait kültür varlıkları için çok daha esnek bir hal almıştır. Şöyle ki, iade talebi çalınmış kültür varlığının yerinin ve elinde tutan şahsın kimliğinin bilinmesinden itibaren 3 yıl; hırsızlığın olduğu zamandan itibaren 50 yıl içinde yapılacakken⁵⁸, kamu koleksiyonuna, arkeolojik bir alana veya bir anıta ait kültür varlıkları için iade talebi için hırsızlığın olduğu tarihten itibaren 50 yıllık zaman içinde başvurma sınırlaması kaldırılmış, ancak iade talebini sadece kültür varlığının yerinin tespiti ve elinde bulunduran şahsın tespitinden itibaren 3 yıllık süreye tabi tutmuştur⁵⁹. Bununla birlikte, sözleşmeye taraf her ülke, madde 3/4 kapsamındaki bir talebin, , 75 yıl veya daha uzun bir süreye tabi olduğunu ulusal mevzuatta yer alması şartı ile ilan edebilir⁶⁰.

Zamanaşımı süresi ülkemiz için bir çekince olmamalıdır. Nitekim, 1995 UNIDROIT Sözleşmesi zamanaşımı süresi bakımından AB'nin 15 Mart 1993 ve

⁵⁷ Sözleşme, Yunanistan'da 01.01.2008 tarihi itibari ile yürürlüğe girmiştir.

⁵⁸ Unidroit Sözleşmesi m.3/3.

⁵⁹ Unidroit Sözleşmesi m.3/4.

⁶⁰ Unidroit Sözleşmesi m.3/5.

93/7 (EEC) sayılı konsey yönergesi ile kıyaslandığı zaman daha esnek bir görünümün ortaya koymaktadır. Sözleşmede iade talebi kimlik ve yer tespitinden itibaren 3 yıl iken yönergede bir yıl olarak belirlenmiştir ⁶¹.

2.3.3. Kültür Varlıklarının Köken Ülkeye İadesini veya Kanunsuz Alıkoyma Durumunda Geri Verilmesinin Teşviki Hükümetlerarası Komitesi:

Birleşmiş Milletler Genel Meclisi'nin (UNGA-United Nations General Assembly) UNESCO Genel Direktörü'nü, kültür varlıklarının iadesine ilişkin en uygun metotları araştırmak amacı ile bir rapor hazırlamaya davet etmesi üzerine 1976 yılında UNESCO uzmanlar komitesi toplanarak teknik, yasal problemler ile en uygun çözüm yolları üzerine incelemeler yapmış ve bu incelemelerin sonucunda "Venedik Raporu" adı verilen bir rapor hazırlanmıştır⁶². Venedik Raporu sonuçlarının uygulamaya konmasına yardımcı olmak için ICOM tarafından, dağılmış kültürel mirasın yeniden bir araya getirilmesi amacı ile bir çalışma yapılmış ve bu çalışmanın sonucunda, UNESCO Genel Direktörü 1978 yılında Dakar'da bir uzmanlar komitesi toplamış ve Dakar Raporu'nda yer alan tavsiye üzerine⁶³ ise kısa adı ICPRCP olan "Yasa Dışı Edinilmiş Kültür Varlıklarının Kaynak Ülkeye İadesini ve Kanunsuz Alıkoyma Durumunda Geri Verilmesinin Teşviki Hükümetler arası Komitesi" (Intergovernmental Committee for Promoting the Return of Cultural Property to its Countries of Origin or its Restitution in Case of Illicit Appropriation) 1978 yılında UNESCO'nun 20. Genel Konferansında alınan kararla kurulmuştur⁶⁴.

⁶¹ Karaduman 2007, sf. 121.

⁶² Ana Filipa VRDOLJAK: age., 212.

⁶³ Ana Filipa VRDOLJAK: age., 212.

⁶⁴ Komite iki yılda bir toplanmakta olup 22 üyesi bulunmaktadır. 22 üye UNESCO'ya üye ülkeler Arasından seçilmekte ve üyelikler 2 yılda bir komitenin olağan toplantılarında yenilenmektedir. Komite üyesi 22 devletin yanında Komiteye üye olmayan ancak UNESCO'ya üye ülkeler de Toplantılara davet edilebilir. Bu ülkelerin oy hakkı bulunmamakla birlikte Komite olağan Toplantılarının geçici gündem maddeleri komite üyesi ülkeler ve UNESCO üyesi ülkeler tarafından

Önerilen maddeleri de içerebilir. Ancak bunların toplantı tarihinden en az 6 ay önce UNESCO Genel Direktörüne iletilmesi gerekmektedir.

UNESCO Hükümetlerarası Komiteye ilişkin detaylı bilgi için bk.

http://portal.unesco.org/culture/en/ev.phpURL_ID=35283&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (27.10.2008).

Hükümetler arası Komite'nin temel amacı, kültür varlıklarının yasa dışı trafiğinin önlenmesi çerçevesinde kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesinde yaşanan sıkıntılara ikili, çok taraflı veya bölgesel müzakerelerin, uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi sureti ile çözüm yolları aramak, UNESCO üyesi ülkeler arasında yasa dışı edinilmiş ve milli değere haiz kültür varlıklarının iadesi hususunda ikili görüşmelerden bir sonuç alınamadığında veya uluslararası anlaşmaların uygulanamadığı durumlarda ülkeler arasında arabuluculuk yapmak ve tavsiyelerde bulunmaktır. Ancak Komitenin hedefi yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılmış tüm kültür varlıklarının ait oldukları ülkelere iadesinin sağlanması değildir. Öncelik, sömürge veya işgal altında bulunmuş, kültür varlıkları ciddi boyutlarda yağmalanmış ülkelerin iade taleplerine ilişkin yaşanan sıkıntılara ve talep eden ülkenin etnolojik, tarihi, dini değerleri açısından büyük öneme sahip ancak orijinal konteksti içinde gerçek anlamına sahip olabilecek eserlere verilmektedir⁶⁵.

Kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesinde komitenin müdahalesinin başlatılması iki taraflı müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlanması sonucunda komite tarafından kabul edilen ve ICOM tarafından tanzim edilen "Standart İade Talep Formu" adı verilen belgenin doldurulması ile mümkün olmaktadır⁶⁶. İade talebinde bulunan ülke bu formu doldurarak komite sekreteryasına iletir ve sekreteryaya da talepte bulunulan ülkeye dokümanı gönderir. Talepte bulunulan ülke bu formu kullanarak talebe ilişkin cevabını bir yıl içinde komite sekreteryasına geri göndermek durumundadır. Eğer bir yıl içerisinde form cevaplanarak iletilmez ise, komite uzlaştırma veya arabuluculuk hizmetinde bulunur ancak zorlayıcı bir yetkiye sahip değildir.

Arbuluculuk işlemleri, bir çözüme ulaşmada taraflara yardımcı olmak amacı ile görevlendirilen tarafsız, konunun uzmanı bir kişi aracılığı ile gerçekleşmekte böylelikle tarafların tartışmak için bir araya gelmeleri

⁶⁵ İade talebinin gerçekleşmesinin mümkün olamadığı diğer eserler için 1979 yılında Peru ve bazı Güney Amerika ülkeleri tarafından Komite'ye, eserin yaklaşık değerinin tazminat olarak ödenmesine yönelik öneride bulunulmuş ancak bu öneri Komite tarafından kabul görmemiştir. bk. Jeanette GREENFIELD: age., 221

⁶⁶ bk. ICPRCP, Fourth Session, Standard form concerning requests for return or restitution, 2-5 April 1985, UNESCO Doc. CLT-85/CONF.202/2, Annex I. <http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000632/063223eb.pdf> (17.11.2008)

sağlanmaktadır. Uzlaştırma usulünde ise; ihtilafın tarafları, itirazlarını veya münakaşalarını yetkili bir organa sunarlar. Bu organın rolü ihtilafı açıklamak, aydınlatmak, araştırma yapmak ve taraflara uygun bir anlaşma şartı teslim etmektir. Ancak bunun için gerekli fonun ek kaynaklardan aktarılması gerekmektedir. Her iki tarafın temsilcisi bütün arabuluculuk ve uzlaştırma toplantılarında bulunmalı ve uzlaşma metninde anlaşma sağlanabilmesi için yetkili olmalıdır. Arabulucu ve uzlaştırıcı ayrı olarak konu ile ilgili toplantı yapabilir ve her bir tarafla ayrı olarak iletişime geçebilir.

Komiteye üye yada komiteye üye olmayıp UNESCO'ya üye her ülke UNESCO Genel Direktörlüğüne arabuluculuk veya uzlaştırma prosedürünün başlatılması için talepte bulunabilir. Bu talepte temsilcilerin bilgileri ve ihtilaf ile ilgili dokümanların eklenmesi gerekmektedir. Eğer uzlaştırma veya arabuluculuk toplantıları sonucu herhangi bir gelişme kaydedilemez ise, konu diğer çözümlenmemiş meselelerde olduğu gibi komitenin gündeminde yer almaya devam eder. Bu durumda arabuluculuk veya uzlaştırma sürecinin sonuçları ilgili ülkeler üzerinde bağlayıcı olmaz.

Komite, kültür varlıklarının iadesine ilişkin talepte bulunulmasını kolaylaştırma ve prosedürü belirlemek için Standart İade Talebi Formu'nun hazırlanması ve geliştirilmesi üzerine yoğun çalışmalarda bulunmuş olmasına rağmen 1978 yılında kurulduğundan bu yana komiteye sadece 8 (sekiz) iade talebi ile ilgili olarak başvuruda bulunulmuş ve bu sekiz olaydan sadece üç tanesi direk iade ile sonuçlanmıştır⁶⁷. Bunlar Amerika tarafından Tayland'a iade edilen antik oymalı lento, Almanya'dan ülkemize iade edilen Boğazköy tabletleri ve İtalya'dan Ekvador'a dava yolu ile iade edilen Kolomb Öncesi eserlerdir. Almanya'da bulunan Boğazköy Sfenksi'nin ülkemize iadesi ve İngiltere'de bulunan Parthenon Mermerleri'nin Yunanistan'a iadesi hala komite gündeminde yer almakta olup ,

⁶⁷ Bu bilgi Hükümetlerarası Komite'nin 30. Kuruluş Yıldönümü vesilesi ile 23-28 Kasım tarihleri arasında Seul'de düzenlenen olağanüstü toplantıda Lyndeln V PROTT'un yaptığı sunumda yer almıştır. Lyndeln V PROTT: "The UNESCO ICPRCP: Origins, Developments, Accomplishments and Challenges", Extraordinary Session of ICPRCP in Celebration of 30th Anniversary, November 2008, Seoul.

İngiltere Parthenon Mermerleri’ni kısa zamanda Yunanistan’a iade etmeye hazırlanmaktadır.

Görüldüğü gibi, kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesinde komitenin rolü tavsiyelerde bulunmak ve arabuluculuk yapmanın ötesine gidememiştir. Komitenin olağan toplantılarında ele alınan konulara baktığımızda, bunların daha ziyade taşınabilir kültür varlıklarının korunmasına yönelik olarak envanter oluşturulması amacı ile ülkeleri teşvik etmek, müzelerin geliştirilmesine katkıda bulunmak, konu ile ilgili uluslar arası anlaşmalara taraf olunmasını, Object ID ile WCO İhraç Sertifikasının kullanılmasını teşvik etmek ve basın yolu ile kamu bilincinin arttırılmasına aracılık etmek hususlarında olduğu görülür. Buna rağmen Hükümetler arası Komite, ülkelerin iade meselelerinde karşılaştığı sorunları dile getirmek ve bu şekilde uluslararası alanda bir kamuoyu oluşturmak açısından önemli bir platform olmaktadır. Uluslararası anlaşmaların uygulanamadığı ve ikili görüşmelerden sonuç alınamadığı durumlarda komiteye başvurmak da en uygun yöntem olarak gözükmektedir.

Hititlerin başkenti Boğazköy’de (Hattuşa); 1906-1907 ve 1911 ve 1912 yıllarında Almanya ile Osmanlı İmparatorluğu tarafından müşterek olarak yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılan ve 1915 ve 1917 tarihlerinde iade edilmek üzere, temizleme, onarım ve yayın çalışmalarının yapılması için Berlin’e gönderilen eserler arasında bulunan Boğazköy Sfenksi’nin (Resim 3) Berlin Müzesi’nden ülkemize iadesi amacı ile 1987 yılında UNESCO’ ya başvurulmuş, başvurumuz üzerine sfenks, UNESCO Hükümetler arası Komite gündemine alınmış ve bu tarihten itibaren de Komite toplantılarının “ikili müzakereler” gündem başlığı altında yer almıştır.

Komitenin, Kamboçya’da yapılan 11.olağan toplantısı sonucu hazırlanan raporda Alman delegenin Türkiye ile görüşmelerin başlatılması ve 1987 yılında ülkemiz tarafından iletilen iade talebi formunun doldurulması konusunda teşvik edildiği belirtilmiş⁶⁸, 2003 yılındaki 12. olağan toplantısında alınan 2 Numaralı

⁶⁸ bk. ICPRCP, Eleventh Session, Phnom Penh, Cambodia, 6-9 March 2001. UNESCO Doc. CLT-2001/CONF.202/2. Paris, October, 2000, 2

Tavsiye Kararı'nda, sfenksin iadesine ilişkin 19 Kasım 2002 tarihinde Türkiye ve Almanya arasında yapılan ikili görüşmelerin bir sonuca varmadığı ifade edilerek, Komite'nin her iki tarafı meseleye karşılıklı kabul edilebilir bir çözüm bulmak amacı ile kapsamlı görüşmelere davet ettiği ve Genel Direktörü yardıma çağırdığı belirtilmiş⁶⁹, 2005 yılındaki 13. olağan toplantısında; iki ülkeyi, bu meseleye her iki taraf için kabul edilebilir bir çözüm getirme amacıyla kapsamlı görüşmelere davet eden 2 Numaralı tavsiye kararı kabul edilmiş⁷⁰, 2007 yılındaki 14. olağan toplantısında ise Komite'nin 13. olağan toplantısında alınan 2 Numaralı tavsiye kararına uygun olarak Genel Direktör, Almanya ve Türkiye'ye karşılık kabul edilebilir bir çözüm yolu bulmak amacıyla görüşmelerin devam ettirilmesini ve Sekreteryaya'nın yardımını teklif etmiş, konu ile ilgili UNESCO'nun aracılık hizmetini ve 2 Numaralı Tavsiye kararını içeren mektuplar Alman ve Türk temsilcilerine Ağustos ve Ekim 2006 tarihlerinde iletilmiş ancak iki ülke arasında bir görüşme yapılmamıştır⁷¹.

Görüldüğü üzere Boğazköy Sfenksi'nin ülkemize iadesi ile ilgili olarak komitenin Almanya ve ülkemizi ikili görüşmelere davet etmesi ve bu konuda tavsiye kararı almasına rağmen Almanya'nın Sfenksin yasal olarak ellerinde bulunduğuna ilişkin iddiası ve ikili görüşmelere yanaşmaması sorunun sürüncemede kalmasına yol açmıştır. Bu nedenle, komitenin uzlaştırma veya arabuluculuk hizmetlerine başvurulması meselenin tarafsız uzman bir kişi tarafından değerlendirilmesi ve Almanya'yı ülkemiz ile ikili görüşmelerde bulunmaya zorlaması bakımından faydalı olabilir.

Boğazköy Sfenksi ve diğer iade meseleleri göz önüne alındığında daha önce de belirtildiği gibi ihtilafların çözüme ulaşmasında komitenin etkisi zayıf

<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001212/121239e.pdf> (22.12.2008)

⁶⁹ bk. Report on the Activities (2002-2003) and the Twelfth Session of ICPRCP. UNESCO Doc. 32 /REP/15, 4 July 2003, Annex III, 2 <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001307/130725e.pdf> (22.12.2008)

⁷⁰ bk. ICPRCP, Thirteenth Session, Paris, 7-10 February 2005. UNESCO Doc. CLT-2005/CONF.202/2, Paris, January 2005, 1.

http://www.unesco.org/culture/Committee/secret_report_eng.pdf (22.12.2008)

⁷¹ bk. ICPRCP, Fourteenth Session, Paris, 5-6 June 2007, Secretariat Report. UNESCO Doc. CLT-2007/CONF.211/COM.14/2. Paris, 31 May 2007, 1.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001509/150912e.pdf> (22.12.2008).

kalmaktadır. Ancak özellikle Osmanlı İmparatorluğu zamanında yurt dışına kaçırılmış olan ve uzun yıllardır iade girişimleri sürdürülen kültür varlıklarımız için ilgili ülkelerle ikili görüşmelerin başlatılması ve uluslararası alanda bir kamuoyu oluşturulması bakımından Hükümetler arası Komite'ye başvuruda bulunulması kısa vadede olmasa bile uzun vadede olumlu sonuçlar doğurabilir.

2.3.4. İkili Antlaşmalar

Yasa dışı yollardan yurt dışına kaçırılan kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesinde başvuru en etkili yollardan biri ikili anlaşmalar imzalamaktır. İkili anlaşmaların yanı sıra kültür varlığı ihraç edilen ülke sınır komşularıyla veya geçiş yolu üzerinde bulunan ülkeler ile de yasa dışı ithalatı önleyici çok taraflı bölgesel anlaşmalar yapılması mümkündür.

Önceki bölümde de bahsedildiği üzere, kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesine ilişkin Amerika ve Meksika hükümetleri tarafından yapılan ikili anlaşma Amerika'daki Kolomb Öncesi objelerin sayıca oldukça fazla olması, Amerika'nın hem transit hem de kültür varlığı ithal eden ülke konumunda olması bakımından oldukça önemlidir. Bu anlaşmaya göre, çalıntı kültür varlığının iadesi amacıyla diplomatik yollardan talepte bulunulabilecek, talepte bulunulan ülke de çalıntı kültür varlığının iadesi amacıyla gereken adımları (yasal işlemler dahil) atacaktır⁷².

Amerika ile gerçekleştirilen ikili anlaşma sonucu eserlerinin iadesi sağlanan bir başka ülke de El Salvador'dur. Kolomb Öncesi döneme tarihlenen ve yaklaşık 100.000 \$ değerinde olan eser grubu San Francisco Havaalanında ele geçirilmiş ve Amerikan Gümrük Servisi tarafından El Salvador'a iadesi sağlanmıştır. Konuya ilişkin gerçekleştirilen soruşturma sonucu be eser grubunun Amerika ile El Salvador arasında yapılan ikili anlaşma gereği ithalat sınırlaması kapsamına giren kültür varlıkları olduğu anlaşılmıştır⁷³.

⁷² Lyndel V. PROTTE; Patrick Joseph O'KEEFE: National Legal Control of Illicit Traffic in Cultural Property (UNESCO:1983), 97.

⁷³ bk. <http://culturalheritage.state.gov/esfact.html> (27.10.2008).

İtalya ve Amerika Hükümetleri tarafından 19 Ocak 2001 yılında Washington'da imzalanan anlaşma uyarınca da, anlaşma kapsamında yer alan ve Amerika'da müsadere altına alınan İtalya'ya ait kültür varlıklarının iadesi Amerika tarafından İtalya'ya teklif edilecektir⁷⁴. Son yıllarda Amerika tarafından pek çok eserin İtalya'ya iadesinin sağlanmasında⁷⁵ bu anlaşmanın rolü de oldukça önemlidir. Nitekim Metropolitan Müzesi 2.500 yıllık ünlü Euphronios vazosunu (Resim 4) 2008'de İtalya'ya iade etmiş, Boston Güzel Sanatlar Müzesi, aralarında İmparatoriçe Sabina'nın mermer heykelinin (Resim 5) de yer aldığı 13 eserin İtalya'ya iadesi için anlaşmaya varmış, 2007 yılında Getty Müzesi Müdürü, İtalya Kültür Bakanı ile bir protokol imzalayarak, yasa dışı çıkarılan çok değerli 40 adet arkeolojik eseri İtalya'ya iade etmeyi kabul etmiştir.

Amerika, İtalya gibi kültür varlığı bakımından oldukça zengin olan ve müzelerinde pek çok eseri bulunan bir ülke ile böyle bir anlaşmayı tek taraflı çıkar sağlayacak şekilde planlamamıştır. Nitekim anlaşmanın 2. maddesine göre; Amerika ve İtalya Hükümetleri Amerika ve İtalya Müzeleri ve ilgili kurumları arasındaki iletişimi kolaylaştırmayı, İtalya arkeolojik mirasının Amerika müzelerine uzun dönem ödünç verilmesine yönelik çaba göstermeyi teyit etmişlerdir.

Akipek, CPIA kapsamında Amerika ile yapılacak ithalat kısıtlamalarına yönelik ikili anlaşma dışında, ABD ile imzalanacak iki taraflı anlaşmalar aracılığı ile belirlenen kategoride yer alan antik eserlerin ithalini sınırlamak ve daha az sınırlayıcı ihraç mevzuatlarının kabulü ile, alım-satıma konu olabilecek kültür malları sınıfını genişleterek, meşru zeminde yürütülen ticari işleyişi teşvik etmek ve bu yolla sit alanlarının da yağmalanmasında yatan cazibeyi ortadan kaldırmanın diğer önemli çözüm yolları olarak düşünülebileceğinden bahsetmektedir⁷⁶. ABD'de bulunan eserlerimizin ülkemize iadesinin sağlanması ve yasa dışı yollarla yurt dışına kaçırılan eserlerimizin ABD'ye ithalinin engellenmesine yönelik ABD ile iki taraflı bir anlaşma imzalanması en etkin çözüm yollarından biri olarak görünmekle birlikte Amerika'nın da böyle bir anlaşma çerçevesinde ülkemizden bir takım taleplerde

⁷⁴ İtalya ve Amerika Arasında imzalanan Yönetmeliğin m.1/B.

⁷⁵ Son yıllarda gerçekleşen başarılı iade olayları için bk. http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=36505&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (27.10.2008).

⁷⁶ Serap AKİPEK: Ulusal ve Uluslararası Hukuk Açısından Kültür Malları (Ankara: 1999), 271.

bulunması olanak dahilindedir. Bu da ancak kültür varlıklarımızın geçici sergiler yolu ile Amerika müzelerinde sergilenmesinin sağlanması iki ülke müzeleri arasındaki işbirliğinin teşvik edilmesi ile mümkün olabilir.

AVRUPA BİRLİĞİ- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi:

Kültürel Malların İhracına ilişkin tüzük kültür varlıklarının korunması ve yasa dışı ticaretinin önlenmesi amacıyla Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden üçüncü ülkelere yapılan ticarete farklı uygulamalardan doğan karışıklıkları önlemek ve yeknesaklığı sağlamak için düzenlemeye gitmeyi amaçlarken, bu yönerge ile Avrupa Birliğine üye ülkelerin, kendi ulusal kültürel hazinelerini korumak amacıyla iç pazarda yasa dışı yollarla dolaşımının engellenmesi amacıyla kültür varlıklarının ait olduğu ülkelere iade edilmesi için düzenlemeler getirilmiştir.

Kültürel obje tanımı ve bu tanıma nelerin dahil edildiği madde 1'de açıklanmıştır. Buna göre kültürel obje sanat, tarih ve arkeolojik değere sahip ulusal yasalarla koruma altına alınan milli hazineler ile bu yönergenin Ek'inde yer alan listedeki kategorilerden herhangi birine ait objeler ve müze, kütüphane gibi kamu koleksiyonlarında yer alan envanterlenmiş eserlerdir.

Bu yönerge ile, ülkesinden yasa dışı yollarla çıkarılan objenin halen bulunduğu üye devletin yetkili yargı organı nezdinde iade talebinde bulunma yetkisi sadece devletlere tanınmakta ve 1 Ocak 1993'ten sonra üye devlet ülkesini terk etmiş objenin iadeye konu olabileceği belirtilmektedir⁷⁷. Bu kapsamda yönerge, bir üye devletten hukuka aykırı olarak ihraç edilmiş kültür varlıklarının iadesini hedeflemektedir⁷⁸. Hukuka aykırılık ifadesi ile üye devletin kültür varlıklarının

⁷⁷ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m. 1/13. ayrıca bk. Serap AKİPEK: age., 339.

⁷⁸ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m. 2. ayrıca bk. Sibel ÖZEL: age., 123.

korunmasına ilişkin mevzuatına ve Kültürel Malların İhracına İlişkin 3911/92 Sayılı Konsey Tüzüğüne aykırı olarak bir kültür varlığının ihraç edilmesi anlaşılmaktadır⁷⁹.

Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi:

Her üye devletin bu yönerge ile belirlenen görevlerin yürütülmesi amacıyla bir veya daha fazla merkezi otoriteyi tayin etmesi gerekmektedir⁸⁰. Üye ülkelerin merkezi otoriteleri Birbirleriyle işbirliğinde bulunur ve üye ülkelerin yetkili ulusal otoriteleri ile olan karşılıklı danışma hizmetlerini destekler⁸¹. Yasa dışı yollarla ülke dışına çıkarılan kültür varlıklarının iadesinde, talep eden üye devletin başvurusu üzerine, talepte bulunulan devlet, söz konusu kültür varlığını arar ve zilyedini⁸² veya hamilini⁸³ belirler. Başvuruda arama çalışmalarını kolaylaştırmak amacıyla gerekli bütün bilgiler yer almalı ve objenin bilinen veya tahmin edilen yeri özellikle belirtilmelidir⁸⁴.

İade ile ilgili olarak, talepte bulunulan devlet, zilyet veya hamil ile talepte bulunan devlet arasında aracılık yapar, talep eden devlet ile zilyet veya hamilin resmi onay vermeleri şartıyla öncelikle tahkim yoluna gidilmesine yardımcı olabilir⁸⁵. Tahkim yoluna gidilememesi durumunda talepte bulunan üye devlet, talepte

⁷⁹ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m.1/2.

⁸⁰ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi:m.3. Komisyon tüm merkezi otoritelerin bir listesini ve bu listede herhangi bir değişiklik olması

durumunda bu değişikliği Avrupa Topluluklarının Resmi Dergisi'nin C Serisinde yayımlar.

⁸¹ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m.4.

⁸² Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: burada zilyet, kültür varlığını kendi hesabına fiziki olarak elinde bulunduran kişi anlamına

gelmektedir. bk. Serap AKİPEK: age., 340.

⁸³ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: hamil; kültür varlığını üçüncü kişiler adına bilfiil elinde bulunduran kişidir.

⁸⁴ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m.4/1.

⁸⁵ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m.4/6. Tahkim yoluna gidilmesi, taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların devletlerin resmi yargı

organları yerine, kendileri tarafından belirlenen hakemlerce çözümlenmesidir.

bulunulan üye devletin yetkili mahkemeleri önünde o kültürel varlığı elinde bulunduran şahsa dava açabilir⁸⁶. Ancak dava açılabilmesi için davanın gerekçesini oluşturan belgede objenin tarifinin yapılması ve bunun kültürel bir obje olduğunun belirtilmesi, bu belge ile birlikte söz konusu kültürel objenin kendi ülkelerinden yasa dışı yollarla çıkarılmış olduğu yolunda, talep eden ülkenin yetkili mercilerince düzenlenmiş bir beyannamenin sunulması şarttır⁸⁷. İade davalarına ilişkin zaman aşımı süreleri de yönergenin 7.maddesinde belirtilmiştir. Buna göre davalar; talep eden üye devletin kültürel objenin yerini ve zilyedin veya hamilin kimliğini öğrenmesinden itibaren en geç bir yıl, objenin talep eden üye devletin ülkesinden yasa dışı yollarla çıkarılmasından itibaren 30 yıl içinde açılmalıdır⁸⁸. Eğer talep konusu obje kamusal nitelikli bir koleksiyonun parçası ise, ülkeyi terk ile iade talebi arasında geçen süre 75 yıla çıkmaktadır⁸⁹. Bununla birlikte eğer üye devletlerde söz konusu eserler zamanaşımına tabi değilse yada ikili antlaşmalarda 75 yıldan fazla bir zamanaşımı süresi öngörülmüşse 75 yıllık süre uygulanmayacaktır⁹⁰. Kültürel objenin iadesine karar verilmesi halinde, yetkili mahkeme adil bulacağı bir tazminatın iyi niyetli zilyede ödenmesine karar verebilir⁹¹.

Özel, söz konusu yönergenin kültür varlığı ticaretine belirli kısıtlamalar getirdiği, bazı nesnelerin Topluluk içinde yer değiştirmesini önlediği ve böylece üye ülkeler tarafından ihracı yasaklanmış önemli kültür varlıklarının Avrupa Birliği sınırları içinde dahi bir ülkeden başka bir ülkeye götürülemeyeceğine dikkat çekmektedir⁹².

⁸⁶ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi:m.5.

⁸⁷ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m.5.

⁸⁸ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi:m.7.

⁸⁹ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m.7/1. Ayrıca bk. Serap AKİPEK: age., 340.

⁹⁰ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi:m.7. Ayrıca bk. Sibel ÖZEL: age., 235.

⁹¹ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi: m.7/1.

⁹² Sibel ÖZEL: age., 125

Ancak yönerge, iade davası açılabilmesi için söz konusu kültürel objenin yasa dışı yollarla çıkarılmış olduğu yolunda, talep eden ülkenin yetkili mercilerince düzenlenmiş bir beyannamenin sunulması şartını getirmekle birlikte, varlığından ancak yasa dışı ihraç olayı ile birlikte haberdar olunan devlet malı niteliğindeki objelere ilişkin bir açıklamaya yer vermemiştir. Yönerge kapsamında bir üye devletten yasa dışı yollardan diğerine götürülen eserin iadesine ilişkin bir vakaya rastlanmaması da⁹³ Avrupa Birliği ülkelerinin kültür varlıklarının iadesinde diğer yöntemlere başvurduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, tüm üye ülkeler yönergenin kabul edildiği tarihten itibaren 9 ay içinde yönerge ile uyumlu kanun, yönetmelik ve idari düzenlemeleri kabul etmek yükümlülüğü altında tutulmaktadır⁹⁴.

Avrupa Birliği hukuk sisteminde Yönergeler (Direktifler) üye ülkeler üstünde doğrudan bağlayıcı bir etkiye sahiptir. Ancak amaç ortak hukuk yaratmak değildir. Belirli bir amaç doğrultusunda ulusal hukukların uyumlu hale getirilmesi için kullanılır. Kabul edildikten sonra iç hukuka aktarılması gerekmektedir. Ne şekilde hukuk sistemine aktarılacağına ise devletler karar verir. Bu nedenle yönergelerin gereken hallerde ulusal yasaya uyarlanarak uygulamaya konmaları gerekmektedir. Avrupa Birliğine aday ülkeler için yönergelerin geç, yanlış uygulama ya da uygulanmamasının katılım sürecinin gecikmesi gibi birtakım sonuçları da olabilmektedir. Avrupa Birliği'ne tam üye olma yolunda çaba gösteren ülkemiz içinde ulusal mevzuatımızın bu yönerge ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Ancak, 3911/92 Sayılı Kültürel Malların İhracına ilişkin Konsey Tüzüğü ile karşılaştırıldığında bu yönerge, mevcut yasamızda önemli değişiklikler yapılmasını gerektirmemektedir. Yönerge kapsamında, 2863 Sayılı KTVKK'de yer alan kültür varlıklarına ilişkin tanımlamalar ve yurt dışına çıkış ile ilgili hükümler saklı kalmaktadır. Ancak, Avrupa Birliği üyesi bir ülkeden yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılarak ülkemize getirilen kültür varlığının kaynak ülkeye iadesini kolaylaştırmak amacı ile yönerge ile uyumlu olarak düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

⁹³ Kurt G, SIEHR: "Globalization and national culture: recent trends toward a liberal exchange of cultural objects", Vanderbilt Journal of Transnational Law. Vol.38.2005, 1067-1096.

⁹⁴ Avrupa Birliği- Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi:m. 18. Ayrıca bk. Serap AKİPEK: age.,340.

Örneğin İtalya, “İtalyan Kültürel Varlıklar ve Peyzaj Kanunu”na “Avrupa Birliği’ne üye ülke topraklarından yasa dışı yollarla çıkan kültürel varlıkların iadesi” ne ilişkin maddeler ekleyerek ulusal mevzuatı yönerge ile uyumlu hale getirmiştir⁹⁵. Çıkarılacak uyum kanunu veya mevcut kanuna eklenecek maddeler de esas itibariyle yetkili yargı makamlarının yani yetkili mahkemelerin, yönergenin 3. maddesi uyarınca merkezi otoritenin ve merkezi otorite ile işbirliğinde bulunacak kuruluşların tespit edilmesi, ayrıca iade talebinin kabulü, değerlendirilmesine ilişkin diğer işlemlerin düzenlenmesi gerekecektir.

⁹⁵ İtalyan Kültürel Varlıklar ve Peyzaj Kanunu m. 75-86.

KÜLTÜR VARLIĞI KAÇAKÇILIĞI KONUSUNDAKİ PROBLEMLERE BAKIŞ

3.1. Kültür Varlıklarının Envanter Sistemi'nin Önemi

Kültür varlığı kaçakçılığı ile ulusal ve uluslararası alanda mücadele de iyi bir belgelemenin taşıdığı önem oldukça büyüktür. Ülkemizde ören yerleri, koleksiyonerler veya müzelerden bir eser çalındığında söz konusu esere ait fotoğraflı envanter bilgileri tüm valiliklere, Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile elçiliklere, gümrüklere diğer ilgili kurumlara ve INTERPOL'e iletilerek yurt içinde ve yurt dışında eserin arattırılması sağlanır. Ancak fotoğrafı olmayan, tanımlamaların, ölçülerin doğru bir şekilde verilmediği envanter bilgileri ile kültür varlığının yasa dışı trafiğini önlemede hem polis hem de gümrük memurları başarılı olamamakta ve yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılan eserlerin iadesi de mümkün olamamaktadır. Gümrüklerde veya polis birimlerince yapılan operasyonlarda ele geçirilen çok sayıda kültür varlığı, standart envanter bilgileri olmadığından gerçek sahiplerine iade edilememekte ve bunlar emaneten muhafaza edilmektedir.

Özellikle, kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesine ilişkin ülkelere düşen sorumlulukların belirtildiği 1970 UNESCO Sözleşmesi; ihraç edilmesi ulusal kültür varlıklarında hissedilir bir yoksullaşmanın nedeni olacak kamu veya kişi malı, önemli kültür varlıklarının ulusal düzeyde korunması esasına uygun bir envantere göre listesini yapmak ve bunu günü gününe işlemek yükümlülüğü getirmiştir⁹⁶. Bir Üye Devletin Ülkesinden Yasa Dışı Yollarla Çıkarılan Kültürel Objelerin İadesi Hakkındaki 15 Mart 1993 ve 93/7/EEC Sayılı Konsey Yönergesi uyarınca da, kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesine ilişkin dava açılabilmesi için davanın gerekçesini oluşturan belgede objenin tarifinin yapılması ve bunun kültürel bir obje olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Benzer şekilde UNESCO Hükümetler arası Komite de envanterlerin iade iddialarının hazırlanmasında oldukça gerekli bir araç olduğunu belirtmektedir⁹⁷. Müzeler veya benzeri kurumlar koleksiyonlarında yer alan kültür varlıklarını iyi bir şekilde belgelendirirlerse, bu envanter bilgileri çalıntı

⁹⁶ 1970 UNESCO Sözleşmesi m.5/b.

⁹⁷ Ana Filipa VRDOLJAK: age., 237

kültür varlığının teşhisinde, mülkiyetin ispatlanmasında, çalıntı kaydının oluşturulmasında, kültür varlığının iadesine ilişkin yapılacak girişimlerde önemli rol oynayacak ve hatta ihraç kontrollerine de yardımcı olacaktır⁹⁸. Kültür varlığı kaçakçılığının ortaya çıkarılmasında, mülkiyet tarihçesi'nin (history of ownership) kayıt altına alınması gereğine ilişkin uluslararası alanda da giderek artan bir bilinç oluşmaktadır. Bu durum da kültür varlıklarının envantere kaydedilmesinin önemini daha da arttırmaktadır. İadeye ilişkin açılan davalarda ise kültür varlığını elinde bulunduran şahsın iyi niyetli alıcı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin verilecek kararda esere ilişkin envanter kaydının olup olmaması da etkili olacaktır. Envanter kayıtlarının yanı sıra müzelerin özel öneme haiz kültür varlıklarını yayınlamaları da bu eserlerin yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılmaları halinde iade işlemlerini kolaylaştıracaktır.

Ülkeler kültür varlıklarının envantere geçirilmesinde farklı yöntemler izleyebilmektedir. Örneğin İtalya 22 Ocak 2004 yılında yürürlüğe giren İtalyan Kültürel Varlıklar ve Peyzaj Kanunu'nun 17. maddesi ile kültür varlıklarının kataloglanmasına ilişkin düzenlemeler getirmiştir. Buna göre; bakanlık, yerel yönetimler ve diğer bölgeler kültür varlıklarının kataloglanmasından sorumludur. Sorumlu kurumlar arasındaki işbirliği halinde kültür varlıklarına ilişkin ulusal düzeyde oluşturulan kataloglar bilgisayar sisteminde kayıt altına alınarak muhafaza edilir. Ancak, kültür varlıklarının çalınması, yasa dışı ihraç edilmesi, kaybı gibi durumlarda eseri teşhis etmek, uluslararası işbirliğinin etkinliğini artırmak amacı ile 1993 yılında J. Paul Getty Vakfı tarafından Object ID Projesi (an international standard for describing a work of art) başlatılmış ve 1997 yılında da uygulamaya konmuştur. Form, (Resim 6, Ek 1) kültür varlıkları için düzenlenen bir tür kimlik belgesi aynı zamanda kültür varlıklarının tanımlanması, teşhis edilmesi için kültür varlığına ilişkin bilgilerin kaydedildiği uluslararası standartlarda bir belgedir. Müzeler, uluslararası polis ve gümrük makamları ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içersinde yıllar süren çalışmaların bir sonucu olarak meydana gelmiştir. UNESCO, INTERPOL, FBI, ICOM gibi kuruluşlar tarafından da formun kullanımı teşvik edilmektedir. Nitekim, Hükümetler arası Komitenin olağan

⁹⁸ Lyndel V. PROTTE; Patrick Joseph O'KEEFE:age., 29.

toplantılarında çalıntı veya yasa dışı ihraç edilmiş kültür varlıklarının hızlı bir şekilde tespiti için Object ID kullanımının yaygınlaştırılması ve tüm ülkeler tarafından standart form olarak benimsenmesi şiddetle tavsiye edilmektedir. Komitenin 12. olağan toplantısında İtalya Kültür Polisi ve INTERPOL tarafından yapılan sunumlarda Object ID belgesinin kullanımının kültür varlıklarının yasa dışı dolaşımı ile mücadeledeki yararları ve önemi özellikle vurgulanmıştır.

Object ID formu, daha yüksek bilimsel kriterlere dayanarak hazırlanmış envanterlerin yerine geçmemektedir⁹⁹. Formun düzenlenmesindeki temel amaç, eserle ilgili spesifik bilgiler yolu ile çalınma, kaybolma veya yasa dışı ihraç edilme durumunda eserin sanat eserleri konusunda uzman olan yetkili kişiler gibi bu alanda uzman olmayan kişiler tarafından da (örn. gümrük memurları) kolaylıkla teşhis edilebilmesini sağlamaktır. UNESCO'nun bu amaçla çeşitli ülkelerde çalıştaylar düzenlediği bilinmektedir¹⁰⁰.

Formun kullanımında dikkat edilmesi gereken hususlar ICOM tarafından belirtilmiştir¹⁰¹. Buna göre; çalıntı objeyi teşhis etmede fotoğraf hayati önem taşımaktadır. Eserin genel görünümüne ek olarak, varsa yazılar, işaretler, tahribat gibi detaylarında da fotoğraflanması önemlidir. Kültür varlığının hangi kategoriye girdiği (heykel, resim, saat..vs), hangi materyalden ve hangi teknikle yapıldığı (örn: materyal-ağaç; teknik-oyma), eserin boyutları (genişlik, yükseklik, derinlik), ağırlığı, ölçüm yaparken hangi ağırlık biriminin kullanıldığı, eseri tanımaya yardımcı olacak başka detaylar varsa (işaret, imza, yazıt, tarih, tahribat, onarım, yapım hatası v.s) bu bilgiler de da ayrıca formda belirtilmelidir. Söz konusu formda bunlara ek olarak, eserin bilinen bir adı (örn: çığlık), konusu (manzara, savaş, Romalı bir kadın v.s.), eğer biliniyorsa eseri yapan kişi, eserin yapılış tarihi (örn, Erken Bronz Çağı, 1893, erken 17. yüzyıl v.s.) gibi bilgilere de yer verilmelidir. Formda, esere ilişkin ek

⁹⁹ UNESCO: Legal and Practical Measures Against Illicit Trafficking in Cultural Property (Paris: 2006), 17.

¹⁰⁰ 2005 yılında Object ID'nin kullanılmasının teşviki amacı ile UNESCO tarafından, Ramallah Ofisi Palestine polis birimleri arkeologlar, farklı polis kuvvetleri ve gümrük ofislerinin temsilcilerinin katıldığı bir çalıştay organize edilmiştir.

¹⁰¹ bk. <http://icom.museum/object-id/checklist/english.pdf> (02.01.2009)

bilgilerin yer aldığı (örn; rengi, şekli, nerede yapıldığı v.s.) kısa bir tanım yapılmalı ve form güvenli bir yerde saklanmalıdır.

Ülkemizde yakın döneme kadar standart bir envanter kayıt sistemi mevcut değildi. Fotoğraflı olmayan ve bilgilerin eksik olduğu envanter kayıtları ile de çalınan veya kaybolan kültür varlıklarının yurt içinde ve yurt dışında arattırılmasında problemler yaşanmaktaydı. Şu anda müzelerimizde uygulanan envanter sistemine göre ise, sikkeler ve diğer kültür varlıkları için iki ayrı form düzenlenmiştir. Ancak bu formlar uluslararası standartları karşılayamamaktadır. Fotoğraf için formda ayrılan yer oldukça az olup fotoğrafların, ayrı bir sayfada yer alması ve eseri teşhis etmeye yarayacak detayları verecek şekilde renkli, farklı açılardan çekilmiş en az iki tane olması gerekmektedir. Ayrıca eserin tanımının yanında ayırt edici özelliklerinin, eserin türünün (resim, heykel, mozaik v.b.) de belirtilmesi gerekmektedir.

Kültür varlığı kaçakçılığı ile mücadelede uluslararası işbirliğinin etkin bir şekilde işleyebilmesi için Object ID formunun tüm müzelerimizde uygulanmasında oldukça fayda vardır. Nitekim UNESCO, envanter kayıtlarının Object ID formundan daha düşük standartlarda kullanılması halinde Object ID bilgilerinin envanter kayıtları ile birleştirilmesini tavsiye etmektedir. Ülkemizde de mevcut envanter formları Object ID formu ile birleştirilerek uluslararası standartlara uygun bir envanter kayıt sistemine geçiş sağlanabilir, formun kullanımını teşvik etmek amacı ile müzelerimizde çalıştaylar organize edilebilir, gümrük ve polis memurları Object ID konusunda bilgilendirilebilir.

Basit fakat önemli olan bu formunun ülkemizde de kullanımının yaygınlaşması kültürel varlıkların yasa dışı trafiği ile mücadelede ulusal kapasitenin güçlendirilmesine katkıda bulunacaktır.

3.2. Müzeler ve Depo Problemi

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak 98 Müze Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu müzelerin durumunun bu çalışmada tartışmaya açılmayacak kadar büyük olduğu aşîkardır. Tüm bu problemler arasında müze ve müze depolarından çalınan veya sahteleri ile değiştirilen eserler çalışmamızın konusuna girme

bakımından önemlidir. Müzelerden çalınarak hali hazırda İNTERPOL aracılığı ile yurt dışında ve yurt içinde İçişleri Bakanlığınca aranan eserlere Kültür ve Turizm Bakanlığı web sayfasından ulaşılabilir¹⁰².

Son yıllarda müze soygunları kamuoyunu da büyük ölçüde meşgul etmiş, özellikle Müze Müdürleri'nin de karıştığı soygun olayları uluslar arası çapta yankı bulmuştur. Bunlardan en çarpıcısı muhakkak Uşak Müze Müdürlüğü'nde sahtesi ile değiştirilerek çalınan Altın Denizatı Broşudur (Resim 7). Denizatı Broşunun hikayesi bu soygundan da önceye giden bir geçmişe sahiptir. 1960'lı yıllarda Uşak ve çevresinde yapılan kaçak kazılar sonucunda büyük bir Lidya Hazinesi (Resim 8, 9, 10) ortaya çıkarılarak, eserler yasadışı yollarla yurt dışına kaçırılmıştır. Eserler en son ABD'deki Metropolitan Museum of Fine Arts'da bulunmuş ve dava süreci sonunda 1996 yılında ülkemize iade edilerek Uşak Müzesinde sergilenmeye başlanmıştır. 2006 yılında ise Uşak Müzesinde yapılan incelemeler sonucunda Lidya Hazinesi ait altın Denizatı Broşu'nun sahtesi ile değiştirildiği anlaşılmıştır. Eserin çalınmasında Uşak Müze Müdürü'nün bizzat rol aldığı da tespit edilmiştir.

Benzer bir durum 2008 yılında Aksaray Müze Müdürlüğü bünyesinde gerçekleşmiş, Müze Müdürü Yücel KİPER kültür varlığı kaçakçılığı yaptığı ortaya çıkmıştır.

Türkiye Müzelerinde yaklaşık 7 milyon adet eser bulunmaktadır. İlk bakışta yüksek bir rakam olarak algılsa da bu eserlerin 4 milyonunun sikke olduğu düşünülürse, bu sayının gerçekten de büyük olmadığı kanaatindeyiz. Zira Londra'daki British Museum'da dahi 5 milyon'un üzerinde eser bulunmaktadır. Bu doğrultuda ülkemizde eser sayısından çok, eserlerin yönetimi ile ilgili bir problemin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çerçevede Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bazı reformlar yapılmaya çalışılsa da henüz somut bir proje şekillendirilebilmiş değildir. Bakanlığın belirli bölgelerde “Bölge Depoları” veya “Depo Müze” kurulması çalışmaları dillendirilmekle birlikte, bu durumda kesin bir çözüm olacağı kanaatinde değiliz.

¹⁰² <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Kaçakçılığın Önlenmesi İle İlgili Faaliyetler>/Yurt İçinde Çalınan ve Bulunan Eserler

Özellikle bu kurumlara yapılacak istihdamların yeterli sayıda olmayacağı yönündeki kanaatlerimiz çözümün bu şekilde de ortaya çıkamayacağını düşündürmektedir.

Müzelerin fiziki koşulları, personel eksikliği ve niteliksizliği gibi problemlerin yanı sıra kültür politikalarındaki yozlaşmada müze çalışanlarının motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen etmenlerden biridir.

3.3. Koleksiyonerler

Kültür Varlığı Kaçakçılığı konusunda önemli problemlerden biri koleksiyonerlere ait eserler ve koleksiyonerlik yönetmeliğinin uygulanmasındaki aksaklıklardır.

15.03.1984 tarih ve 18342 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik bir ölçüde buzdağının görünen kısmı olarak nitelendirilebilir. Adı geçen yönetmelik kapsamında eser sahibi olup bunları kaybeden veya çaldıranların listesine Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sayfasından bakıldığında durumun vahameti ortaya çıkmaktadır¹⁰³.

Elde kaynak gösterilecek belgeler olmamakla birlikte, bahsi geçen yönetmeliğin siyasi bir nüfuz kullanılarak çıkartıldığı uzun yıllardır söylene gelmiştir. Hatta hali hazırda ülkenin önde gelen koleksiyonerlerinin ülkemizdeki kültür varlığı kaçakçılığında rol aldıkları söylentiler halinde gelişmektedir.

Buradan hareketle 04.02.2009 tarih ve 5835 sayılı kanun ile 2863 sayılı KVTVKK’da yapılan değişiklikle 2005 yılına kadar bir şekilde (?) koleksiyonuna taşınmaz kültür varlığı veya taşınmaz bir kültür varlığına ait parçaları kaydedenlere, aksi yönde bulunan mahkeme kararına rağmen, af niteliğinde bir düzenleme getirilmiştir. Böylece kanunun gerekçesinde iyi niyetli olarak gösterilen koleksiyonerler bu taşınmaz varlıklara sahip olmuşlardır. Şahsen yaptığım görüşmelerde de konunun Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’ne intikal

¹⁰³ http://www.kulturvarliklari.gov.tr/Kacakciligin_Onlenmesi_ile_Ilgili_Faaliyetler/Yurt İçinde Çalınan ve Bulunan Eserler

ettirilmeden TBMM'ne sevk edildiğini öğrenmiş olmamadan, bu yönetmeliğin ve uygulanmasındaki politikalarda siyasi bir etkinin olduğunu düşünmekteyim. Bu da özellikle kültür ve tabiat varlıklarını koruma ile ilgili olarak kanununla yetki verilen bir kurumun içine düştüğü durumu ortaya koyması bakımından ilginçtir.

Koleksiyonerlik yönetmeliği ile ilgili yeni gelişmekte olan bir problemde koleksiyonerlerin gerek kendi aralarında gerekse internet üzerinden eser satmaları konusunda yaşanmaktadır. Koleksiyonerlik belgesi sahipleri kültür varlıklarını satma yetkisine sahip oldukları yönündeki aldatmaca ile kaçakçılığa yeni bir boyut kazandırmışlardır.

Bunlar arasındaki en güzel örnek Koleksiyoner Cengiz AKBULUT örneğidir. Koleksiyonerlik belgesi Kültür ve Turizm Bakanlığınca iptal edilen AKBULUT, koleksiyonundaki eserleri www.sahibinden.com adlı ticari internet sitesi üzerinden satmaktadır. Bu metin yazılıyorken dahi satışın devam ettiği ilan (Resim 11) hakkında gerekli tahkibat başlatılmasına rağmen gerek internet kanunu¹⁰⁴ gerekse 2863 sayılı yasada henüz düzenleme bulunmadığından yasal süreç problemli bir hal almaktadır.

¹⁰⁴ 2007 Tarih Ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

3.4. Eğitim ve Yanlış Yönlendirme

Ülkemizdeki genel geçer eğitim seviyesinin düşüklüğü bilinmekle birlikte, özellikle kültür ve sanat konusundaki öğrenimini genel eğitim seviyesinin de altında olduğunu biliyoruz. Edinilen tecrübelerden, eğitimsizliğin negatif etkilerinin sadece insanların sosyal yaşantılarınki eksiklikle ortaya çıkmadığı, insan eğitimindeki boşlukların her an zararlı ve tehlikeli yanlış bilgilerle doldurulabilmesinin bundan çok daha büyük bir tehlike olduğu bilinmektedir.

Bu durum kültür varlığı kaçakçılığında da kendisini bu yönde gösterir. Kültür, sanat, estetik veya kanunlara ilişkin herhangi bir vatandaş, çevresindeki kişiler tarafından kanuna aykırı hareket edecek şekilde uyarılır. Kültür varlığı kaçakçılığında bu uyarıyı birçok şekilde görmek mümkündür.

Taşra ve köylerde yaşayan halk çok eski zamanlardan beri kültür varlıklarının çok değerli eserler olduğu yönünde uyarılmakta, aynen Avrupa’da ki gurbetçilerimizin muhteşem hayatlar yaşadığı gibi bir aldatmaca ile kaçakçılık işinden çok zengin olunabileceği yönünde bir yaklaşımla karşılaşırlar. Bu konuda özellikle arkeologların duydukları efsaneler ve kazı davetleri konunun ne kadar büyük çapta bir aldanmaca olduğunun kanıtıdır.

Bu aşamada yalnızca taşra ve köylerdeki vatandaşlarımızın konuya ilişkin bir bilgisinin bulunmadığı gibi, kamu kurumları, STK ve medyanın da yeterli bir kültüre sahip olmadığı görülür. 25.01.2009 tarihinde bir adli soruşturma ile bağlantılı olduğu iddia edilen kaçakçılık olayına ilişkin Türkiye’nin en büyük gazetesinde yayınlanan haberden defineciliğin bir efsane şeklinde nasıl büyüdüğünü göstermektedir (Resim 12).

Bu bağlamda dünya üzerinde yukarıda bahsedilen haberde verilen 50 milyon değeri henüz dünya üzerinde bir antikaya verilememiş olup, dünya üzerindeki en pahalı antikaların Mart ayı içerisinde Fransa’daki Chrisitie’s müzayedesindeki Çin heykelleri olduğunu belirtelim (Resim 13, 14) . Bu heykellerden biri 15 diğeri 20

milyon dolara alıcı bulmuş ve bu eserlerin satışı nedeniyle Fransa ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında büyük tartışmaların başlamasına sebep olmuştur¹⁰⁵.

Bu konuda en büyük problemin bilinç eksikliği ile birlikte Milli Eğitim müfredatında konuya ilişkin herhangi bir bilginin yer almaması olduğunu düşünüyoruz.

¹⁰⁵ Hürriyet, Newyork Times??

TEDBİRLER

4.1.Yurtiçi Kaçakçılığı Önleme Faaliyetleri

2863 sayılı KVTVKK ve 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı teşkilat kanunu kültür varlıklarının kaçakçılığının önlenmesi yönünde görevler yüklemiştir. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde bir Kaçakçılık ve İstihbarat Şubesi kurulmuştur. Bu birin Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatında kaçakçılık faaliyetlerinin önlenmesine ilişkin işlemleri yürütmekle birlikte, kolluk kuvvetleri ve yurt dışı konularında koordinasyon mekanizmasını da sağlayan bir yapıya sahiptir. Özellikle müze ve ören yerlerinden çalınan eserler ile koleksiyonerlerden çalınan eserlerin takibi ve kültür varlıklarının korunmasına yönelik eğitim ve bilgilendirme konularında da faaliyet verir.

Ülkemizde Emniyet ve Jandarma birimlerine kültür varlığı kaçakçılığını önlemede önemli görevler düşmektedir. Ancak kültür varlıklarımız ülkenin dört bir yanında yer altında ve yer üstünde çok geniş bir alana yayıldığından Jandarma ve Emniyet birimleri tarafından tespiti yapılamayan pek çok kaçak kazı olayları yaşanmaktadır. Nitekim Afganistan ile karşılaştırıldığında ülkemizdeki arkeolojik alanların sayısı oldukça fazladır. 2008 yılı itibariyle ülkemizdeki arkeolojik sit alanının sayısı 7272'dir. İtalya ve Afganistan'da olduğu gibi ülkemizde de kaçak kazı olaylarının önlenmesine yönelik özel polis birimi kurulması kültür varlığı kaçakçılığı ile mücadelede önemli bir gelişme sağlayacaktır.

Ulusal düzeyde kültür varlığı kaçakçılığı ile mücadele edilmesi amacıyla özel polis birimlerinin oluşturulması INTERPOL tarafından tavsiye edilmektedir¹⁰⁶. Zengin bir kültürel mirasa sahip olan İtalya kültürel mirasın korunması ve kaçakçılık olaylarının önlenmesi amacı ile 1969 yılında böyle bir özel polis teşkilatı (Carabinieri for the Protection of Cultural Heritage) kurmuştur. Kültür varlığı kaçakçılığının önlenmesinde ulusal düzeyde özel polis teşkilatı olan diğer bir ülke de; iç savaşlar, işgaller sonucu kültürel mirası yağmalanmış, ulusal hazineleri

¹⁰⁶ bk. <http://www.interpol.int/Public/WorkOfArt/woafaq.asp#faq7> (01.02.2009).

dünyanın dört bir yanına dağılmış olan Afganistan'dır¹⁰⁷. Afganistan'da 1500'ün üzerindeki arkeolojik alanın korunması ve tarihi eser kaçakçılığının önlenmesi amacıyla 500 kişilik özel bir polis birimi oluşturulmuştur. Fransa ve İsrail'de de kültür varlıklarının korunması amacı ile buna benzer birim oluşturulmuştur.

Gümrük kontrolleri de, kültür varlıklarının yasa dışı ithal ve ihracının tespitinde en önemli unsur olarak karşımıza çıkmakla birlikte, önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere, günümüzde sınır aşırı seyahat eden yolcu sayısının giderek artması ve bunun sonucunda X-Ray cihazları dışında bagaj kontrollerinin gerçekleştirilememesi, gümrük çalışanlarının kültür varlıklarına ilişkin yeterli düzeyde eğitime sahip olmaması, kültür varlıklarının yasa dışı ithal ve ihracının ülkeye girişte tespit edilmesinde birtakım sorunları doğurmaktadır. Ancak kültür varlığı ihraç edilen ülkenin gümrük makamları ile söz konusu kültür varlıklarının ithal edildiği ülkenin gümrük yetkilileri ile özel işbirliğinde bulunmak kaçakçılık olaylarının önlenmesinde fayda sağlayabilir. Örneğin, 1974 yılında Amerika gümrük irtibat görevlileri ve Meksika Kültürel Mirasını Koruma Birimi arasında yapılan işbirliği sonucu Meksika'dan çıkarılan taş monalitlerin iadesi sağlanmıştır¹⁰⁸. Dünya Gümrükler Örgütü de ICOM ve UNESCO ile kültür varlıklarının yasa dışı trafiği ile mücadelede işbirliğinin sağlanması amacı ile bir ön anlaşma imzalamıştır¹⁰⁹. Söz konusu anlaşma gümrük idareleri ve ilgili kuruluşlar arasında bilgi değişimi yolu ile bu alanda uluslar arası işbirliğinin artırılmasını öngörmektedir. Gümrük idareleri arasındaki bilgi değişimine dayalı işbirliği yolu ile kültür varlığı kaçakçılığına karışmış veya kaçakçılık suçundan aranan şahıslara ilişkin bilgiler gümrük idarelerine iletilerek bu şahısların hareketleri kontrol altına alınabilir, kültür varlığını yasa dışı bulundurdıklarının tespit edilmesi halinde sınırda yakalanmaları mümkün olabilir veya delil teşkil edecek bilgiler de elde edilebilir.

¹⁰⁷ Roger ATWOOD: "Afganistan'ın Gizli Hazineleeri" National Geographic (Haziran 2008), 189-203.

¹⁰⁸ Lyndel V. PROTTE; Patrick Joseph O'KEEFE: National Legal Control of Illicit Traffic in Cultural Property (UNESCO: 1983), 96

¹⁰⁹ bk. http://www.wcoomd.org/home_wco_topics_epoverviewboxes_epinternationalcooperation.htm (01.02. 2009).

4.1.1. Kültür Varlığı Kaçakçılığı İstatistikleri

4.1.1.1. İçişleri Bakanlığı Verileri:

Kültür varlığı kaakılı konusunda kolluk kuvveti görevini yürüten İçişleri Bakanlığı KAÇAKÇILIK ve İstihbarat Harekat Bilgi Toplama Daire Başkanlığı verileri Tablo 1,2,3,'te verilmiştir.

Burada en sağlıklı verinin olay istatistikleri olduğu kanaatindeyiz. 1997 yılından 2008 yılına kadar sunulan veriler incelendiğinde istatistiklerin dalgalı bir seyir izlediği g r lmektedir. Bu dalgalanma ülkemizde yaşanan ekonomik gelişmeler ve işsizlik oranları ile benzer bir eğilim gösterdiği akla gelmektedir(Tablo 1).

Benzer bir durumu dolaylı yoldan olsa da yakalanan şüphelilere ilişkin istatistiklerde (Tablo 2) de mevcuttur. Ekonomik anlamda bunalan, işsiz kalan ve gelecek kaygısı artan insanların defnecilik ve eski eser kaçakçılığına yönlenmesi doğal bir sonuç olarak değerlendirilmelidir.

Kaçakçılığın İllere göre dağılımında ise Ankara, İstanbul, Muğla, İzmir ve Uşak İlleri'nin kültür varlığı kaçakçılığı konusunda  nde giden iller olduğu görülür (Tablo 4). İstanbul ve Ankara İlleri verileri nüfuslarına oranla normal karşılanabilmekle birlikte, özellikle Uşak ve Muğla İlleri'nin kültür varlığı açısından yoğun oluşu tedirginlik vericidir. Bu çerçevede gerekli güvenlik önlemlerini alınması gerekmektedir.

4.1.1.2. Kültür ve Turizm Bakanlığı Verileri

Türkiye'de kültür varlıklarının korunması, araştırılması, sergilenmesi gibi konular ağırlıkla Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı özellikle son yıllardaki soygunların ardından orta ölçekli bir personel yapılanmasına gitme politikası gütmüştür. Özellikle 2003 yılından başlayarak birçok müzeye personel ataması yapılmıştır. Ancak bu personelin büyük bir bölümünün sözleşmeli karoda olmaları gerek kanuni gerekse motivasyon anlamında eksiklikler içermektedir. Bakanlığın Personel politikaları arttırma

yönünde ilerlemekle birlikte özellikle özlük hakları ve genel personel politikasındaki aksaklıklar bu kuruma da sirayet etmektedir (Tablo ???).

Bununla birlikte müzelerdeki fiziki koşulların iyileştirilmesi de gündeme alınarak birçok müzede restorasyon ve güvenlik sistemi yapılandırması sağlanmıştır.

4.2. Yurtdışı Kaçakçılığı Önleme Faaliyetleri

Kültür varlıklarının yasa dışı ithal ve ihracının önlenmesine yönelik güçlü yasal düzenlemeler yolu ile ulusal kapasitenin arttırılmasının yanı sıra konu ile ilgili ulusal ve uluslararası kurumlarla da sıkı işbirliğinde bulunulması gerekmektedir. Bu durum 1978 UNESCO “Taşınır Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı”nda da açıkça vurgulanmıştır¹¹⁰.

Kültür varlıklarının uluslararası alanda yasa dışı trafiğinin önlenmesi amacıyla çalışan en önemli kuruluşlardan biri ise Uluslararası Suçlar Polis Teşkilatı (INTERPOL)’dır. Ülkemiz Interpol’e 1930 yılında Atatürk’ün imzaladığı kararname ile üye olmuştur¹¹¹.

INTERPOL’ün kültür varlığı kaçakçılığı ile mücadelede etkili olduğu en önemli nokta dünya çapında bir telekomünikasyon ağına sahip olması nedeniyle, bilgilerin birkaç dakika içinde üye ülkelere ulaştırılarak paylaşılması ve bu şekilde işbirliğinin kolaylaşmasıdır. Üye ülkelerden çalınan kültür varlıkları çalıntı sanat eserleri bültenleri ile uluslararası alanda arattırılmakta, bulundukları halde iadesi sağlanmaktadır. Çalıntı sanat eserleri veri tabanı için ise “Crigen Art” adı verilen bir form doldurulmaktadır. Bu form sanat eserini tanımlayan “Object ID” formu ile tamamen uyumludur. INTERPOL Genel Sekreterliği, çalıntı sanat eserleri veri tabanını¹¹² müzelere, antika ticareti ile uğraşan kurumlara, koleksiyonerlere yollar ve böylelikle çalıntı eser satın alma ihtimaline karşı kurumlar uyarılmış olur. Kültür varlıklarının yasa dışı trafiği ile mücadele amacıyla INTERPOL tarafından eğitici

¹¹⁰ m. 25/a gereği ; üye ülkeler hükümetlerarası organizasyonlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliğinde bulunmalıdır.

¹¹¹ Karaduman 2007, sf.122.

¹¹² INTERPOL çalıntı eserleri veri tabanı,1970 UNESCO Sözleşmesi ve 1995 UNIDROIT Sözleşmesi metinlerini de içermektedir.

kurslar da organize edilmekte¹¹³, 1999 yılında UNESCO, 2000 yılında ise ICOM ile imzalanan nota sonucu, ICOM ve UNESCO tarafından düzenlenen polis memurlarının, müze küratörlerinin, gümrük memurlarının yer aldıkları bölgesel çalıştaylara da katılım sağlanmaktadır¹¹⁴. Yasa dışı yollardan yurt dışına çıkarılmış eserlerin ait olduğu ülkeye iadesinde ise INTERPOL, iade sürecini hızlandırmak amacı ile ilgili ülkeler arasında temas sağlayabilir, adli makamlara konu ile ilgili mevcut belgeleri ortaya koyarak yardım edebilir. Ancak, yaygın inanın aksine INTERPOL uluslararası soruşturma yapan ekipler tarafından oluşmamakta, INTERPOL polis memurları üye ülkelerde soruşturma yürütmemekte, uluslararası tahkikatlar üye ülkelerin ulusal polis kuvvetleri tarafından yürütülmektedir. INTERPOL tarafından yalnızca uluslararası bağlantısı olan suçlar kayıt altına alınmakta ve yalnızca uluslararası suçlar için dosya açılmaktadır.

Ülkemizden yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılan ve INTERPOL kanalı ile iadesi sağlanan eserlerden biri İzmir Müzesi bahçesinden 1994 yılında çalınan 565 envanter numaralı mermer kadın heykelidir (Resim 15). Heykelin INTERPOL bülteni ile yurt dışında arattırılmasını müteakip, eserin İsviçre INTERPOL teşkilatı tarafından İsviçre’de bulunduğunun bildirilmesi üzerine iade için gerekli istinabe dosyası Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanarak 1995 yılında eserin ülkemize iadesi sağlanmıştır¹¹⁵.

Uluslararası alanda kültür varlıkları ile ilgili suçlar üzerine araştırma, inceleme, soruşturma yapmak amacıyla oluşturulan diğer bir birim ise FBI (Federal Bureau of Investigation) bünyesinde 2004 yılından bu yana faaliyet gösteren “Art Crime Team” dir¹¹⁶. Bu birim 13 özel temsilcilikten oluşur ve her bir temsilcilik sorumlu oldukları coğrafi birimde meydana gelen kültür varlığı suçları hakkında inceleme yapar. Özel olarak eğitilmiş personeller dünyanın dört bir yanında bulunan FBI büroları ile işbirliği içinde Amerika Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilen

¹¹³ Bolivya’da gerçekleştirilmiş olan kursun yanı sıra, 2009 yılının ilk yarısında Peru’da polis memurları, gümrük ve müze çalışanlarına yönelik yeni bir eğitici kurs düzenlenmesi planlanmaktadır.

¹¹⁴ INTERPOL, ICOM ve UNESCO tarafından Çin, Vietnam, Kamboçya, Moğolistan, Hindistan, Sri Lanka, Tacikistan ve Kore’de bölgesel çalıştaylar düzenlenmiştir.

¹¹⁵ Karaduman 2007, sf 148

¹¹⁶ bk. <http://www.fbi.gov/hq/cid/arttheft/artcrimeteam.htm> (05.02.2009)

üç avukatın desteği ile soruşturmada bulunurlar. Sadece Amerika’da değil dünyanın dört bir yanından polis birimlerince bildirilen çalıntı eserler “Art Crime Team”’in bilgisayar indeksi olan NSAF’ye (National Stolen Art File) alınır. FBI’ın ülkemizde İstanbul ve Ankara Konsoloslukları’nda olmak üzere 2 bürosu bulunmaktadır.

Kültür varlıklarının yasa dışı ithal, ihraç ve mülkiyet transferinin önlenmesine ilişkin 1970 UNESCO Sözleşmesi uyarınca kültür varlıklarının kaçakçılık faaliyetleri sonucu yoksullaşmasını, tahribini önlemek amacıyla sözleşmeye taraf her ülke, enformasyon ve eğitim, danışım ve ekspertiz, düzenleştirmeye ve uzlaştırma konuları ile ilgili UNESCO’ya başvurabileceklerdir¹¹⁷. Bu çerçevede, kültür varlıklarının korunması ve kaçakçılığının önlenmesine yönelik ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğini gösteren en çarpıcı örneklerden biri de Kamboçya’nın başvurusu sonucu UNESCO önderliğinde sağlanan teknik destek ve yardım hizmetidir¹¹⁸.

Kamboçya’nın ünlü Angkor tapınağı ve diğer az bilinen bazı antik yerleşimlerinde meydana gelen kaçakçılık olayları Kamboçya’nın kültür mirasının yoksullaşmasına neden olmuş ve yağmalanan birçok eser yurt dışına kaçırılmıştır. Kamboçya yönetimi giderek artan bu soruna çözüm getirememiş ve bunun sonucunda kültür varlıklarının yağma ve talanlarla daha da yoksullaşmasını önlemek amacıyla UNESCO’yu yardıma çağırmıştır. UNESCO 1992 yılında Kamboçya’nın başkentinde bir ulusal çalıştay organize etmiştir. Kamboçya Ulusal Konseyi, Birleşmiş Milletler, INTERPOL ve ICOM’dan 120’den fazla katılımcının yer aldığı bu çalıştay da; eğitim, kamunun bilgilendirilmesi, mevzuat, sit alanları ve müzelerin güvenliği, gümrük ve polis yetkilileri tarafından ihraç kontrollerinin sağlanması, kültür varlıklarının envanter kayıtlarının hazırlanması gibi konularda çalışmalar yapılmış, bütün bu çalışmalar sonrasında da UNESCO tarafından özellikle

¹¹⁷ m. 17.

¹¹⁸ Kamboçya’nın UNESCO’ya yardım talebine ilişkin ayrıntılı bilgi için bk. Etienne CLÉMENT: “The aims of the 1970 Unesco Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property and Action Being Taken by UNESCO to Assist in its Implementation” Kathryn W TUBB (Ed.), *Antiquities Trade or Betrayed: Legal, Ethical & Conversation Issues*. (London: 1995), 42-43.

uluslararası basın yayın kuruluşları Kamboçya'dan kaçırılan eserler konusunda bilgilendirilmiştir.

Kamboçya, kültür varlıklarının korunması ve kaçakçılığının önlenmesine yönelik ulusal kapasitenin yetersiz kalması, uzman personel eksikliği, mali ve teknik nedenlerden ötürü UNESCO'ya yardım talebinde bulunmuştur. Ancak 1970 UNESCO Sözleşmesinin 2'nci maddesinde kültür varlıklarının yasa dışı ithal, ihraç ve mülkiyet transferinin önlenmesinde uluslararası işbirliğinin en etkili yollardan biri olduğu belirtilirken, ülkelerin kendi kültür varlıklarını korumada ve kaçakçılığının önlenmesinde ulusal düzeyde yerine getirmesi gerekli yükümlülükler de belirtilmiştir¹¹⁹. Buna göre; sözleşmeye taraf devletler, şayet mevcut değilse, kendilerine uygun düşen koşullar içerisinde ve yeter sayıda nitelikli personelden oluşan bir veya birkaç “Kültür Varlıklarını Koruma Servisi” meydana getirmeyi taahhüt ederler. Bu koruma servislerinin en önemli görevleri arasında ihraç edilmesi ulusal kültür varlıklarında hissedilir bir yoksullaşmanın nedeni olacak kamu veya kişi malı önemli kültür varlıklarının, ulusal düzeyde korunması esasına uygun bir envantere göre listesini yapmak ve bunu günü gününe işlemek¹²⁰, kültür varlıklarının yasa dışı trafiğinin önlenmesini sağlayacak kanun ve tüzük tasarılarının hazırlanmasında katkıda bulunmak¹²¹, kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi için gerekli teknik ve bilimsel kuruluşların gelişmelerini veya meydana getirmelerini teşvik etmektir¹²². Kanunsuz ihraçları önlemek ve sözleşme hükümlerinin uygulanmasından doğacak vecibelerini karşılamak üzere ise sözleşmeye taraf olarak katılmış bulunan her devlet, kültür varlıklarını korumakla görevli ulusal servislerini olanakları ölçüsünde yeterli bir bütçe tahsis edecek ve bu amaçla gerektiğinde ulusal bir fon tesis edebilecektir¹²³.

Ülkemizde korunması gerekli taşınır kültür varlıkları ile ilgili bu türde teknik, eğitici hizmet verecek birimler oluşturulamamıştır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 51'inci maddesi gereği kurulan Bakanlık

¹¹⁹ 1970 UNESCO Sözleşmesi m. 5.

¹²⁰ 1970 UNESCO Sözleşmesi m. 5/b.

¹²¹ 1970 UNESCO Sözleşmesi m. 5/a.

¹²² 1970 UNESCO Sözleşmesi m. 5/c.

¹²³ 1970 UNESCO Sözleşmesi m.14.

bağlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Bakanlıkça belirlenecek bölgelerde kurulan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları'nın amacı yurt içinde bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamaktır. 22 ilde sayısı 29' u bulan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları'nın görev alanına kültür varlığı kaçakçılığı ile mücadele ile ilgili UNESCO 1970 Sözleşmesinin 5. maddesinde belirtilen faaliyetlerin dahil edilmesi bir mevzuat değişikliği ile mümkün olabilir. Böylelikle kültür varlığı ile mücadelede Merkeze bağlı taşra teşkilatına da sorumluluk yüklenerek kültür varlığı kaçakçılığı ile ilgili ulusal düzeyde daha etkin bir mücadele sağlanabilir.

Kültür varlıklarının uluslararası alanda yasa dışı trafiğinin önlenmesi ile ilgili olarak ülkelerin karşılaştıkları problemler üzerinde çalışmalar yapan bir diğer önemli kuruluş ise UNESCO Kültür Varlıklarının Ait Olduğu Ülkeye İadesini veya Kanunsuz Alıkoyma Durumunda Geri Verilmesinin Teşviki Hükümetler arası Komitesi'dir. Bu çerçevede Komite, belirli konularda veya problemler üzerinde çalışmak için geçici bir defaya mahsus (ad hoc) alt komiteler kurabilir, bu alt komitelere komite üyesi olmayan ancak UNESCO üyesi olan ülkeler de dahil olabilir.

Kültür varlıklarının yasa dışı trafiğinin önlenmesi, iadesinin kolaylaştırılması ve bilgi alışverişinin sağlanması için ulusal kapasitelerin güçlendirilmesi ve özgüvenin artırılmasına yönelik olarak UNESCO Hükümetler arası Komite'ye projeler sunulabilir. Bu projelerin finanse edilebilmesi için UNESCO bünyesinde gönüllü katkılardan oluşan bir fon tahsis edilmiştir. Komite'nin 2003 yılındaki 12. olağan toplantısında fon için bir rehber¹²⁴ yayınlanmıştır. Buna göre, fondan yararlanılabilmesi için projelerin, komitenin prensipleri, kuralları ve amaçları ile uyumlu olması gerekmektedir. Projeler, UNESCO'ya üye ülkelerin UNESCO ile ilişkilerden sorumlu ulusal mercileri tarafından sunulur. Sunulan projelerden hangilerine öncelik verileceği de söz konusu

¹²⁴ Komite fonu ve bu fondan yararlanabilecek projelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bk., Report on the Activities (2002-2003) and the Twelfth Session of the ICPRCP, 32C/REP/15, 4 July 2003, Annex II. <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001307/130725e.pdf> (15.10.2008),

rehberde belirtilmektedir. Buna göre; kültür varlıkları son derece dağılmış ülkelerin kültür varlıklarının iadesini kolaylaştırmayı hedefleyen projelere ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin koruma amaçlarına yönelik olarak müze veya diğer birimlerin tesis veya sistemlerinin geliştirilmesi; kamu bilincinin oluşturulmasına yönelik kampanyalar ve kültür varlığının iadesini kolaylaştırmaya yönelik bölgesel ve ulusal kapasitelerin artırılmasına yönelik projelere öncelik verileceği belirtilmektedir.

Kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesi için gerçekleştirilen ikili görüşmelere ilişkin yeni yollar geliştirmek üzere, 2003 yılında yapılan 12. olağan toplantıda alınan 3 Numaralı Tavsiye kararında Komite; UNESCO Sekreteryasını iade sürecinde başarılı olmuş örneklerin toplandığı bir veritabanı oluşturmaya davet etmektedir. Bu veritabanında yer alan başarılı örnekler böylece hem Komite hem de üye ülkeler açısından örnek teşkil ederek yapılacak girişimlere ilham verecektir. Bu kapsamda Komite, üye ülkeleri de iade sürecinde başarılı olmuş temsili örnekleri sağlamak için teşvik etmektedir. Söz konusu veritabanının tamamlanarak yayınlanması özellikle iade talebinde bulunan ülkelere örnek teşkil etmesi açısından büyük fayda sağlayacaktır.

4.2.1. Yurt Dışında Bulunan Eserlerin İadesi:

Ülkemiz yurtdışına kaçırılan kültür varlıklarının iadesi konusunda nispeten başarılı sayılan ülkelerden biridir. Özellikle Uşak yöresinden çalınarak Amerika Birleşik Devletlerine kadar götürülmesinde başarılı olan Lidya Hazineleeri olayı ve Antalya İli Elmalı İlçesi'nden çalınarak yine ABD'den iadesi sağlanan eserler (Resim 16) ülkemizce geri kazanılan önemli kültür varlıklarıdır.

Bir diğer önemli eser Herakles'in 12 işinin betimlendiği lahde ait parçalardır (Resim 17). 1974 yılında Perge Antik Kenti içerisinde ikamet eden S.Ç. adlı vatandaşın evinde yapılan aramada bir lahde ait taban parçaları bulunmuştur. Soruşturmanın genişletilmesi sonucunda söz konusu lahde ait bazı parçalar İstanbul'da bir kuyumcunun kamyonetinde bulunur. Hikayenin bundan sonraki kısmı çok daha vahimdir. Bu dönemde Perge Antik kenti Bilimsel kazılarını yürüten Prof.

Dr. Jale İNAN ABD'nin Los Angeles kentindeki J.P.GETTY müzesini ziyaretinde parçaları daha önce bulunan lahdin bazı parçalarını fark etmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde Herakles Lahdine ait parçaların iadesi sağlanmıştır. Ancak hikaye burada sonlanmamış 1990'lı yıllarda Almanya'daki ünlü Henkel firmasının koleksiyonundaki lahit parçalarının Herakles lahdine ait diğer parçalar olduğu anlaşılmıştır. Türk Hükümeti ile Henkel firması arasında yapılan anlaşma neticesinde eserler ülkemize iade edilmiştir. Herakles lahdi bazı eksik parçalarıyla hale Antalya Müze Müdürlüğü'nde sergilenmektedir.

Ülkemiz bunların dışında birçok eserin iadesini sağlamıştır (Tablo 6). Bununla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı halen yurt dışındaki müze ve özel koleksiyonlardaki eserlerin takibini yapmaktadır. Bunlardan en güncel olanları Boston Güzel Sanatlar Müzesi'ndeki Yorgun Herakles Heykeli'ne ait üst torso (Resim 18) ve J.P.Getty Müzesi'ndeki Anadolu kökenli eserlerin (Resim 19, 20) iadesidir. Buna ek olarak 1906 yılında Boğazköy'den çıkarılarak restorasyon amacıyla Berlin'e götürülen iki Sfenksten bir halen bu ülkede bulunmaktadır. Bu Eserlerin dışında koleksiyonerler ve müzelerden çalınarak yurt içinde mi yoksa yurt dışında mı olduğu bilinmeyen eser (Resim 20-58), yurt dışında tespit edilmesi halinde daha önceki tespit edilen eserler gibi eserlerin iadeleri içinde çalışmalar sürdürülmekte olup konu UNESCO gündeminde de yer almaktadır.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Türkiye geniş coğrafyası ve barındırdığı uygarlık kalıntıları bakımından değerlendirildiğinde dünyanın en kapsamlı kültürel miras alanlarından biridir. Sahip olunan mirasın ise tam olarak layıkıyla korunabildiğini söylemek biraz güçtür. Bu başarısızlığın altında birden fazla etmenin başrolü oynadığı söylenebilir.

Türkiye hali hazırda nüfusunun büyük bir oranı Müslüman olan bir ülke olmakla birlikte yüzyıllar boyu İslamiyet'in hilafetini yürütmüş bir ülkedir. Bu durum resim ve heykel gibi sanatların ve özellikle Yunan ve Roma kültürünün değişmez öğelerinden olan çıplaklığın yasak olmasını doğurmuştur. Tüm bu süreç içerisinde Anadolu halkı kültür ve sanat alanından uzak yaşamıştır.

Avrupa'da 14. ve 15. yüzyıllarda Rönesans hareketleri baş gösterirken gerek dini gerekse sosyo-ekonomik nedenler dolayısı ile Anadolu sanatı mimari ve edebiyat dışında var olamayan bir kısır döngünün içerisine girmiştir. 18. yüzyıldaki Fransız İhtilali ve devamındaki süreçte Osmanlı İmparatorluğu yavaş yavaş çökmeye başlamış, bu yıllardaki kültür ve araştırma faaliyetleri Avrupalılar eliyle sürdürülmüştür. İmparatorluğun son yılları ve Cumhuriyet dönemi ile kültür ve sanatın yasaklanması ortadan kalmakla birlikte Türkiye kültür varlıklarının korunması ve araştırılması konusunda onlarca yıl geri kalmış olmuştur.

Yukarıda bahsedilen durum Cumhuriyet'in ilanı ile ters dönmeye başlasa da ülkemizin sürdürülebilir bir kalkınmayı henüz başaramamış olması, ülkemizin hali hazırda gelişmekte olan ülkeler sınıfında yer alması kültür varlıklarının korunamaması ile ilgili problemlerin temelini oluşturmaktadır. Yüzyıllarca edinilmemiş bir kültür anlayışının toplumun tümüne bir anda nüfuz etmesinin beklenmesi de hayalcilik olur.

Tüm bunlara rağmen toplumun hemen her bireyine, özellikle eğitimciler ve kültür konusunda duyarlı olan vatandaşların, toplumun kültür varlıklarının korunmasında duyarsız kalan bireylerin eğitilmesinde yardımcı olması gerekir.

Bu hususta devlete de büyük görevler düşmektedir .İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Dışişleri Bakanlığı gibi kültür varlığı kaçakçılığı ile doğrudan ilişkisi bulunan kurumlarda istihdam edilen uzman personelin azlığı en önemli somut hatalardan biridir. İçişleri Bakanlığı yeterince uzman personel görevlendirmedeği gibi kültür varlığı kaçakçılığında da ayrı bir birim oluşturmamıştır. Yukarıda İtalya örneğinde olduğu gibi İçişleri Bakanlığı bünyesinde kültür varlığı kaçakçılığının önlenmesine yönelik bir birimin bir an evvel meydana getirilmesi gerekmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ise koordinasyon görevinin yanı sıra politika belirlenmesinde daha etkin bir rol almak zorundadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı özellikle eğitim alanında diğer Bakanlık ve Kurumlara yol gösterici olmalıdır. Hali hazırdaki Milli Eğitim müfredatında müzeler, örenyerleri, Anadolu Uygarlıklarına yönelik konular yer almakla birlikte, bu medeniyetlere ait kalıntıların korunması ile ilgili ifadelere yer verilmemesi ülkemizin çocukların bu konuda eğitimine yönelik hiçbir mesafe kaydetmediğinin işaretidir.

Kültür ve Turizm müze ve örenyerlerindeki güvenlik önlemlerine ilişkin tedbirlerini yeniden gözden geçirmelidir. Daha önceki bölümlerde de değindiğimiz gibi müze depolarının rehabilitesi için reform niteliğindeki adımların atılması gerekmektedir. Bizim bu konudaki önerimiz Ankara’da bir merkez depo kurulması yönündedir. Böylece depoluk tüm eserler bir yerde bulunarak depo soygunlarının ve eserlerin zarar görmesi engellenecektir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yapması öngörülen bir diğer görev de müze ve örenyerlerindeki eserlerin envanter, tescil ve tespitlerinin tamamlanmasıdır. Bu sayede bir şekilde ülke dışına çıkarılan eserlerimizin uluslar arası alanda iade süreci çok basite indirgenecektir.

Yurt içinde kaçakçılığın önlenmesinde en önemli eksikliğin eğitim olduğunu yukarıda dile getirmiştik. Bununla birlikte kültür varlıklarının antika pazarındaki değerlerinin de bir şekilde topluma öğretilmesi halinde vatandaşların

2863 sayılı yasaya muhalefete yönelik faaliyetlere girişmelerinin önüne geçilmiş olunacaktır.

Uzun yıllardan beri sit alanlarında meydana gelen kaçak kazı ve yağmalamalar sonucu yurt dışına kaçırılan kültür varlıklarımızın, Avrupa ve Amerika'daki müzelerdeki sayıları oldukça yüksek miktarlara ulaşmıştır. Bu durum önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi iade girişiminde bulunulmadan önce önceliklerin ve iade girişiminde başvurulacak yöntemin belirlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılmış kültür varlıklarının kaynak ülkeye iadesine ilişkin ülkelerin sorumluluklarının belirtildiği en kapsamlı uluslararası düzenleme olan 1970 UNESCO Sözleşmesi iade talebinde bulunan ülkeye ispat yükümlülüğü getirmiştir. Böylelikle sözleşme kaçak kazılar yolu ile yurt dışına kaçırılan eserleri kapsam dışına bırakmış, bir kamu kurum veya kuruluşunun envanterine kayıtlı, ihraç sınırlamalarına aykırı olarak yurt dışına çıkarılan eserlerin iadesi ile ilgili işlemleri kolaylaştırmıştır. Sözleşmeye göre ülkeler, kültür varlıklarının gerçek sahiplerinin ileri süreceği hak iddialarını işleme koymakla yükümlüdürler. Ancak, sözleşmede yer alan el koymak ve iade hususlarına ilişkin uygun önlemleri almak ibaresi kültür varlığını elinde bulunduran ülkelere kendi yöntemlerini seçme hakkını da getirmiş olmaktadır. Böylece iade yolları hukuk davaları, ikili görüşmeler olarak belirlenebilmektedir. Uluslararası hukuk sisteminde yer alan geriye yürümezlik prensibi nedeni ile özellikle Osmanlı zamanında yurt dışına çıkmış eserler için 1970 UNESCO Sözleşmesine başvurulması mümkün olamamaktadır. Ancak kaçak kazılar yolu ile yurt dışına kaçırılmış eserlerin kaynak ülkeye iade edilebileceği 1995 UNIDROIT Sözleşmesinde yer almıştır. İtalya, Yunanistan, Mısır, Meksika gibi somut kültür mirası bakımından zengin pek çok ülkede bu sözleşmeye taraf olmuştur. Ülkemizden yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılan kültür varlıklarının büyük çoğunluğunu sit alanlarında gerçekleştirilen kaçak kazılar sonucu elde edilen kültür varlıklarının oluşturduğu ve bu tip eserlerin ülkemize iadesinde yaşanan sıkıntılar göz önünde bulundurulduğunda ülkemizin de bu sözleşmeye taraf olması hususunun oluşturulacak bir komisyon tarafından değerlendirmesi faydalı olacaktır.

Kültür varlıklarının iadesine ilişkin açılan davalarda, envantere kayıtlı eserlerin mülkiyetinin ispatlanması bir sorun teşkil etmemektedir. Ancak iade davaları kültür varlığını elinde bulunduran ülkenin yetkili mercilerinde açıldığından ilgili ülkenin konu ile ilgili mevzuatının da iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin Amerika’da National Stolen Property Act denilen yasa kültür varlıklarının Amerika’ya yasa dışı ithalatında açılan davalarda kullanılmaktadır. Ancak NSPA kapsamında bir kültür varlığının çalıntı sayılabilmesi için devletin o kültür varlığı üzerinde mülkiyet tesis ettiğini açıkça yasalarda belirtmesi gerekmektedir. İadeye ilişkin açılan davalarda dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise zamanaşımı sürelerinin dolmamış olmasıdır. Zamanaşımı süreleri ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğinden yeterli delillerin olduğu durumlarda dava açmakta geç kalınmamalıdır. Kişilerin, malların, sermayenin serbest dolaşımının esas olduğu Avrupa Birliği’nde de üye ülkelerin ulusal hazinelerinin korunması, iç pazarda yasa dışı dolaşımının önüne geçilmesi amacı ile oluşturulan kültürel objelerin iadesi hakkındaki yönerge de AB’ne aday bir ülke olarak ulusal mevzuatımızın uyumlu hale getirilmesini gerektiren bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda mevzuatımızda yapılması gereken düzenleme esas itibari ile AB’ne üye ülkelerden yasa dışı yollarla çıkarılan ve ülkemize giriş yapan kültür varlığının kaynak ülkeye iadesi ile ilgili olarak yetkili mahkemelerin, merkezi otoritenin ve merkezi otorite ile işbirliğinde bulunacak kuruluşların belirlenmesini gerektirmektedir.

Kültür varlıklarının iadesine ilişkin gerek Avrupa Birliği yönergesinin gerekse 1970 UNESCO Sözleşmesinin talepte bulunan ülkeye ispat yükünü getirmesi kültür varlıklarının uluslararası standartlara uygun envanterinin yapılmasının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu kapsamda UNESCO, ICOM, FBI, INTERPOL gibi uluslararası kuruluşlar tarafından kullanılması tavsiye edilen ve kültür varlıkları için bir tür kimlik belgesi niteliği taşıyan Object ID formunun da müzelerimizde kullanılmasının sağlanması ile kültür varlığı kaçakçılığı ile mücadelede uluslararası işbirliği daha etkin bir şekilde sağlanabilir.

Kültür varlıklarımızın yasa dışı ithal ve ihracının nlenmesine ilişkin alınacak tedbirler kültür varlıklarına olan talebi azaltıcı etkiler doğuracak ancak kaçakçılık olaylarını tamamiyle sona erdirmeyecektir. Kültür varlığı kaçakçılığının önlenmesi için lkemizin UNESCO, INTERPOL, UNESCO Hükümetlerarası Komite, Gümrükler ve FBI gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde hareket etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akipek, Serap. Ulusal ve Uluslararası Hukuk Açısından Kültür Malları. Turhan Kitabevi: Ankara, 1999.
- Akurgal, E., Anadolu Uygarlıkları, Ankara, 1988
- Atwood, R., “Afganistan’ın Gizli Hazineleeri” National Geographic (Haziran 2008)
- Brodie, N., Doole J., Watson P., Stealing History: The Illicit Trade In Cultural Material, The McDonald Institute for Archaeological Research, Cambridge, 2000
- Brodie, N (Ed.), Archaeology, Cultural Heritage and the Antiquities Trade, (University Press of Florida: 2006)
- E. Neu, *Der Anitta Text*, StBoT 18(1974), s. 3,6
- Erdoğdu, A., Ceza Yargılama Yöntemi Yasası Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1972
- Greenfield, J., The Return of Cultural Treasures. Cambridge, 1989
- Kanadoğlu, S. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Ankara : 1998)
- Karaduman H., “Belgelerle İlk Türk Asar-ı Atika Nizamnamesi”, Belgeler, C.XXV, S.29, Ankara, sf.73-92
- Karaduman H., Türkiye’de Eski Eser Kaçakçılığı, Ankara 2007
- Kundakçı, G.E., “19. Yüzyılda Anadolu Arkeolojisine ve Eskiçağ Tarihine Genel Yaklaşım”, XIII. Türk Tarih Kongresi, 4-8.10.1999, Ankara
- Larache, E., *Catologue des Textes Hittites*, Paris 1971

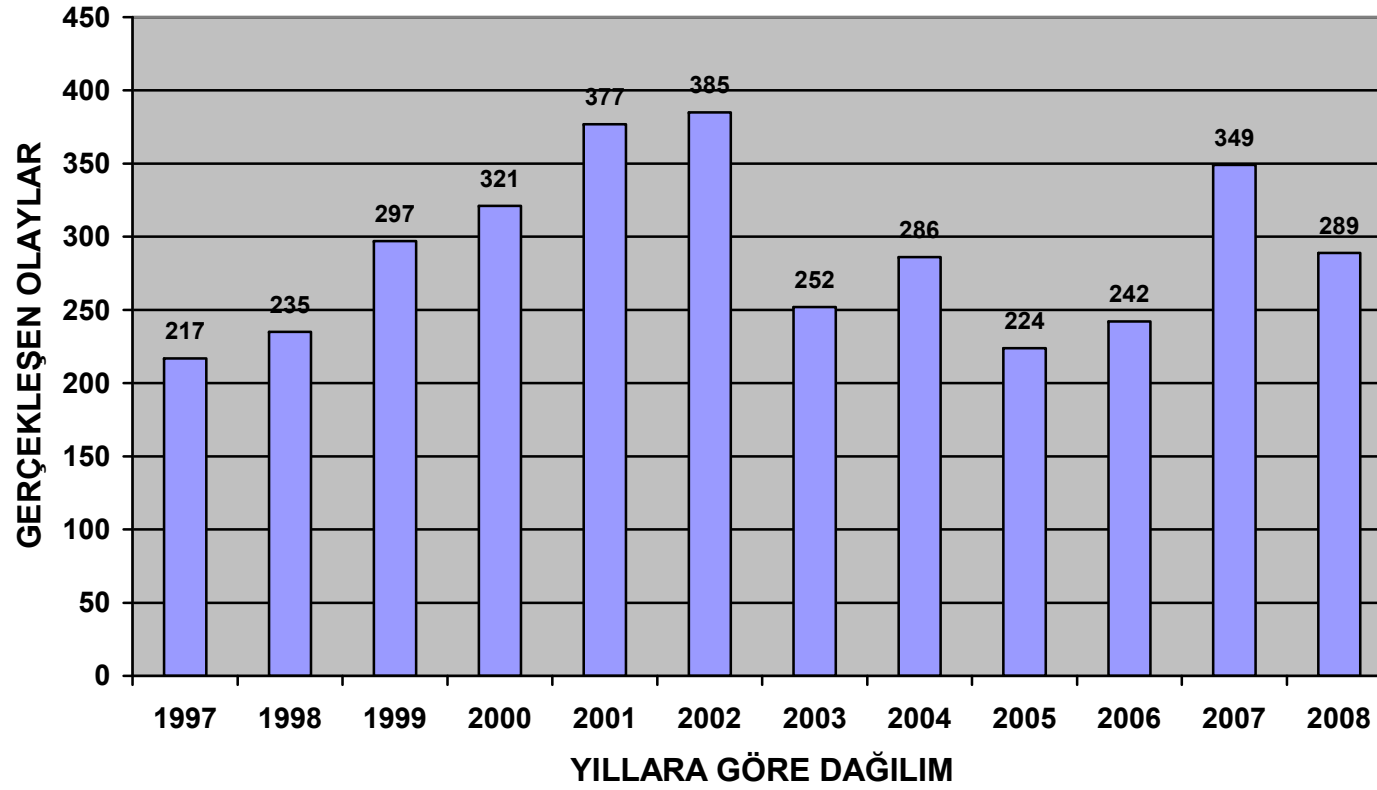
- Mehmet Önder, “Atatürk ve Müzeler”, Müze, S.2-3, Ankara 1990, 12-18
- Türkiye Turing ve Otomobil Klobü Mecmuası, S.9/52, İstanbul 1 933
- Ogan A., Türk Müzeciliği’nin 100. yıldönümü, İstanbul, 1947
- O’Keefe, P.J., Commentary on the 1970 UNESCO Convention. Institute of Art and Law, 2007.
- Özel, S., Uluslararası Alanda Kültür Varlıkları’nın Korunması. İstanbul, 1998
- Prott, L.V.; O’Keefe, P.J., National Legal Control of Illicit Traffic in Cultural Property. UNESCO, 1983.
- Siehr K.G., “Globalization and national culture: recent trends toward a liberal Exchange of cultural objects”, Vanderbilt Journal of Transnational Law. Vol.38.2005
- Sokal, M.P., “The U.S Legal Response to the Protection of the World Cultural Heritage”
- Su K., Osman Hamdi Bey’e Kadar Türk Müzesi, İstanbul, 1965
- Temelkuran, T., “1884 Eski Eserler Nizamnamesi ve Türkiye’den Dış Ülkelere
- Götürülen Eski Eserler IV”, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, S.65, İstanbul, 1973, sf. 36-40, Belge: XIII-XXI
- UNESCO Legal and Practical Measures Against Illicit Trafficking in Cultural Property (Paris: 2006)
- Vrdoljak, A.F. International Law, Museums and the Return of Cultural Objects. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Yıldırım R., Martal A., “Osmanlı Yönetiminin Arkeolojik Eserlere Bakış Açısı”, XIII. Türk Tarih Kongresi, 4-8.10.1999, Ankara

Zoroğlu, C., “Provenance Problem and Weary Herakles” International Conference on **Organised Crime in Art and Antiquities**, Courmayeur Mont Blanc, Italy, 2008

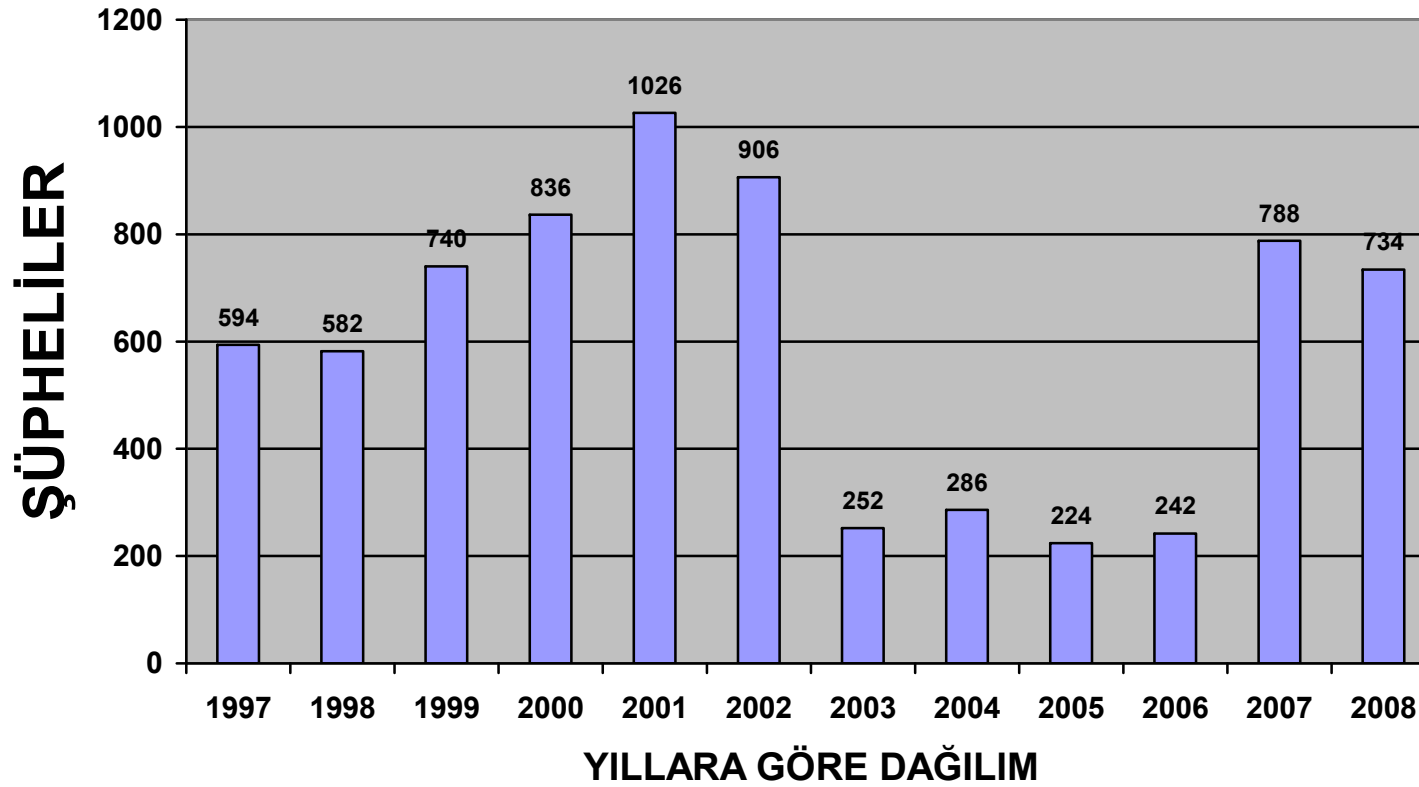
TABLULAR

OLAY İSTATİSTİKLERİ

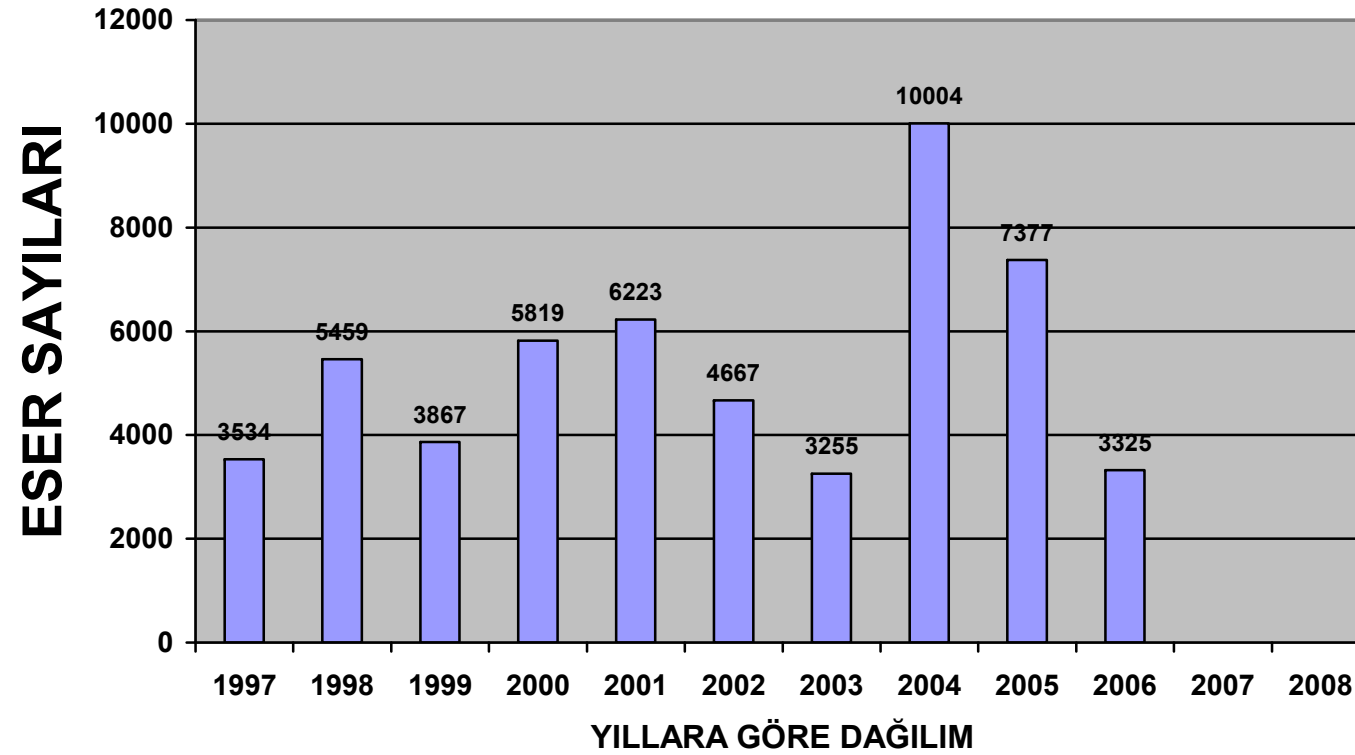
Tablo 1

ŞÜPHELİ İSTATİSTİKLERİ

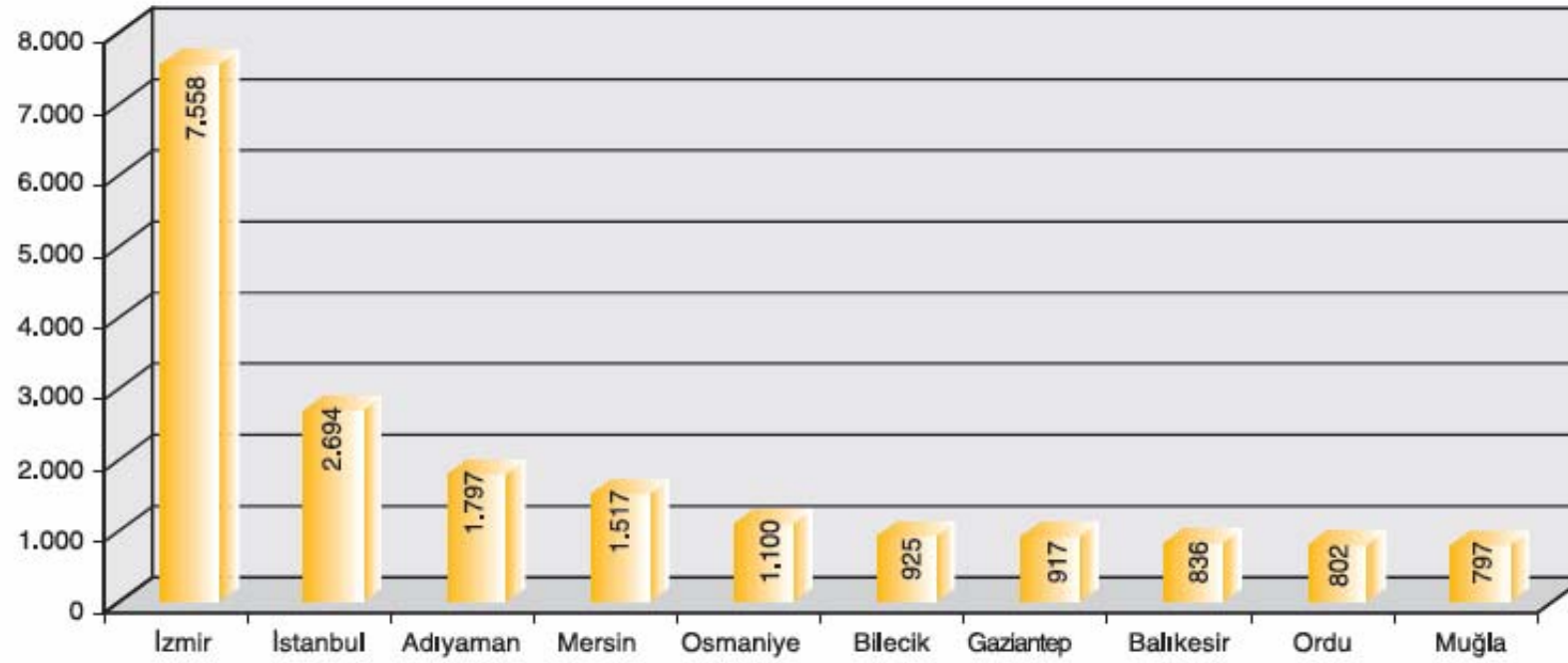
Tablo 2

ESER İSTATİSTİKLERİ

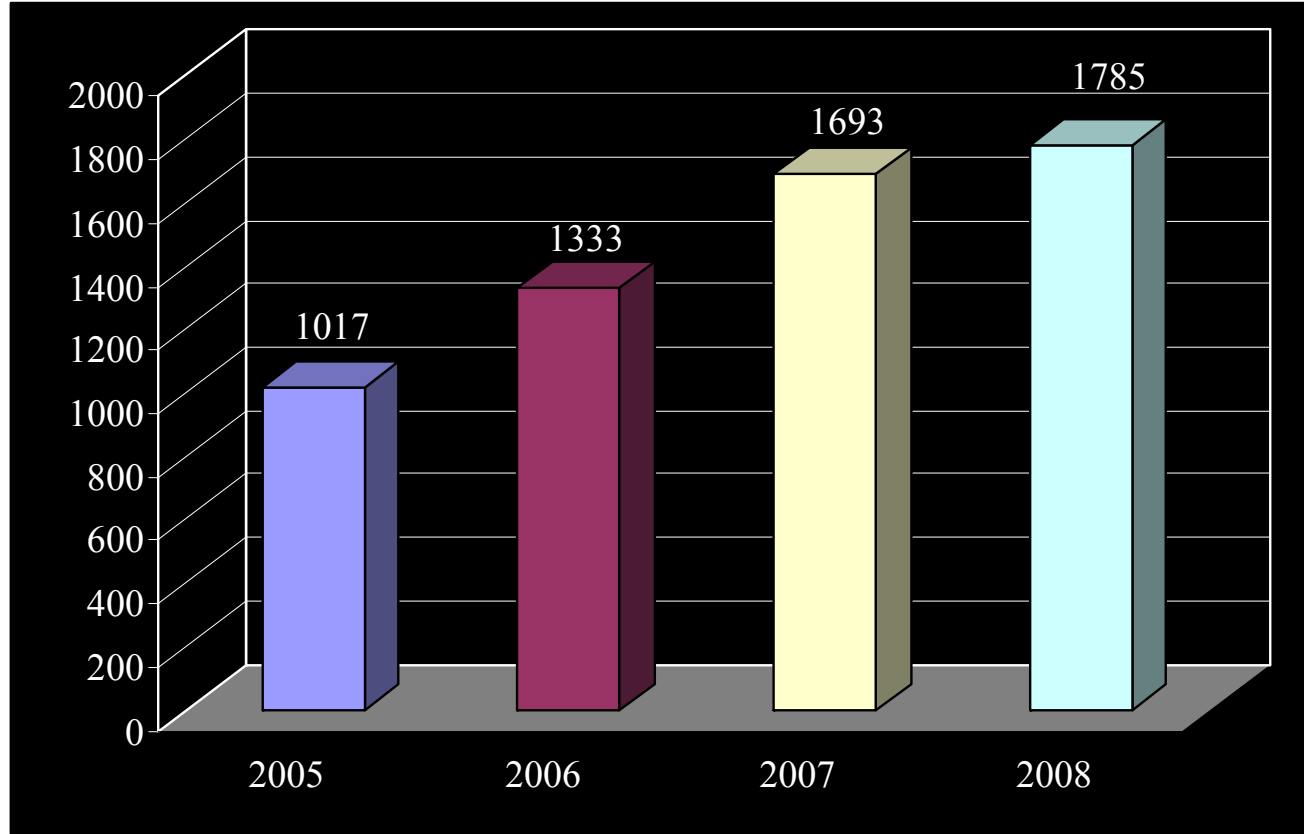
Tablo 3

2008 Yılı İstatistikleri

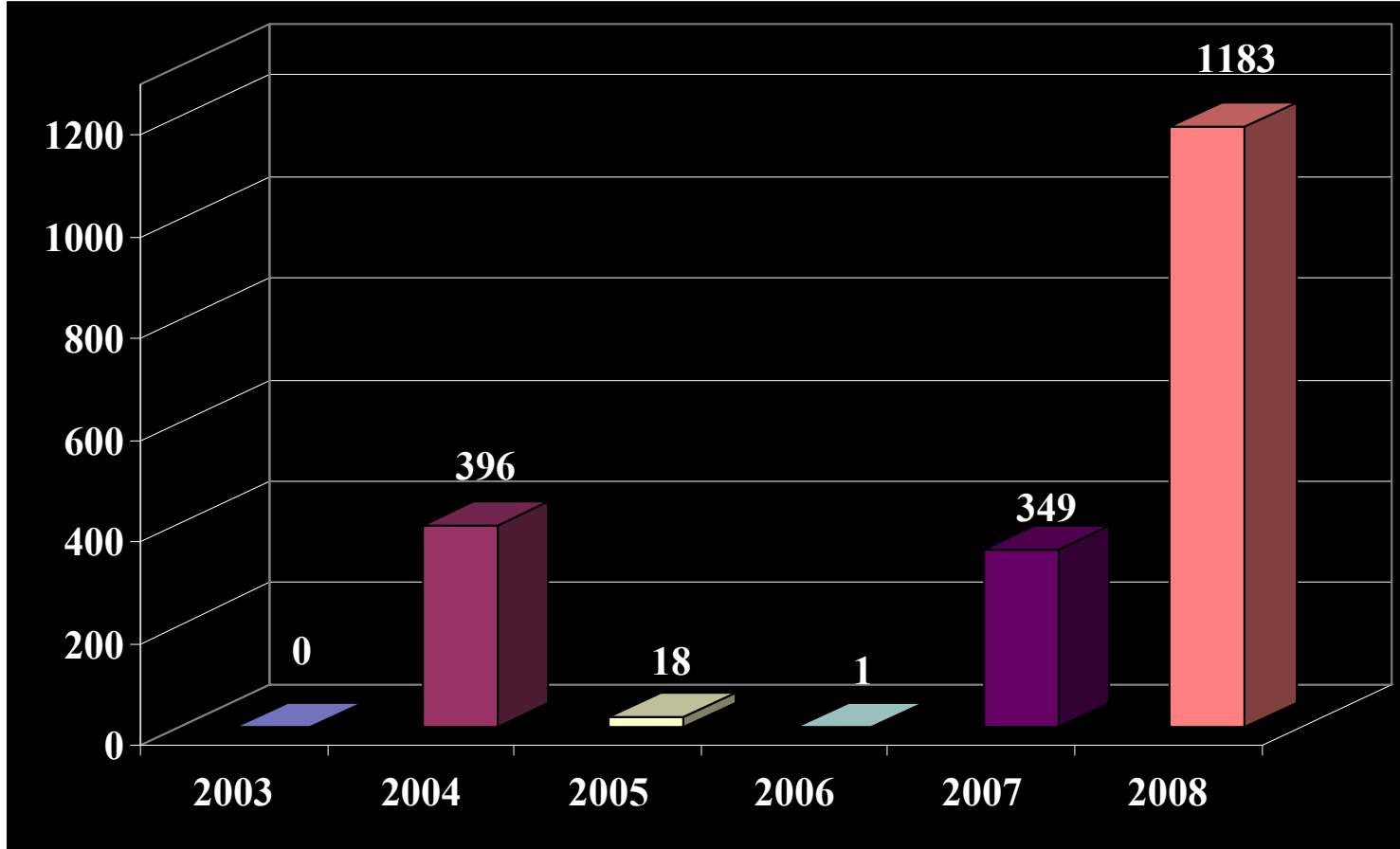
Tablo 4

**MÜZELERDEKİ PERSONEL DURUMU
(KADROLU) 2005-2008**

Tablo 5

**2003–2008 YILLARI ARASINDA ÜLKEMİZE İADESİ SAĞLANAN ESERLERİN
YILLARA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI (Toplam 1947 ADET ESER)**

Tablo 6

RESİMLER

Resim 1
Heinrich Schliemann Troia.1890 (Daniel, 1971)

Resim 2

Hermitage Museum- Rusya

Resim 3
Boğazköy Sfenksi

(Resim 4)
Euphronios krater – Metropolitan Museum

Resim - 5

Sabina – Boston Museum of Fine Arts

Object ID Record Sheet

1. Type of Object:

2. Materials & Techniques:

3. Measurements:

_____ (_____) by _____ (_____) by _____ (_____)
height or length unit of measure width unit of measure depth unit of measure

diameter _____ (_____) weight _____ (_____)
unit of measure unit of measure

Additional notes or measures: _____

4. Inscriptions & Markings:

5. Distinguishing Features:

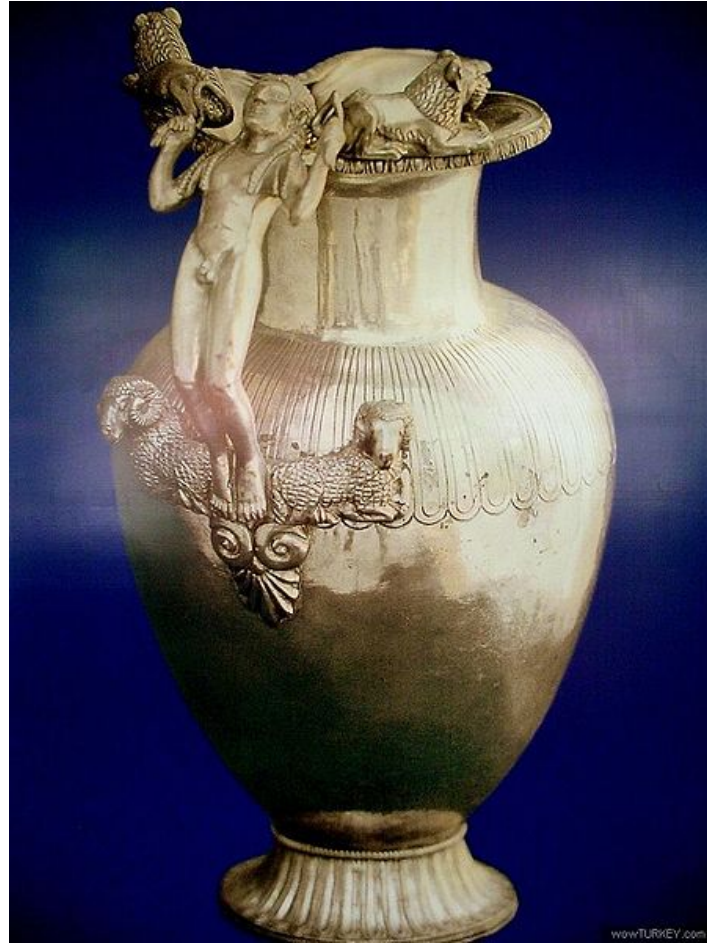
6. Title:

7. Subject:

Resim 6
Object ID

Resim 7
Broş

Resim 8

Resim 9

Resim 10

sahibinden.com
Türkiye'nin en büyük e-ticaret platformu

Anasayfa | Sepetim | Site Haritası | Tüm İlanlar | Yardım

Giriş yapmak için tıklayın veya Ücretsiz üye olun.

Kategoriler | İlan Ara | **Ücretsiz** | İlan Ver | Mağazalar | Bana Özel

Aranacak kelimeyi veya ilan numarasını giriniz. **Ara** | Detaylı Ara

Anasayfa > Alışveriş > Antika & Sanat > Antik Dönem > Diğer Dönemler

Sayfayı Yazdır | Arkadaşına Gönder

ANTİK YUNAN ROMA BİZANS | İlan No: #11313893

Arama sonuçlarına geri dön | Yeniden ara

İlan Detayları | + Favorilerime Ekle

100.000 TL
Ankara / Çankaya / Çayyolu

İlan Tarihi: 11 Kasım 2008
Tipi: Antik Dönem
Üretim Yılı: 1000
Durumu: İkinci El
Kimden: **Sahibinden**
Ürün Adedi: 1

Satılmış / Kiralanmış olduğunu düşünüyorsanız.
İlan bilgilerinde hata olduğunu düşünüyorsanız.

Kullanıcı Bilgileri
KoleksiyonerTR
Ad: Cengiz
Soyad: BULUT
Telefon (Cep): +90-531-6810081
Üyelik Başlangıcı: 11 Kasım 2008

Mesaj Gönder | SMS Gönder

Kullanıcı Profili
Kullanıcının Diğer İlanları
Favori Satıcılarına Ekle

javascript://

Internet | %100

Resim 11

Ana Sayfa | Son dakika: Kapalıçarşı'da döviz | Haber | Yaşam | İlanlar | Interaktif | Arşiv

Hürriyet
Gündem
29 Mayıs 2009
Cuma 09.48
İstanbul 25°C

İMKB 35021 / %0.00 | \$ 1.5620 / %0.00 | € 2.1740 / %0.46 | €/\$ 1.3999 / %0.33

Haber ara... **Ara**

Tüm Gündem Haberlerini Okumak İçin

Önceki Haber | Sonraki Haber

Ergenekon definecileri | 25 Ocak 2009

Aras AKIN/ANKARA

8-12 Ocak tarihlerinde polis etipierince yapılan Ergenekon kazılarını fırsat bilen üç defineci, "Nasil olsa her yer kazılıyor, kimse şüphelenmez" diye ellerindeki krokiyle Altındağ'da hazine aradı.

Kısa süren arama çalışmalarına rağmen şansları yaver gitmedi ve MÖ 2000'li yıllara ait çeşitli tarihi eserler bulan defineciler tutuklandı. Uzmanlar, ele geçen tarihi eserlerin değerinin 50 milyon dolara kadar çıkabileceğini söyledi.

ERGENEKON soruşturması kapsamında, 8-12 Ocak tarihleri arasında Ankara'nın değişik bölgelerinde silah ve cephane bulmak için kazı yapılırken, üç defineci, bu kazılan kendileri için fırsata çevirmek istedi. Uçşupheli "Ankara'nın her yerinde kazı var. Bu günlerde kazı yapmamız dikkat çekmez, polis olduğumuzu sanırlar" diyerek, bir yıldır ellerinde bulunan krokiyle 9 Ocak tarihinde Altındağ'da merkezi bir bölgede define aramaya koyuldular.

Hazine çıktı
Uğur S., Ali R.G. ve Ünal Y., altı-yedi saat sonra üç metre derinlikte, M.Ö. 2000 yılına ait tağ balta, Roma dönemine ait işlemeli bronz ayna, bağ bronz mühür, damga, bağ bronz yüzük, 16 bronz sikk, prehistorik döneme (tarih öncesi çağ) ait çıkmaktaşı ve alet, Grek ve Bizans dönemine ait sekiz sikk ile geç döneme ait mızrak ucu buldu.

Ertesi gün tarihi eserlerin piyasa değerlerini araştırarak arkadaş, polislerin irtibatlı olduğu kişilerle görüşmek istedi. Durumdan haberdar olan Ankara Emniyet Müdürlüğü Mali Suçlar Bürosu ekipleri, aynı gün yakaladı.

Müzeye gidecekler
Anadolu Medeniyetler Müzesi'nde üç uzmanın incelediği tarihi eserlerden M.Ö. 2000 yılına ait tağ balta, Roma dönemine ait işlemeli bronz ayna ve prehistorik döneme (tarih öncesi çağ) ait çıkmaktaşı ile alete paha biçilemedi.

Tarihi eserlerin piyasa değerinin 50 milyon dolara kadar yükselebileceğine dikkat çekildi.

Kayıt altına alınan eserler, bakımları tamamlandıktan sonra sergilenmek üzere müzeye gönderilecek.

Resim 12
Ergenekon Definecileri

Resim 13

Resim 14

Christie's Heykelleri

OBJETS VOLÉS	STOLEN
OBJET : Une statue	ITEM: Statue
DATE DU VOL : 28 février 1994	DATE OF THEFT: 28th February 1994
PAYS : TURQUIE (Dans le jardin d'un musée à Izmir)	COUNTRY: TURKEY (from the garden of a museum in Izmir)
Une statue de marbre de l'époque romaine représentant une femme habillée d'une robe drapée descendant jusqu'aux pieds. La tête, les deux mains et le bout du pied gauche sont manquants. Inventoriée au musée sous le N° 565. Hauteur : 84 cm.	Roman marble statue of a woman wearing a draped robe reaching down to her feet. The head, both hands and the end of the left foot are missing. Museum inventory No. 565. Height 84 cm. See photograph.
	
PRIERE D'AVISER : GALERIES, SALLES DE VENTES, ANTIQUAIRES, MAISONS DE PRET SUR GAGE, MUSEES, SERVICES DES DOUANES.	PLEASE INFORM: GALLERIES, SALESROOMS, ANTIQUE DEALERS, PAWNBROKERS, MUSEUMS, CUSTOMS AUTHORITIES.
MOTIF DE LA DIFFUSION : Effectuée à la demande des autorités turques. En cas de découverte ou de renseignements concernant cette affaire, prière d'aviser INTERPOL ANKARA (Référence N° B.05.1.EGM.0.10.0 102.TCP 2.5.94.), ainsi que le Secrétariat général de l'O.I.P.C.-Interpol.	PURPOSE OF NOTICE: Issued at the request of the Turkish authorities. Should anything be known about this matter, please inform INTERPOL ANKARA (Reference B.05.1.EGM.0.10.0.102.TCP 2.5.94.) and also the ICPO-Interpol General Secretariat.
OIPC LYON (SG) ICPO LYONS (GS)	N° de dossier : 12094/94 N° de contrôle : E-56/4-1994

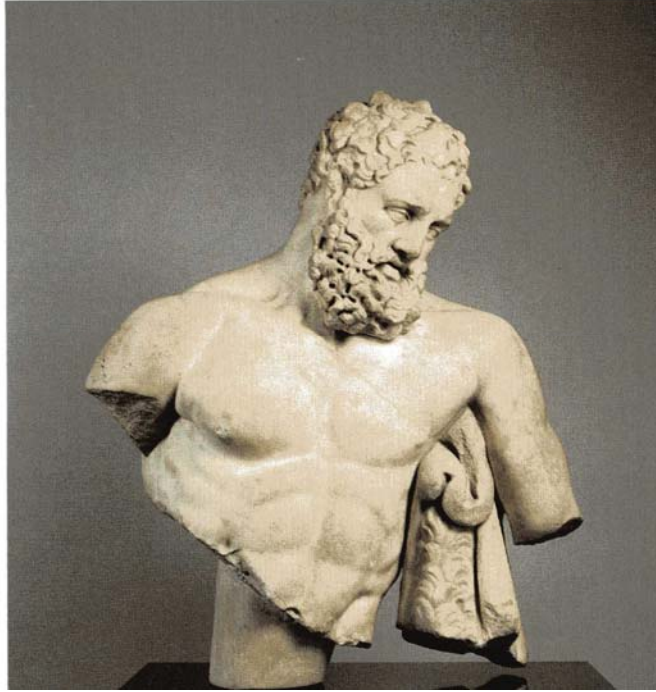
Resim 15
Romalı Kadın Heykeli İzmir Arkeoloji Müzesi

Resim 16
Elmalı Sikkeleri / Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Resim 17
Herakles LAhdi – Antalya Müzesi

Resim 18

Yorgun Herakles – Boston Museum of Fine Arts

Resim 18

Hygeis – J.P. Getty Müzesi

Resim 19

Roma Portresi – J.P. Getty Müzesi

Resim-21

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası :6299	
b) Adı : Sikke	
C) Cinsi : Altın	
d) Çağı : Geç Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
En :r:19mm Boy:	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Aydın-Karacasu- Afrodisias	
4) Eserin geliş şekli : a) Satınalma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer ☐	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Afrodisias Müzesi	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Üzerinde DN.ZENO PERP AVG yazılı. Cepheden betimlenmiş giyimli ve taçlı imparator büstü yer almaktadır. Arka Yüz: sikkenin üzerinde VICTORIA AVGCCQ yazılıdır. Sola elinde haç tutan Victoria yer almaktadır.	

Resim-22

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası :8/18/1513 kazı no:72-334	
b) Adı : Sikke	
c) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı : Klasik	
2) Eserin Ölçüleri :	
En :r:018mm Boy: Ağırlık: 44gr	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Aydın-Karacasu- Afrodisias kazısı 1972	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Afrodisias Müzesi	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Sola yolu doğru yürüyen Enithros figürü yer almaktadır.	
Arka Yüz: rozet motifi incus içerisinde yer almaktadır.	

Resim-23

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası :15.72.92	
b) Adı : Sikke	
c) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı :M.Ö.361-333	
2) Eserin Ölçüleri :	
En :r:22mm Boy: Ağırlık:	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Kahramanmaraş Müzesi 19.11.1992	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
Çalındığı Yer: Kahramanmaraş Müzesi	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Baaltars/un vücudu hafif öne doğru betimlenmiş, sol elinde bir asa. Sağ elinde Kartal yer almaktadır. Sikkenin sol tarafında üzüm salkımı ile başakla birlikte arami yazısı yer almaktadır. Arka Yüz: Arka yüz de Aslan ve Boğa mücadelesi ve arami yazısı yer almaktadır.	

Resim-24

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası :15.356.92	
b) Adı : Sikke	
c) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı :M.Ö.361-333	
2) Eserin Ölçüleri :	
En :r:22mm Boy: Ağırlık:	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Kahramanmaraş Müzesi 19.11.1992	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer ☐	
Çalındığı Yer: Kahramanmaraş Müzesi	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Baaltarsun vücudu hafif öne doğru betimlenmiş, sol elinde bir asa. Sağ elinde Kartal yer almaktadır. Sikkenin sol tarafında üzüm salkımı ile başakla birlikte arami yazısı yer almaktadır. Arka Yüz: Arka yüz de Aslan ve Boğa mücadelesi ve arami yazısı yer almaktadır.	

Resim-25

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası :15.602.92	
b) Adı : Sikke	
C) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı :M.Ö.361-333	
2) Eserin Ölçüleri :	
En :r:22mm Boy: Ağırlık:	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Kahramanmaraş Müzesi 19.11.1992	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Kahramanmaraş Müzesi	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Baaltarsun vücudu hafif öne doğru betimlenmiş, sol elinde bir asa. Sağ elinde Kartal yer almaktadır. Sikkenin sol tarafında üzüm salkımı ile başakla birlikte arami yazısı yer almaktadır. Arka Yüz: Arka yüz de Aslan ve Boğa mücadelesi ve arami yazısı yer almaktadır.	

Resim-26

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası :15.630.92	
b) Adı : Sikke	
c) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı :M.Ö.361-333	
2) Eserin Ölçüleri :	
En :r:22mm Boy: Ağırlık:	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Kahramanmaraş Müzesi 19.11.1992	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Kahramanmaraş Müzesi	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Baaltarsun vücudu hafif öne doğru betimlenmiş, sol elinde bir asa. Sağ elinde Kartal yer almaktadır. Sikkenin sol tarafında üzüm salkımı ile başakla birlikte arami yazısı yer almaktadır. Arka Yüz: Arka yüz de Aslan ve Boğa mücadelesi ve arami yazısı yer almaktadır.	

Resim-28

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası :15.844.92	
b) Adı : Sikke	
c) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı :M.Ö.361-333	
2) Eserin Ölçüleri :	
En :r:22mm Boy: Ağırlık:	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Kahramanmaraş Müzesi 19.11.1992	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Kahramanmaraş Müzesi	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Baaltarsun vücudu hafif öne doğru betimlenmiş, sol elinde bir asa. Sağ elinde Kartal yer almaktadır. Sikkenin sol tarafında üzüm salkımı ile başakla birlikte arami yazısı yer almaktadır. Arka Yüz: Arka yüz de Aslan ve Boğa mücadelesi ve arami yazısı yer almaktadır.	

Resim-29

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : 20	
b) Adı : Sikke	
c) Cinsi : Bronz	
d) Çağı : Helenistik	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : 2.5mm Boy: Ağırılık:	
Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: İzmir Ayfer ÇAKAN koleksiyonu	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: İzmir	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: ön yüzde Büyük İskender profilden betimlenmiştir. Arka Yüz: Arka yüz de Kartal betimlemesi yer almaktadır.	

Resim-30

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : A.G 03 05	
b) Adı : Sikke	
c) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı : Erken Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : Çap:1.07cm Kalınlık: 0.02cm Boy: Ağırlık: Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Alpaslan GÖKTAŞ koleksiyonu	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
Çalındığı Yer: Aksaray	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Yan profilden Diademli sakallı kral portesi ve etrafında AVKACCIT CEDYH VOC ibaresi vardır.	
Arka Yüz: üzerinde bir yıldız figürü ver altında yanardağ betimlemesi ve etrafında ise ΠΑΣΡΚΑ*ICNENK yazısı ve alta ise ETİS yazısı darphane ismi olarak geçmektedir.	

Resim-31

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : A.G 04 05	
b) Adı : Sikke	
C) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı : Hellenistik	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : Çap:1.07cm Kalınlık: 0.02cm Boy: Ağırlık: Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Alpaslan GÖKTAŞ koleksiyonu	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer ☐	
.....	
Çalındığı Yer: Aksaray	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: sağa dönük vaziyette Diademli kral başı yer almaktadır.	
Arka Yüz: Athena figürü ayakta durur vaziyette betimlenmiş ve etrafında Latince yazılar yer almaktadır.	

Resim-32

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : A.G 05 05	
b) Adı : Sikke	
C) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : Çap:1.07cm Kalınlık: 0.02cm Boy: Ağırlık: Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Alpaslan GÖKTAŞ koleksiyonu	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer ☐	
.....	
Çalındığı Yer: Aksaray	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Yan profilden sağ dönük kraliçe portesi yer almaktadır. sağa dönük vaziyette Diademli kral başı yer almaktadır.	
Arka Yüz: Concordia tahta oturur vaziyette, sağ elinde Glabus (küre) tutar vaziyette etrafında CONCORDIA AVQG yazılıdır.	

Resim-34

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : A.G 08 05	
b) Adı : Sikke	
C) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : Çap:2 Kalınlık: 0.02cm Boy: Ağırlık: Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Alpaslan GÖKTAŞ koleksiyonu	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
Çalındığı Yer: Aksaray	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Yan profilden başında zeytin yaprağından tacı bulunan hafif sakallı kral portesi etrafında ise MAXIMINUS PIVS AVG GERM yazısı bulunmaktadır. Arka Yüz: Pax ayakta durur vaziyette sol elinde mızrak, sağ elinde mızrak tutar şekilde betimlenmiştir. Viktorya ayakta durur vaziyette betimlenmiştir.	

Resim-35

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : A.G 09 05	
b) Adı : Sikke	
C) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : Çap:1.08 Kalınlık: 0.02cm Boy: Ağırlık: Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Alpaslan GÖKTAŞ koleksiyonu	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer ☐	
.....	
Çalındığı Yer: Aksaray	
Eserin Tanımı	
Ön yüz: Yan profilden Diademli kral portesi portenin etrafında ise IMP CAESAR TRAIANVS HADRIANVSAVG yazısı yer almaktadır.	
Arka Yüz: Arkalıklı bir tahta oturur durumda Victoria betimlemesi ve üst kısmında P.M.T.R.P. COS III ve alt kısmında SAI AVG yazıları bulunmaktadır.	

Resim-36

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Numarası : 17	
b) Adı : Sikke	
C) Cinsi : Gümüş	
d) Çağı : ROMA	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : 08mm Boy:	
Yükseklik : 10mm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: 2006 Karaman	
4) Eserin geliş şekli : a) Satınalma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer ☐	
Çalındığı Yer: Koleksiyon er Abdullah KÜÇÜKBASMACININ koleksiyonundan kaybolan eser	
Ön yüz: Başında zeytin dalından taç bulunan kral başı sağa dönük şekilde belirtilmiştir. Arka Yüz: Aslan betimlemesi yer almaktadır.	

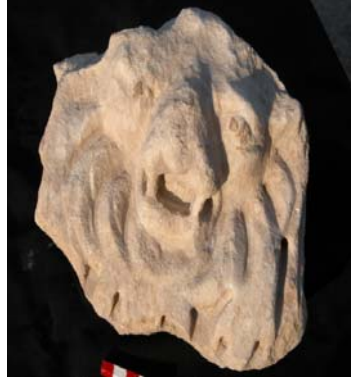
Resim-37

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : L.04.SC.20	
b) Adı : Rahip Başı	
C) Cinsi : Memer	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen :12 cm Derinlik:17 cm Ağırlık:	
Yükseklik : 30cm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Laodikia Antik kenti	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Denizli-Laodikia Antik Kent kazı deposu	
Eserin Tanımı	
Erkek heykele ait baş parçasıdır. Boyundan itibaren kırık ve eksiktir. İki parça halinde bulunan eser restore edilerek birleştirilmiştir. Yüz detayında yer yer deformasyonlar görülmektedir.	

Resim 38

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : L.04.TA.S3.15 A-B	
b) Adı : Zeus Başı	
c) Cinsi : Memer	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen : 28.8cm Derinlik: Ağırlık:	
Yükseklik : 29.5 cm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Laodikia Antik kenti	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Denizli-Laodikia Antik Kent kazı deposu	
Eserin Tanımı	
İki parça bulunmuş olan eserin restorasyonu yapılmıştır. Muhtemelen Zeus'a ait yüksek kabartma tekniği ile yapılmış baş boyundan itibaren kırık ve eksiktir. Saç iki yandan çene hizasına kadar dalgalı bukleler halinde inmektedir. Sakalları gür, kalın ve dalgalı bukleler halinde işlenmiştir. Başında bir diadem yer almaktadır.	

Resim-39

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : L.04.SC.23	
b) Adı : Aslan Başlı Çörten Parçası	
c) Cinsi : Memer	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen :22.5 cm Derinlik:10 cm Ağırlık: Yükseklik : 18.5 cm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Laodikia Antik kenti	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Denizli-Laodikia Antik Kent kazı deposu	
Eserin Tanımı	
Aslan başı şeklinde işlenmiş çörten parçasıdır. Aslan kabartmasını ağız açık ve göz bebekleri üzerinde kurşun izleri yer almaktadır. Yeleleri gür ve kalın biçimde işlenmiştir.	

Resim-40

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : L.04.SC.41	
b) Adı : Kaideli Sol Ayak Parçası	
c) Cinsi : Memer	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen :17 cm Derinlik:14 cm Ağırlık: Yükseklik : 8 cm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Laodikia Antik kenti	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Denizli-Laodikia Antik Kent kazı deposu	
Eserin Tanımı	
Yarım yuvarlak formda bir kaide üzerinde betimlenen heykele ait sol ayak parçasıdır. Ayak bileğinin üst kısmından itibaren kırıktır. Ayak parmakları üzerinde aşınmalar mevcuttur.	

Resim-41

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : L.04.ANC.07	
b) Adı : Tef Tutan El Parçası	
c) Cinsi : Memer	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen :37 cm Derinlik:18 cm Ağırlık: Yükseklik : 12 cm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Laodikia Antik kenti	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Denizli-Laodikia Antik Kent kazı deposu	
Eserin Tanımı	
Heykele ait sol el parçasıdır. Avuç içerisinde sıkıca kavradığı bir tef tutmaktadır. Sol el bileğinden elbise kıvrımlarının bir bölümü görülmektedir. İşaret ve serçe parmağının üzerinde yer yer aşınmalar mevcuttur.	

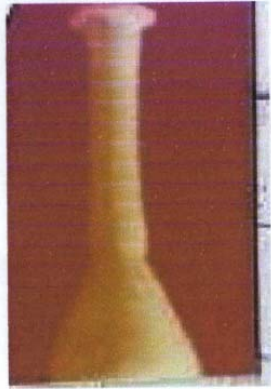
Resim-42

1) Eserin :	FOTOĞRAF 	
a) Envanter Numarası : L.04.ANC.45		
b) Adı : Erkek Başı Parçası		
c) Cinsi : Memer		
d) Çağı : Roma		
2) Eserin Ölçüleri :		
Gen :22 cm Derinlik:10 cm Ağırlık: Yükseklik : 20 cm Diğer:		
.....		
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Laodikia Antik kenti		
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer		
.....		
.....		
.....		
Çalındığı Yer: Denizli-Laodikia Antik Kent kazı deposu		
Eserin Tanımı		
Erkek başına ait parça alın hizasından itibaren kırıktır. Oval yüzlü, tok çeneli betimlenen figürün, gözlerinde ve burun üzerinde yer yer aşınmalar mevcuttur.		

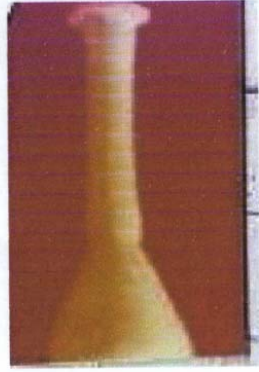
Resim-44

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : L.04.TA S3 03	
b) Adı : Erkek Başı Parçası	
C) Cinsi : Memer	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen :16.2 cm Derinlik: cm Ağırlık:	
Yükseklik : 12.1 cm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:Laodikia Antik kenti	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira)	
b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
Çalındığı Yer: Denizli-Laodikia Antik Kent kazı deposu	
Eserin Tanımı	
Erkek başına ait parça burun altından itibaren kırıktır. Saçlar ortadan dalgali bukleler halinde ikiye ayrılıp yanlara doğru taranmıştır. Alın dar göz bebekleri belirgin olarak işlenmiştir.	

Resim-46

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : 100	
b) Adı : Şişe	
c) Cinsi : Cam	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen : Derinlik: cm Ağırlık: Uzunluk:12.5 cm Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Denizli-Pamukkale	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
Çalındığı Yer: Koleksiyoner A Alev KOMİLİ'NİN koleksiyonundan çalınan eserler.	
Eserin Tanımı	
Dışa çekik ağızlı, uzun silindirik boyunlu armudi gövdelidir.	

Resim-47

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Envanter Numarası : 83	
b) Adı : Kılıç	
c) Cinsi : Bronz	
d) Çağı : Roma	
2) Eserin Ölçüleri :	
Gen : Derinlik: cm Ağırlık: Uzunluk:51 cm Yükseklik : Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge: Denizli-Pamukkale	
4) Eserin geliş şekli : a) Satın alma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer	
.....	
Çalındığı Yer: Koleksiyoner A Alev KOMİLİ'NİN koleksiyonundan çalınan eserler.	
Eserin Tanımı	
Üçgen gövdeli, orta kabartma oluklu, sapı yuvarlak, ucu topuz biçimli, delikli ve çizgi bezelidir. Sap kısmında bozulma mevcuttur.	

Resim-48

1) Eserin :	FOTOĞRAF
a) Numarası : 15	
b) Adı : ASLAN BAŞI	
C) Cinsi : MERMER	
d) Çağı : ROMA	
2) Eserin Ölçüleri :	
En : 25 cm Boy: 28 Yükseklik : 31 cm Diğer:	
.....	
3) Eserin alındığı tarih, yer veya bölge:	
.....	
4) Eserin geliş şekli : a) Satınalma ☐ (Lira) b) Armağan ☐ c) Miras ☐ d) Diğer ☐	
Çaldığı Yer: Side Müze Müdürlüğü	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
Eserin tanımı: Bir aslan heykelinin boyundan (başa daha yakın yerinden) kopmuştur. Aslan cepheden, yeleleri bukleler halinde kabartılmış olarak işlenmiştir. Gözleri üçgen vari badem şeklinde işlenmiş Ağız, burun, çene ve yüzün bir kısmı kırıktır.	
.....	

ŞANLIURFA İLİNDEN KAÇIRILAN MOZAIİK ESERLER
Resim-49

Abgar Mozaîği genel görünüm.

Resim-50

Abgar mozaîğinden kaçırılan kadın figürünün detay görünüm.

I. ABGAR MOZAIĞI

Buluntu Yeri: 1979 yılında Şanlıurfa merkez Şehitlik Mahallesi'ndeki Çamlık Tepesi'nde bulunmuştur.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

1981 yılında Drijvers tarafından yayınlanmıştır. Mozaikdeki sağ alttaki bayan figürü çalınmıştır geri kalan bölümü yerin altındadır. Zemini mozaik kaplı mezar odasının zemin ve mozaik ölçüleri 234x278 cm. dir. Mozaik, iki çerçevede beş kişiyi göstermektedir. Süryanice yazıtlıdır. Tarihsizdir. Kim tarafından bulunduğu ve kayıp kadın figürünün nerede olduğu bilinmiyor. Bu mozaikteki yazılarda tarih verilmemiştir. II. yüzyılın sonları, III. yüzyılın başlarına tarihlenebilir.

Kaçırılan sağ alttaki kadın kadın figürü mezarın kurucusu Barsemyo'nun annesi Azil'dir. Figürün belden yukarısı resmedilmiştir. Azil, Urfa'daki birçok mozaik ve heykelde görülen Edessa kadınlarına özgü baş süsü (köfü) taşımaktadır. Köfünün üzerinden aşağıya doğru inen sarı renkli bir yaşmak görülür. Azil aynı renkte elbise giymiştir ve sol omuzu üzerinde elbiseyi tutan düğme vardır.

Yazıtın tercümesi:

Akrab oğlu Aşadu.

Ma'nu oğlu Abgar.

Aşadu oğlu Barsemyo.

Barsemyo'nun annesi 'Azil.

Ben Aşadu oğlu Barsemyo, bu ebediyet evini benim için, çocuklarım için ve kardeşim için, efendim ve velinimetim Abgar'ın hayatı için yaptım.

Aşadu oğlu Hannan.

Resim-51

II. AİLE PORTRESİ veya MUKİMİ MOZAIĞI

Buluntu Yeri: Şanlıurfa merkez Yakubiye Mahallesinde ki Kırk Mağara olarak bilinen yerdir.1952 yılında J.B.SEGAL tarafından bulunmuştur.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

Mozaik eserin çevresinde en dışta saç örgüsü motifi ile üçgen motifli birer band bulunmaktadır. Süryanice yazıtlı eser üzerinde ayakta yedi kişi bulunmaktadır.

Sağ ve sol başta bulunan kadın figürlerinin başlarında Edessa kadınlarına özgü baş süsü (köfü) vardır. Bu kadınlar kırmızı renkli ayakkabı giymişlerdir. Sol baştaki kadının köfüsü üzerinde sarı renkli yaşmak ile yeşil ve siyah çizgili elbisesinin üzerini yine sarı renkli bir ehram örtmektedir. Sağ baştaki kadının köfüsü üzerinde yeşil renkli yaşmak vardır. Elbisesi siyah çizgili yeşil renklidir. Kadınlardan bir diğeri (üçüncüsü) geri planda büst şeklinde tasvir edilmiştir, yüzü tahrip olmuştur. Saç şekli değişiktir. Dört adet erkek figürü ise sakallı ve bıyıklıdır. En otadaki erkek figürünün başında sivri külah vardır, diğerlerinin başı açıktır. Hepsi uzun elbise ve şalvar giymişlerdir. Ayaklarında beyaz renkli kırmızı süslü ayakkabı bulunmaktadır. Mozaik eserin orta bölümünde geniş bir kısım tahrip olmuştur. Tarihsiz olup muhtemelen III. yüzyılın başlarına aittir.

Yazıtın tercümesi:

Mukimu eşi Ga'u.

Ma'nu kızı Şalmet.

Abednahay oğlu Mukimu.

Mukimu oğlu Az....

Mukimu oğlu'Abedşemeş.

Mukimu oğlu Ma'nu.

Mukimu kızı Amatnahay.

Resim-52

III. BARBA'ŞAMİN OĞLU BARMA'NA MOZAIĞI

Buluntu Yeri: Mozaik 1998 yılında Şanlıurfa merkez Yakubiye Mahallesinde bir evde Selahaddin E.GÜLER ve Arş. Gör. Bahattin ÇELİK tarafından bulunmuştur.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

Mozaik eser kare biçimlidir. Figürlerin yer aldığı çerçeve 130x130 cm. dir. Mozaik tek çerçevede beş kişiyi gösterir. Figürlü çerçevenin kenarlarını sırayla dalga dizisi motifi ve ikili saç örgüsü motifi süslemektedir. Bunun kenarı da 10 cm.lik fon renginde bir aralık bırakılarak 8 cm.lik siyah bir bant-kuşakla çerçevelenmiştir. Bu genel çerçevenin üst kısmında, bej zemin üzerine 15 cm. boyutlarında siyah taşlarla yapılmış ve pek iyi seçilemeyen iki adet rozete benzer bezeme görünür. Bunun da üst kısmında, pembe zemin üzerine 2 cm.lik siyah renkte kısa kenarları içbükey

dikdörtgen bir çerçeve içinde 20 cm aralıklarla 4 adet flu bir bezeme daha yer alır. Mozaikte tasvir edilen şahısların isimleri, ilgili şahısların solunda ve yukarıdan aşağıya doğru yazılmıştır. Figürlü çerçevenin yarıya yakını tahrip edilmiştir. Ortada görülen kadın figürü Sama'nın kızı, Ma'nu oğlu Barkelbo'nun arkasında tasvir edilmiştir. Mozaikteki tahribat bu figürün de yarısını silmiştir. Sama'nın kızı, koyu gri renkte bir elbise giymiştir. Omuz, göğüs ve boyun kısmını çıplak bırakan elbisenin gölge ve kıvrımları siyah renktedir. Üzerinde ise sarı renkli ehram vardır. Ehramın kıvrım ve kenarları açık kahverengidir. Başında köfü taşımaktadır. Bu başlığın üzerinde ise yaşmak örtülüdür. Saç rengi koyu kestane (belki kınalı) rengine verilmiştir. Mozaikteki ikinci şahıs Ma'nu oğlu Barkelbo'dur. Yüzü oval ve siyah sakalları vardır. Üzerinde tek parçadan oluşan koyu gri renkteki elbisesi ile mitraya benzer sade bir başlık taşır. Elbisenin gölge ve kıvrımları siyahtır. Barkelbo'nun sağ eli göğsüne doğru, sol eli ise hafifçe kalkık bir durumda aşağıya doğru bırakılmıştır. Karın kısmından aşağısı maalesef tahrip edilmiştir. Barma'na isimli şahıs, turuncu renkli bir gömlek giymiş olup, elbisesinin kıvrım ve gölgeleri kırmızıdır. Başında gömleği ile aynı renkte mitra gibi bir başlık taşır ve siyah sakallı olarak tasvir edilmiştir. Sağ omzunda düğümlemiş bir elbise bağcığı görülür. Barma'na, pantolon olarak şalvara benzer giysi giymiştir. Ama'nın kızı olarak adlandırılan bayan figürü, pembe bir elbise ile tasvir edilmiştir. Başında bulunan başlığa bağlı sarı renkte, vücudunun arka kısmından inen bir yaşmak ve sol omuzundan göğsünün alt kısmına inen sarı bir ehram taşır. Figürün orta kısmı tahrip edildiğinden kolları görülmez. Başındaki başlık konik biçimdedir (köfü). Saçları koyu kestane rengine (belki kınalı) ,örgülü ve omuzlarının üzerine dökülmüştür. Mozağin sol baştaki figürü olan Gerno, Ama'nın kızının solunda ve omuzunun arkasında sadece baş ve omuz olarak tasvir edilmiştir. İsmi başının üzerinde, sağdan sola doğru yazılmıştır. Henüz çocuk olduğu anlaşılan Gerno'nun elbisesi yuvarlak yakalı ve koyu gri renktedir. Yüzü yuvarlak olup saçları kahverengi ve kısadır.

Yazıtın tercümesi:

Sama'nın kızı.

Ma'nu oğlu Barkelbo.

Barba'samin oğlu Barma'na.

'Ama'nın kızı.

Gerno.

Resim-53

IV. GERNO OĞLU MA'NA MOZAIĞI

Buluntu Yeri: Mozaik 1998 yılında Şanlıurfa merkez Yakubiye mahallesinde bir evde mezar odasında Barba'samin Oğlu Barma'na Mozaïği ile birlikte Selahattin E. GÜLER ve Arş. Gör. Bahattin ÇELİK tarafından bulunmuştur.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

Mozaik ölçüleri 130x130 cm.dir. Mozaik üzerinde bir kadın ve iki erkek olmak üzere üç kişi bulunmaktadır. Kadın ayakta, iki erkek ise divana uzanmış bir şekilde tasvir edilmiştir. Divanın üstünde ince bir minder ve iki ayrı yerde, figürlerin dirseklerini yasladıkları üçer adet üst üste konmuş yastık bulunmaktadır. Bir örtüyle

örtülü divan, sol kenarı yarım daire, sağ kenarı ise dik bir şekilde son bulur. Örtü, koyu gri, bej ve pembe renklerden oluşur. Sağ baştaki şahıs Ma'nu oğlu Barşamaş'tır. Barşamaş, divana sol dirseğini dayamış bir vaziyette ve elinde çift kulplu bir kâse tutmaktadır. Sarı ve bej renkli elbise giymiştir. Mitra tipi bir başlık giymiştir. Bu başlık, üst kısmında içi bej renğinde yapılmış bir topaça sona erer. Barşamaş'ın yüzü oval ve bol sakallıdır. Sakalını gri ve siyah renkte yapılmış olması onu, mozaikteki en yaşlı adam olarak gösterir. Mozaikteki ortadaki şahıs Gerno oğlu Ma'na'dır. Ma'na, divana uzanmış vaziyette tasvir edilmiştir. Sağ ayağı dizden kırılarak, biraz içeriye çekilmiş sol ayağının üzerindedir. Pembe bir gömlek içinde görünen Ma'na'nın göğsünden aşağı dizlerine kadar olan kısım tahrip olduğu için görünmemektedir. Gömleğinin renginde bir şalvar giymiştir. Sakallı ve ince bir yüze sahip olup başı açıktır. Saç rengi kahverengi (belki kınalı) olup, sakalı ise koyu gridir. Tahribattan dolayı kollarının pozisyonu görülmemektedir ancak kendisine göre sol dirseğini yastığa dayamış olabilir. Beki de sol elinde; yanındaki şahsa ikram ettiği içki kâsesinin altlığını tutuyordu. Sol baştaki kadın ise Ma'na'nın karısı Rimay'dır. Rimay, divanın arkasında ve muhtemelen ayakta tasvir edilmiştir. Başında, kfü vardır. Köfünün üzerinden aşağıya doğru inen sarı bir yaşmak görülür. Ayrıca sol omuzunu ve göğsünü kaplayan aynı renkte bir ehram giymiştir. Rimay, kırmızımsı bir elbise giymiştir. Boynunda beyaz taşlarla yapılmış bir kolye bulunur. Sağ elinde bir çiçek tutar. Saçları kınalı, gölge ve kenarları siyah renkte olup örülmüş bir şekilde omuzlarının üzerine bırakılmıştır. Yüzü hafif pembe renkte gerçeğe yakın canlı bir formda verilmiştir.

Mozaik eserin yazı ve stili nedeniyle III. yüzyılın başlarına ait olduğu düşünülmektedir.

Mozaik eser Süryanice yazıtlıdır.

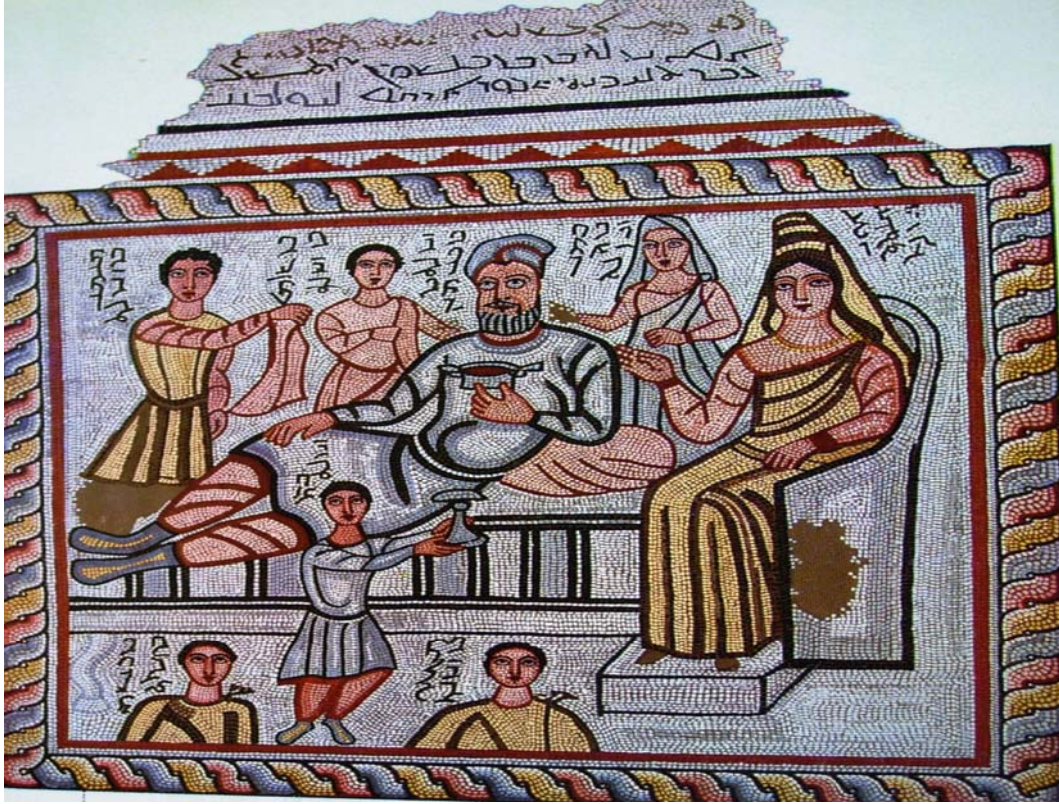
Yazıtın tercümesi:

Ma'nu oğlu Barşamaş.

Gerno oğlu Ma'na.

Ma'na'nın karısı Rimay.

Resim-54

V. CENAZE TÖRENİ MOZAIĞI

Buluntu Yeri: 1956 yılında J.B.Segal tarafından Şanlıurfa merkez Eyyubiye Mahallesi'nde bir kaya mezarında bulunmuştur. Parçalanmıştır, parçalarından bir kısmı Beyrut'ta bir antikacı pazarında görülmüştür.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

Mozaik eserin en dışında sarı, mavi kırmızı renkli saç örgüsü motifli band bulunmaktadır. Bunun hemen içinde kırmızı renkli bir şerit band vardır. Tarih olarak eksik formda 549 yılı verilmiştir, bu da 238 yılına karşılık gelir. Mozaikteki yazılar yukarıdan aşağıya doğru dört ayrı yerde verilmiştir. Mozaik üzerinde sekiz kişi

bulunmaktadır. Arkalıklı tahtta oturan bir bayan figürü sağ elini sağa doğru açmış ve sol elini taht ile sol bacağı üzerine dayamıştır. Başında köfü bulunmaktadır. Köfünün üzerinde ise sarı yaşmak vardır. Elbisesi pembe renkli olup üzerinde sarı renkli ehram bulunmaktadır. Bu bayanın sağında divana uzanmış bir erkek figürü yer alır. Sol kolunu pembe renkli yastığa dayamış ve sol elinde çift kulplu kâse tutmaktadır. Elbisesi gri renklidir. Sakallı ve bıyıklı olup başında bir tür başlık vardır. Sağ kolu sağ bacağı üzerine doğru uzatmıştır. Önünde kendisi ile aynı renk elbise giyen figürün elinde ise kâseye ait altlık bulunmaktadır. Pembe renkli bir şalvar giymiştir. Daha yakın planda iki figür daha vardır Bunlar büst şeklinde görülmektedir ve her ikisi de sarı elbiselidir. Arka planda ise ayakta üç kişi görülür. Birisi bayan ikisi baydır. Bayanın başında mavi renkli yaşmak ve vücudunu örten aynı renk ehram vardır. Elbisesi pembe renktedir. Erkek figürlerden birisi sarı diğeri ise pembe renkli elbiselidir. Bu çerçeveli kompozisyonun hemen üzerinde üçgen motifli band ile siyah ve kırmızı renkli çizgi şeridin üzerinde Süryanice yazıtın bulunduğu kısım yer almaktadır ancak yer yer tahrip olmuştur.

Mozaik eser Süryanice yazıtlıdır.

Yazıtın tercümesi:

(Beş) yüz (kırk) dokuz yılının Ağustos ayında Ben Barbaşamin oğlu Zeydallat; bu mezarı kendim için ve çocuklarım için yaptım.

Zeydallat'ın eşi Avi.

Zeydallat'ın kızı Kimi.

Barba'samin oğlu Zeydallat.

Zeydallat oğlu Barşalmo.

Zeydallat oğlu Ma'mi.

Zeydallat kızı Z.....

Zeydallat oğlu M.....u.

Zeydallat oğluBarba'samin.

Resim-55

VI. GAVSİ OĞLU BALAY MOZAIĞI

Bulutlu Yeri: Şanlıurfa merkez tarihi Samsat kapısının dışında bir mağarada bulunmuştur.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

Çizimleri 1890 yılında Euting tarafından yapılmıştır. Kim tarafından bulunduğu ve nerede olduğu bilinmiyor, kayıptır. Tarihsiz olup muhtemelen III. yüzyılın başlarına aittir.

Mozaik eserin en dışında üçgen motifli bir band, bunun içinde dalga motifli bir band ve daha iç kısımda ise zincir motifli süs bulunmaktadır. Mozaik üzerinde on

kişi büst şeklinde resmedilmiştir. En üstteki bölümde dört kişi yer alır. Bunlardan birisi erkek diğeri ise bayan figürüdür. Bayanlardan ikisinin başında köfü bulunmaktadır. Erkek figürünün yüzü tahrip olmuştur ancak sakallı ve bıyıklıdır. İkinci sırada toplam beş adet figür olup yine biri bay diğeri bayandır. Bu sıradaki bayanlardan üçünün başında köfü vardır. En ortadaki bay figürünün yüz bölümü yine tahrip olmuş ancak sakal ve bıyıklı olduğu görölmektedir. Bu bölümün altında tek satır Süryanice yazıt çerçeve içinde yer almaktadır. En alt bölümde ise dört kişi olması gerekirken tahribattan dolayı ancak sağ başta tek bir figür bulunmaktadır. Eksik olan figürlerin sadece isim yazıtları mevcuttur. Dört çerçevede mozaik yazısı vardır. Süryanice yazıtlıdır.

Yazıtın tercümesi:

Gavsi kızı Şalmet.

Gavsi oğlu Balay.

Damay.

Sarkin.

‘Abşay’ın eşi Kişat.

‘Abşay’ın annesi Arhemta.

‘Abşay.

Mag.....

‘Abedşuk.

Ben, Gavsi oğlu Balay; bu ebediyet evini kendim için, çocuklarım ve varislerim için yaptım.

Balay oğlu Ani.

Ani’nin annesi Şalmet.

Samay.

Balay oğlu Barnabas.

Resim-56

VII. ORFEUS MOZAIĞI

Buluntu Yeri: 1956 yılında J.B.Segal tarafında Şanlıurfa merkez Eyyübiye mahallesinde bir kaya mezarı üzerinde bulunmuştur.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

Üzerinde eksik harfle 539 tarihi verilmiştir. Bu tarih, miladi 228 yılına tekabül eder.

Orfeus ortada oturmakta ve sol elinde çalgısı vardır. Elbiselidir. Orfeus'un başı tahrip olmuştur. Orfeus'un sol yanında dört adet hayvan, sağ yanında bir adet hayvan figürü yer alır. Sol yanında bulunan hayvanlardan en üstten üç tanesi değişik kuş, en alttaki hayvan ise aslandır. Orfeus'un sağ tarafında ise ceylan motifi yer almaktadır. Alt kısmında meleklerin tuttuğu dört satır Süryanice kitabe bulunmaktadır.

Yazıtın tercümesi:

Orfeus.

(Beşyüz)otuzdokuz yılının Temmuz ayında. Ben, Barnay oğlu Aftuha, bu ebediyet evini kendim için, çocuklarım için ve varislerime her zaman için yaptım.

Resim-57

VIII. ZENODORA MOZAIĞI

Buluntu Yeri: Kim tarafından nerede bulunduğu bilinmiyor

Çalıntı Yeri: Bilinmiyor.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

1881 yılında Urfa'da kopya edilmiştir. Üzerinde eksik olarak 570 tarihi verilmiştir, buda miladi 259 yılına tekabül eder.

Ortada oturan bir bayan figürünün kucağında iki çocuk bulunmaktadır. Sağ kolunu sol göğüs üzerine doğru uzatmıştır. Boynunda iki sıra halinde kolye vardır. Başında sivri külah şeklinde bir örtü aşağıya doğru sarkarak tüm vücudunu örtmektedir. Kucağında tuttuğu çocuklar da bayan figürünün yaptığı gibi sağ kollarını sol göğüs hizasına uzatmışlardır. Süryanice yazıtlıdır.

Yazıtın tercümesi:

(Beşyüz)yetmiş yılının Şubat ayında, (ben) bu ebediyet evini kendim için yaptım.Ben Bar'ata oğlu 'Abednahay Za'rura kızı, Bar'ata'nın eşi.

Resim-58

IX ZÜMRÜD-Ü ANKA MOZAIĞI

Buluntu Yeri:1956 yılında J.B.Segal tarafından Şanlıurfa merkez Eyyübiye mahallesi'nde bir kaya mezarı içinde bulunmuştur.

Çalıntı Yeri: Bulunduğu yerden çalınmıştır.

Çalıntı Tarihi: Bilinmiyor.

Envanter Bilgileri:

Üzerinde tarih olarak Seleukos takvimine göre 547 yılı verilmiş olup bunun miladi karşılığı 236'dır.

Ortada bir kaide üzerinde Zümrüt-ü Anka kuşu sola doğru durmaktadır. Sağında ve solunda birer ağaç üzerinde birer kuş resmedilmiştir. Kuşlar ortada bulunan Zümrüt-ü Anka kuşuna doğru bakmaktadırlar. Sağ taraftaki ağaç, sol taraftaki ağaca göre daha uzundur. Sol taraftaki ağacın altında ise altı satır Süryanice yazıt vardır.

Yazıtın tercümesi:

Beşyüzkırkyedi yılında, bu ebediyet evi Barko oğlu Barşemeş (anısına), kendim için ve çocuklarım ve her zaman için yaptım.

ÖZGEÇMİŞ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	HÜSEYİN KAMALAK			
Doğum Yeri:	KAHRAMANMARAŞ			
Doğum Tarihi:	03/06/1981			
Medeni Durumu:	EVLİ			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Güzeltepe İ.Ö.O.		İstanbul	1992
Ortaöğretim	Cumhuriyet		Mardin	1995
Lise	İbni Sina		Ankara	1998
Lisans	Selçuk Üniversitesi		Konya	2004
Yüksek Lisans				
Becerileri:				
İlgi Alanları:	Müzik, bilgisayar, internet			
İş Deneyimi:				
Aldığı Ödüller:				
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Asuman BALDIRAN, Ahmet Adil TIRPAN, Ertekin DOKSANALTI, Mehmet TEKOC AK			
Tel:	0.505.638 42 46			
E-Posta:	huseyinkamalak@hotmail.com			
Adres	Ali Çetinkaya Cad. No. 155 Muratpaşa Antalya			